

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
अधिकारि श्री वृन्दावनचन्द्र दास गोस्वामिना प्रदत्तम्

वैष्णव संग्रह शास्त्रोक्तम्
भक्तवर श्री गौतम प्रणोतम्
उपासना शतकं

सरल व्याख्यान सहितम्
अतिवड् श्री जगन्नाथ दास गोस्वामिनादेः
सङ्कलितं

प्रधानाचार्यं पण्डित श्री आनन्दचन्द्र मिश्र-

शर्मणा संशोधितमनूदितं च

बृहदुत्कल मठाधिकारिणा

परमवैष्णव श्री वृन्दावनचन्द्र दास गोस्वामिना

प्रकाशितं

सर्वसत्त्वसंरक्षितं च

मूल्ये पादोन रूप्यकम्

भूमिका

वैष्णवसत्तम श्रीमद् गौतमप्रणीत मिद “मुपासनाशतकं” वैष्णव संप्रह शास्त्र सर्वस्वभूत श्रीराधाकृष्ण परमतत्त्वमयमतिप्राचीनं, अतिबड समाख्याप्रख्यातिमता श्रीमद्भागवतीय पद्यानुवादव्यादिमप्रलेत्रा बृहदुत्कलमठ प्रतिष्ठापकेन राधाशमूर्तिना श्री जगन्नाथदासगोस्वामिना सङ्कलितमिदं प्रणीतमपीति श्रुतिपरम्परा जागर्ति । वैष्णवसंप्रह-शास्त्रे मुख्यतमगौतमीतन्त्रोक्ततत्त्वप्राधान्ये तास्य गौतमप्रणीतमिति लिखनं प्राचीनतमत्वद्योतनाय निरभिमानताया अपि, रचयितुः, तेन हि मूलपद्य व्याख्यानारम्भे ” गौतमवाक्येन स्तूयते ” इति लेखः प्रमादादमु-द्रितः संगच्छते । तत् पद्यव्याख्यानान्ते च “ नोलाद्रौ नोल इति ह जग-न्नाथस्य संस्थितिः । मेवादीनां समुत्कर्षान्नोलाद्रिरात कथ्यते ” इत्यपि भ्रमादमुद्रितं ज्ञापयामि ।

कालक्रमेण जीरणंतया ग्रन्थस्यास्य लेखोद्वारादिनाऽनभिज्ञै शुद्धिवैकल्यतः सम्प्रति तद् बृहदुत्कलमठाधिकारिणा प्राचीनाचारपरायण-वैष्णवोत्तमेन श्रीवृन्दावन दास गोस्वामिना तत्शोधने नियुक्तो यथा-मति संशोध्य संस्कृतानभिज्ञानां कृते संचिन्तमापानुवादमकरव ।

अत्र चाशेषत्रहाण्डमण्डलानामाधिकारणभूतयोगीं लोक-नित्यविलासिनोरविन्याय्यक्तस्वरूपयोः श्रीराधाकृष्णयोरभेदेन श्रीजगन्नाथ बलभद्र सुभद्रादि चतुर्द्धात्मना वैराजहरेण्यगभंरूपेण तदोयामेव ह नित्य-प्रवृत्तां व्यक्तलीलां प्रदर्शयन् भक्तकविर्गोलोकिनित्यस्थलादि निरूपणं मुखेन वैष्णव संप्रहशास्त्र प्रतिपादितानि तत्तदावरणादीनि निगूढपरमतत्त्वान्यपि नुतिप्रणतिभिर्गोणयामास । षष्टिपद्यै (६०) विशुद्धप्रेमलक्षणा भक्त-दैन्यबोधिना लालसामयी विज्ञप्तिरपि दर्शिता । लघुप्रतीकमपीदं शत-कमनन्यप्रेमभक्तिरसाप्लुततया महत्तरं मङ्गीयतमं च विद्वद्भावुक वैष्ण-वानां परमपद पदप्रापकं । ग्रन्थेऽस्मिन् द्यधिकशतं पद्यानि वक्तव्ये ।

तत्र प्रपद्ये श्रीराधाकृष्णयोः स्वरूपरूपणं
तत्परपद्ययोर्नित्यस्थलनिरूपणं,
धृतेपद्यादारभ्य (६३) त्रिषष्टि पद्येषु नित्यस्थलावतार चतुर्व्यूहावरणदीनां

नित्यलोलायाश्च विशिष्य वरणान्,

(६४-६८) तत्त्वपञ्चश्लोक्यां मनुमय विग्रहतत्त्व वरणान्,

(६९-७२) पद्येषु गोलोकस्यामीष्टदेवयोश्च विशिष्ट वरणान्

(७३-७५) पद्यत्रये राधाकृष्णयोः पदपद्मचिह्नानां, विवरणं

(७६-७७) पद्ययोः द्वात्रिंशदवताराणां कृष्णांशत्वं कीर्तनं,

(७८-८०) पद्यत्रये भुवनसृष्टिक्रम वरणान्

(८१-८२) पद्ययोः श्रीकृष्णस्य श्रोजगन्नाथादिचतुर्द्धात्मना, पुरुषोत्तम क्षेत्रस्य च नित्यवृन्दावनरूपेण, रूपणं,

(८३-१०१) पद्येषु भक्तस्यात्मनिवेदनं, फलश्रुतिरन्त्य इति सूचनी ।

मूलपद्य व्याख्यानुवाद त्रितय दृष्ट्यैव । इह शुद्धिः सम्भावनीति शुद्धिपत्र मन्त्रोपेक्षितं । इह दृष्टि-लिपिप्रमादादादशमुद्राङ्कनादिबहुधा च दोषाः स्युस्तं सुधोभिर्गुणदर्शं क्षम्या इति प्राथेयते ।

१।८।१९५४
पुरी

प्रधानाचार्य-परिष्ठित श्री आनन्द मिश्र शर्मा

अतिबड़ि जगन्नाथ दास गोस्वामी

उपासना शतकं ॥

यथैव ब्रह्माण्डे सुरमनुजदेहेष्वपि तथा
जगन्नाथो भद्रा बसति बलभद्रश्च नियतम् ॥
तथा ज्योतिश्चक्रे बहुपवननाडी नियमिते
तुरीयान्ते धाम प्रभवति हरिः कालकलयां ॥ ३ ॥

यथैवेति— यथा येन प्रकारेण ब्रह्माण्डे ब्रह्माण्डाभ्यन्तरे उत्कलदेशे
श्री पुरुषोत्तमे नीलाद्रौ हरिः श्रीकृष्णः जगन्नाथः भद्रा (सुभद्रा) बलभद्रः
चकारात् सुदर्शनः एव चतुर्थारूपेण विराड् रूपो बसति, तथा सुरमनुज-
देहेष्वपि स्थावरजंगमादिषू उच्चावचेषु देवादिदेहेषु अन्तर्ध्यामितया बसति,
तथा ज्योतिश्चक्रे ब्रह्मस्थले श्रीकृष्णप्रभामण्डले बहुपवननाडोभिर्नियमिते
निष्ठिते तुरीयान्ते वैकुण्ठब्रह्मानन्दमये गोलोके सहस्रपत्रे पद्मवराटके
“सहस्रारे पद्मे सह रहसि पत्या विहरसि” इति बचनात् धाम तेजः-
पुञ्जमयो हरिः श्रीकृष्णः, कालं श्रीकृष्णं कलयति इति कालकला तथा
अथवा कालं कलयति परिच्छिन्नं करोतीति कालकला वा काल एव
कल अशौ यस्याः सा तथा श्रीराधिक्या सह प्रभवति प्रभुभावेन तिष्ठति,
परमतत्त्वरूपं सकलब्रह्माण्डानां कारणभूतमित्यर्थः ।

ब्रह्मार्थ— प्रभु ॐ पूज्य जगत्, शत्रु ॐ चक्रवर्तिनः
पद्मवत् । पद्मवत् चक्रवर्तिनः पद्मवत् चक्रवर्तिनः
पद्मवत् चक्रवर्तिनः पद्मवत् चक्रवर्तिनः

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଲୀଳା, ବଳରାମ ଚଉପଦା ଓ ମୁଦର୍ଶନ, ରଘୁଅଛନ୍ତି । ଚନ୍ଦ୍ରପଦ
ପ୍ରବନ୍ଧ ଅଦି ବାସୁଦେବ ଶତମେ ୧ ଚୋରାକର୍ମସୁ ବହୁଲେକ ଉପରେ
ଅବସ୍ଥିତ ଗୋବିନ୍ଦାବତୀରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅଦ୍ୟାସକ୍ତି ଶ୍ରୀରାମ ସହିତ
(ବରଜିତ ଅଛନ୍ତି) ନିତ୍ୟ ଶ୍ରୀମାର ଚରୁଅଛନ୍ତି । ୧ ।

ତତ୍ରାଦୌ ନିତ୍ୟସ୍ଥାନିରୂପଣମ୍ —

ସୁଧାବାର୍ଦ୍ଧେରୁର୍ଧ୍ବେ ପୁରୁଷଶିବବ୍ରହ୍ମାବତରକା
ଅତୁଷ୍ଣହସ୍ୟୋର୍ଧ୍ବେ ଶିଶୁସମୟଲୀଳାବୃତପରେ ।
ରସାତୀତେ ଭାବେ ସୁରଭିୟମୁନାୟୁଥପତୟ
ସ୍ତଦୁର୍ଧ୍ବେ ଶ୍ରୀ ଦିବ୍ୟେ ଗହନମପି କୃଷ୍ଣାଂ ନିବସତି ॥୨॥

ସୁଧେତି— ସୁଧାବାର୍ଦ୍ଧେ: କାରୁଣ୍ୟଜଳସ୍ୟ ଊର୍ଧ୍ବେ ଉପରି ପୁରୁଷଶିବବ୍ରହ୍ମାବ-
ତରକା: ପୁରୁଷୋ ମହାବିଷ୍ଣୁ: ଶିବ: ସୂତ୍ରାତ୍ମା ମହେଶ: ବ୍ରହ୍ମ ଉଠିତୀର୍ଗ୍ୟସ୍ଥଳଂ,
ଅବତରକାଃ ଇତି ଶ୍ରୀରାମାଦିଦ୍ବାତ୍ରିଂଶଦବତାରା: କ୍ରମେଣ ଉପରୁ ପରି ତିଷ୍ଠନ୍ତୋତ୍ତରା: ।
ଅତୁଷ୍ଣହସ୍ୟ ବାସୁଦେବ ସଙ୍କର୍ଷଣ ପ୍ରସ୍ଥୁମ୍ନାନିରୁଦ୍ଧାନାଂ ସ୍ଥାନାନ୍ତ୍ୟୋପରି ଶିଶୁ-
ସମୟଲୀଳାବୃତଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ବାଳକ୍ରୋଡ଼ାସମ୍ୟନ୍ଧି ଲୀଳାବରଣମସ୍ତି । ତଦୁର୍ଧ୍ବ-
ରସାବରଣ ଭାବାବରଣ ସୁରଭିମଣ୍ଡଳୟମୁନାୟୁଥ-ପତୟସ୍ତିଷ୍ଠନ୍ତୋତି । ତଦୁର୍ଧ୍ବେ
ଶ୍ରୀ ଦିବ୍ୟେ ବୃନ୍ଦାବନେ ଚତୁ:ପଞ୍ଚିକ୍ତଲାପୁଂ: ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାଂ ନିବସତି ।

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବାର୍ଥ— ନିଶିଳ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ କାରଣ କାରୁଣ୍ୟଜଳର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବେ ଶିବ
ମହାବିଷ୍ଣୁ, ଚନ୍ଦ୍ରପଦ, ଚୋରାକର୍ମସୁପ୍ତ, ରାମାଦି, ବଳରାମ ଅବତାର-
ମାନେ ଏବଂ ବାସୁଦେବ ସଙ୍କର୍ଷଣ ପ୍ରସ୍ଥୁମ୍ନ, ଅନିରୁଦ୍ଧ ଚତୁର୍ବ୍ୟୁହ,
ବରଜିତ ଅଛନ୍ତି । ତାହାର ଉପରେ ଉପରେ କ୍ରମେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର
ବାଳାଞ୍ଜଳା ବରଣ ରସାବରଣ, ଭାବାବରଣ, ସୁରଭିମଣ୍ଡଳ, ଯମୁନା,
ଓ ଯୁଗପତମାନେ ଅଛନ୍ତି । ତାହାର ଉପରସ୍ଥିତ ଦିବ୍ୟବୃନ୍ଦାବନରେ
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ, ଚନ୍ଦ୍ରପଦ, ଚୋରାକର୍ମସୁପ୍ତ, ରାମାଦି, ବଳରାମ । ୨ ।

महायन्त्रे पीठे वसति त्रिपुरा सारणरुचिः

परं ब्रह्मासक्ताभयवरकरा दिव्यवसना ।

यदाज्ञामप्राप्य ब्रजति नहि को वा परपदं

भजे नित्याधीशां कुसुमशरसंस्थाप्लुतभुजाम् ॥३॥

महायन्त्र इति— महायन्त्रे चतुर्दशकोणयन्त्रमध्ये पीठे अरुण इव
रुचिः कान्ति यस्याः सा त्रिपुरा वसति सा किंभूता परब्रह्मासक्ता परं
ब्रह्मणि श्रीकृष्णे आसक्ता निमग्ना, अभयवरकरा अभयं वरश्च करयोय-
स्याः सा, दिव्यवसना दिव्यं वसनं यस्याः सा, पुनः यस्या आज्ञां कृपां वा
अप्राप्य अज्ञत्वा हि निश्चितं कोवा परमपदं दिव्यवृन्दावनस्थलं न ब्रजति,
एवंभूतां नित्याधीशां नित्यस्थलेश्वरोऽयम् भजे वन्दे । किंभूतां कुसुम-
शरसंस्थाप्लुतभुजां कुसुमशरः पुष्पबाणः तस्य संस्था पुष्पधनुः ताभ्यां
आप्लुतौ व्यापृतौ भुजौ भुजद्वयं यस्यास्ताम् ।

व्याख्यान— ଏହି ନିତ୍ୟସ୍ଥଳର ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ ରୂପେ ବିପ୍ଳବ ଚକ୍ର-
ଦର୍ଶିନୀଙ୍କାମୟ ଯନ୍ତ୍ରର ର ବସନ୍ତମାନ, ସେ ଅରୁଣବର୍ଣ୍ଣ,
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚକ୍ରଗୁଣ ଦିବ୍ୟମୟ, ଓ ଅଭୟବରଦାୟିନୀ ଅଟନ୍ତି । ସାହାଜ
ଅଜ୍ଞାନ ପାଇଁ କେହି ନିତ୍ୟସ୍ଥଳକୁ ପାରିପାରିନାହିଁ, ସାହାଜର
ଦୁଇଗୋଟି ଭୁଜ, କାମଦେବଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟାନୁମୟ, ସେହି ନିତ୍ୟସ୍ଥଳେ ବର୍ଣ୍ଣ
ବିପ୍ଳବ ମୂଁ ବନତି ପ୍ରଶାମ କରୁଅଛି । ॥ ३ ॥

गौलकस्थौ दिव्यौ परमपुरुषार्थप्रकटितौ

परातनदाभोगौ परमपरमौ कौतुकमयौ ।

मुनीनामाध्यानौ निखिलजगदाधारभवनौ

कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणी ॥४॥

गोलोकस्थाविति— इह धरणीः पृथिव्याः कदा कस्मिन्काले
क्षणमात्रं तौ राधाकृष्णौ अहं भजिष्यामि । किंभूतौ गोलोके श्रौतुकुण्डः
स्थले स्थितौ, पुनः दिव्यौ सकलकलापरिपूर्णौ तेजः स्वरूपौ पुनः परम-
पुरुषार्थप्रकटितौ परमपुरुषार्थानां प्रकटितं प्रकाशो याभ्यां तौ परानन्द-
भोगौ परमानन्दपरिपूर्णौ इत्यर्थः । परमात्र परमश्च तौ सर्वोत्कृष्टावित्यर्थः,
कौतुकमयौ, कुतूहलयुक्तौ, पुनश्च मुनीनामाध्यानौ ध्येयत्वेन विचिन्त्यौ,
निखिलजगदाधारभवन्तौ सकलभुवनाधारस्य कारणभूतौ एतन्भूतौ श्रीराधा-
कृष्णौ भजिष्यामीत्यर्थः ।

एकप्रश्नोत्तरप्रदेरे मू. घडडा प्रादः देडले देवदु, कडपुल,
कडावा, वडाकुपुङ्गु केके, बजिब । ये देवदा, गोडलेक-
देकुषुषाप्रदेरे शकृति, वकलकलाप्रय, वाउरे, कडजिब,
याडाकः दिकाष मूकुर कपडि व । घडवा, ये कडजिब, थनदवुई,
एक देवदे, कोकुल्ललाप्रय, कडदाक, मूकमानकड,
देवदा कडाव, ३ घडव, कडाकुषुकावरी प्रादकड, कडरी रूपा,
शकृति । ४ ।

सदा वृन्दाटव्यां सुरतरसिकौ नागरवरौ
समानौ सवशौ भुवनमहितौ सारसमुखौ ।
सुवर्णश्यामाभौ सकलसुखपूर्णौ रसमयौ
कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणी ॥५॥

सञ्ज्ञेति— सर्वेषां श्लोकानां प्रान्तः पादः सुगमः । पुनः कथंभूतौ
सदा, सर्वस्मिन्काले वृन्दाटव्यां वृन्दावने सुरतरसिकौ शृङ्गाररसेत्तमरौ,
नागराणां नगरोद्भवान्, अथवा गोलोकतगरनिवासिनां मध्ये वरौ श्रेष्ठौ
स्वप्नानौ तुल्या कालबलकत्वेन समौ अथवा निजांशत्वेन, सर्वेशौ श्री मदन-

गोपालादीनां ईश्वरैः, चतुर्दशज्ञोकेषु पूज्यैः, सारसमुखैः पद्मत्रन्मुखभासो-
 सुवर्णैः सुवर्णनिभा इयमा कृष्णवर्णा च आभाः ययौ सौ, सकलमुखः
 पूरणैः सर्वातन्दपरिपूर्णैः, रसमयै रसानां नवरसादीनां, कारणभूताः ।।
 एवंभूता राधाकृष्णौ कदा भजिष्यामी-ति शेषः ।।

पद-का. कृष्ण. कृष्णवर्ण. कृष्णवर्ण. कृष्णवर्ण. कृष्णवर्ण. कृष्णवर्ण.
 पद-का. पद-का. रूपा, मन्त्रकृष्णवर्ण. कृष्णवर्ण. कृष्णवर्ण. कृष्णवर्ण.
 कृष्णवर्ण. कृष्ण. कृष्ण. कृष्णवर्ण. कृष्णवर्ण. कृष्णवर्ण. कृष्णवर्ण.
 कृष्णवर्ण. कृष्ण. कृष्ण. कृष्णवर्ण. कृष्णवर्ण. कृष्णवर्ण. कृष्णवर्ण.

वयस्याभिः सेव्यौ नवनवरसास्वादनपरौ
 शिवब्रह्मावन्द्यौ प्रकृतिपुरुषौ सर्वजनकौ ।।
 अशेष ब्रम्हाण्डो द्भवलयकरौ कोमलतनू
 कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणौ ।६।

वयस्याभिरिति—तौ राधाकृष्णौ किंभूतौ वयस्याभिः सेव्यौ श्री-
 वृन्दावत्यादिसखीभिः सेव्यौ सेवनीयौ । प्रतिक्षणं नवनवरसास्वादनं
 कुर्वत इति । शिवब्रह्मावन्द्यौ शिवो महादेवः ब्रह्मा च ताभ्यामासर्वतो-
 भावेन वन्द्यौ नमस्यौ । प्रकृतिपुरुषौ “मूलप्रकृतिः श्रीराधा” इति वचनात्
 सा परं ब्रह्मशक्तिरित्यर्थः पुरुष एव श्रीकृष्ण एव भूतौ प्रकृतिपुरुषौ पुनः
 सर्वजनकौ सर्वेषां पितरौ इत्युक्त्या पुरुषावतारादिस्थावरजंगमकीट-
 पतङ्गादि पर्यन्तं यत्सर्वं तस्य मातापितरौ इत्यर्थः, अशेषब्रम्हाण्डोद्वलय-
 करौ अशेषाणां ब्रम्हाण्डानां जन्मनाशकरौ, पुनः कोमलं सुकुमारं तनुः
 शरीरः यत्रोः एव भूतौ तौ राधाकृष्णौ भजिष्यामि इत्यर्थः ।।

कृष्णवर्ण. कृष्णवर्ण. कृष्णवर्ण. कृष्णवर्ण. कृष्णवर्ण. कृष्णवर्ण.
 कृष्णवर्ण. कृष्णवर्ण. कृष्णवर्ण. कृष्णवर्ण. कृष्णवर्ण. कृष्णवर्ण.

ହିତକର ସବଦା ମୂଳ୍ୟ: ସମସ୍ତ ଚରଣର ଜନକ ଜନନୀ ଓ ପ୍ରକୃତ
ପୁରୁଷ: ରୁଦ୍ରର ନିଶିଳ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ସୃଷ୍ଟିକ୍ଷିତ ପ୍ରଳୟ କରୁଅଛନ୍ତି ।
ସେହି ରାଧାକୃଷ୍ଣ । ~ ।

କିଶୋରୌ ଗାନ୍ଧର୍ବୌ ସୁରଗଣଦୁରାପୌ ସୁରୁଚିରୌ
ମନୋଭୂସମ୍ମୋହୌ ସକଳଜନବାସୌ ସୁସୁଭଗୌ ।
ନିଜକ୍ରୀଡ଼ାଚାର୍ଯ୍ୟୌ ଶମନଭଗିନୀତୀର ସଦନୌ
କଦା: ରାଧାକୃଷ୍ଣୌ ଚଣ୍ଡାମିହ ଭଜିଷ୍ୟାମି ଧରଣୌ । ୭

କିଶୋରାବିତି.—ତୌ କିଂ ବିଶିଷ୍ଟୌ କିଶୋରଂ କିଶୋରୀ ଚ କିଶୋରସ୍ତତୌ;
ଉତ୍ତରୋଢ଼ଶର୍ପୀୟୌ, ଗାନ୍ଧର୍ବଂ ଗାନ୍ଧର୍ବଶବ୍ଦୋ ଦିବ୍ୟଗାନେ ବର୍ତ୍ତତେ । ଗାନ୍ଧର୍ବଂ ସ୍ୟ
ଭାବ: ଗାନ୍ଧର୍ବଂ: ଗାନ୍ଧର୍ବଂ ଶ୍ରୋତାଂ ଗାନ୍ଧର୍ବଂ: ଶ୍ରୋକୃଷ୍ଣସ୍ତୌ, ପୁନ: ସୁରଗଣ-
ଦୁରାପୌ: ସୁରଗଣଂ: ଦେବସମୂହଂ: ଦୁରାପୌ ଦୁର୍ଲଭୌ ଅଗମ୍ୟାବିଧ୍ୟର୍ମଂ: । ପୁନ: ସୁରୁଚିରୌ
ଅତିସୁନ୍ଦରୌ ମନୋଭୂସମ୍ମୋହୌ ମନୋଭୁବ: କନ୍ଦର୍ପସ୍ୟ ସମ୍ମୋହକାରକୌ ସକଳ-
ଜନବାସୌ ସକଳାନାଂ ଜନାନାଂ ସ୍ଥାନମୂର୍ତ୍ତୌ ସୁସୁଭଗୌ ସୁସୁଭଗ: ସୁଭଗ: ଆଶ୍ରୟ:
ଭାଗ୍ୟଂ ଯଯୋକ୍ତୌ ନିଜକ୍ରୀଡ଼ାଚାର୍ଯ୍ୟୌ ଶ୍ଵଳୀଳାୟାଂ ପଞ୍ଚିତୌ ନାନ୍ୟସ୍ମାଦ୍ଗୁରୋର୍ବା
ଶିକ୍ଷାଂ କୃତ୍ବା ଜ୍ଞାୟତେ, ଶ୍ଵୟମେବ ଗୁରୁ: ଶ୍ଵୟମେବ ଈଶ୍ଵର: ଶ୍ଵୟମେବ ଶିଷ୍ୟ:, ପୁନ:
ଶମନଭଗିନୀତୀରସଦନୌ ଶମନୋ: ଯମସ୍ତସ୍ୟ ଗର୍ଗିନୀ ଯମୁନା ତସ୍ୟାସ୍ତୀରେ-
ବୃନ୍ଦାବନେ ସଦନଂ ଯଯୋକ୍ତୌ ରାଧାକୃଷ୍ଣୌ ଭଜିଷ୍ୟାମି ।

ସେ ସବଦା କଣ୍ଠୋର (ଶୋଭନକର୍ତ୍ତବ୍ଧ କର୍ମ) ବସ୍ତ୍ରା-
ରୂପଧାରୀ, ଦିବ୍ୟଗାନ ରସିକ, ସବ ଦେବତା ଗଣଙ୍କର ଦୁର୍ଲଭ ଅତି-
ସୁନ୍ଦର ମୂର୍ତ୍ତି, ଭୀମଦେବର ମଧ୍ୟ ମୋହକର, ସବପ୍ରକାର ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କର,
ହିତଦାୟକ ମଧ୍ୟକ୍ଷିତ, ଲୋକାତ୍ମକ ସୌଭାଗ୍ୟଶାଳୀ, ପରପେଶାରହୀନ ନିଜ-
ଲୀଳାସର ନିଜେ ଅଗୁରୁ, ସଦା ଯମୁନାତୀରବାସୀ ଅଛନ୍ତି । ସେହି ।

जगन्नाथात्मानौ निगमगणसारौ परपदा -

वनन्तस्थौ नित्यौ सकलपरलावण्यभवनौ ।

जगन्नाथाव्यक्तौ निजभुवनभासौ पुरवरौ

कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यानि धरणौ । द

जगन्नाथेति — तौ राधाकृष्णौ किंभूतौ जगन्नाथात्मानौ जगन्नाथ-
स्य नीलाद्रिनाथस्य आत्मानौ आत्मस्वरूपौ, निगमगणसारौ निगम-
गणस्य वेदसमूहस्य सारौ ऊँकारस्वरूपौ इत्यर्थः परपदा उक्तृष्टवस्तुस्व-
रूपौ, अनन्तस्थौ । अनन्तः शेषदेवस्तस्मिन् स्थितौ “निवासशय्यासनपादु-
कांशुकोपधानवर्षातपः वारणादिभिः, शरीरभेदैः स्तवं शेषतां गतै यथोचितं
शेष इत्येते जनैः ॥; एवंभूतः शेषदेवः, नित्यौ अविनाशिस्वरूपौ,
सकलपरलावण्यभवनौ सकलानां समस्तानां परमलावण्यानां अतिशयं
सौन्दर्याणां भवनं स्थानं यौ अथात् सकलसौन्दर्योद्भवकरो, जगन्नाथा-
व्यक्तौ कूटस्थेजगन्नाथशरीरस्थित्या अव्यक्तौ अप्रकटितौ “कूटस्थो
जगन्नाथः” इति वचनात्, निजभुवनभासौ निजभुवनं नित्यवृन्दावनं
तद् भासौ तत्र व्यक्तौ प्रकाशितौ प्रत्यक्षेण स्थितौ पुरवरौ पुरं नित्य-
स्थलं तत्र वरौ सर्वोक्तृष्टत्वेन श्रेष्ठौ तावेवंभूतावित्यर्थः, जगन्नाथस्यात्म-
संस्थौ महाराट्स्त्रयात्मकः तथा सदानन्दमवने तत्र स्थितौ यत्र “कृष्णेन
कृष्णरूपं स्यात्, गोरेण राधिका स्मृता; भक्तेन प्रेमरूपाख्यात्; सच्चिदा-
नन्दे विग्रहः । शुक्लवर्णो जगन्नाथः स एव शेष रूपकः; देहस्तु प्रेमरूपाव
चन्द्रात्मा राधिका परा; परमात्मा कृष्णचन्द्र एवं संचिन्त्येद्बुधः ॥
सुप्तात् जगन्नाथस्य आत्मा; परमात्मस्वरूपवित्यर्थः ।

ଏ ଜଗନ୍ନାଥ ଓ ନାଥ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର ଅସ୍ପଷ୍ଟରୂପ ଓ ସମସ୍ତ ବେଦ-
ରସାର ଓ ବାବରୂପ, ସବୁବିଧ ଉତ୍କର୍ଷର ଜଗରୂପ, ସକଳ
ବୁଦ୍ଧାଣ୍ଡାରବେଶ ଦେବ ପାତ୍ରଙ୍କ ଅସନ, ନିଦ୍ୟ ଓ ବିଦ୍ୟାବ୍ୟ

ଲବଣ୍ୟ ସମ୍ପାଦର ନିଲୟ ଏବଂ ଯେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଦ୍ଵାରୁ ବ୍ରହ୍ମରେ କୁହୁ-
ରୁପେ ଅବ୍ୟକ୍ତ ମୂର୍ତ୍ତି ନିଜ୍ୟ ବୃନ୍ଦାବନର ପ୍ରକାଶ ରୂପ, ଓ ନିଜ୍ୟସ୍ଥଳ
ବେଦୁଣ୍ଡରେ ଶେଷଭବ, — ସେହି । ୮ ।

ଚତୁର୍ଥତ୍ଵେନାନ୍ତୌ ମନୁମୟଶରୀରାତ୍ମପରମୌ

ସଦା ଯନ୍ତ୍ରାରୂଢ଼ୌ ନବନବରସାଦ୍ୟୌ ସୁଲଳିତୌ ।

ମିଥୌ ଦୃଷ୍ଟୌ ହୃଷ୍ଟୌ ନିଧୁବନରସାଚୁର୍ଘ୍ରିତମୁଖୌ

କଦା ରାଧାକୃଷ୍ଣୌ ଘଣ୍ଟାମିହ ଭଜିଷ୍ୟାମି ଧରଣୌ ॥ ୯ ॥

ଚତୁର୍ଥତ୍ଵେନେତି — ତୌ ରାଧାକୃଷ୍ଣୌ କିଂଭୂତୌ ଚତୁର୍ଥତ୍ଵେନାନ୍ତୌ ପ୍ରାପ୍ତୌ ।
ପୁନଃ ମନୁମୟଶରୀରାତ୍ମପରମୌ ମନ୍ତ୍ରରାଜମୟମୂର୍ତ୍ତିତ୍ଵେନ ଦେହାତ୍ମପରମାତ୍ମମାବେତ୍ତି-
ର୍ତ୍ତମାନାବିତ୍ୟର୍ଥାଃ । ସଦା ଯନ୍ତ୍ରାରୂଢ଼ୌ ପଦ୍ମକୋଣ୍ୟନ୍ତ୍ରମନ୍ଧ୍ୟସ୍ଥିତୌ ନବନବ-
ରସାଦ୍ୟୌ ନବନବରସପରିପୂର୍ଣ୍ଣୌ ସୁଲଳିତୌ ସର୍ବେଷାଂ ଚିତ୍ରହାରିକୌ ମିଥୌ ଦୃଷ୍ଟୌ
ପରସ୍ପରାଭିଳାପିତ୍ଵେନଦର୍ଶିତୌ ହୃଷ୍ଟୌ ହର୍ଷାୟୁକ୍ତୌ ନିଧୁବନରସାଚୁର୍ଘ୍ରିତମୁଖୌ
ସୁରତରସାଚୁର୍ଘ୍ରିତ ମୁଖ ଯଯୋଃ ଏବଂ ଭୂତୌ ରାଧାକୃଷ୍ଣୌ ଅହଂ ଭଜିଷ୍ୟା-
ମିତ୍ୟର୍ଥାଃ ॥

ମନ୍ତ୍ରମୟମୂର୍ତ୍ତି ଚନ୍ଦ୍ରାସୁପରମାସୁରୂପ ଓ ବାସୁଦେବାଦି-
ଚତୁର୍ବ୍ୟୁତେ ପ୍ରକାଶିତ ସଦା ଶୁଦ୍ଧୋଷ ପରରେ ଉପାୟମାନ ନିଜ୍ୟ-
ନବନବରସପୂର୍ଣ୍ଣ ସଜ୍ଜିତବଦନ ଲଳିତାକୃତ ପରସ୍ପରାଭିଳାଷ-
ପୂର୍ଣ୍ଣଚକ୍ର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦୁର୍ଲଭାସକ୍ଷରେ ବିଭବିତ ମୁଖ ପରମା-
ନନ୍ଦମୟ, ସର୍ବାକୃଷ୍ଣକ୍ରୀ ୯ ।

ମିଜତ୍ଵେନାନନ୍ତୌ ନିରବଧିକୃତାଲିଙ୍ଗନଭୁଜୌ

ବ୍ରୁବନ୍ତୌ ଶ୍ରୀରବନ୍ତୌ ଶ୍ଵସୁଖରଭସାତ୍ପ୍ରେମବିବଶୌ ।

शरण्यौ भक्तानां श्रुतिगणशिखाबन्धचरणौ
कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणौ ॥

निजत्वेनेति — तौ राधाकृष्णौ किंभूतौ, निजत्वेनान्तौ परस्परं
मनैवायं ममत्रेय-मित्येवं गोचरोकृतौ, पुनः निरवधि कृतालिङ्गनभुजौ
परस्परं निरन्तरकृताश्लेषबाहू, पुनः ब्रुवन्तौ सम्भाषणकुर्वन्तौ, शृण्वन्तौ
मिथः सम्भाषणं शृण्वन्तौ, स्वसुखरमसाद्येमविवशौ स्वीयानां सुखानां
यो रमसः सम्भ्रमः तेन यत्प्रेम तेन विवशौ अनायतौ, भक्तानां शरण्यौ
भक्तानां सेवकानां शरणार्थं योग्यौ, श्रुतिगणशिखाबन्धचरणौ श्रुतिगण-
शिखामिः उपनिषद्भिः सबन्धिन् बन्धौ चरणौ ययोः, एवम्भूतौ
राधाकृष्णौ भजिष्यामीत्यर्थः । १० ।

पद्मपुराणं अष्टाध्यायप्रपादकं ३०७ ३ कृत्यकान्तुवाक्यं ३०७,
पद्मपुराण-प्रपादक-३०७ ३ कृत्यकान्तुवाक्यं ३०७, ३०७
कृत्यकान्तुवाक्यं, ३०७-३०७-३०७, ३०७-३०७-३०७, ३०७-३०७-३०७
३०७ ३०७-३०७-३०७ । १० ।

त्रिसर्गान्तः स्थानौ शरदमलपद्मे क्षणयुगौ
शुचिप्रेमाभोगौ ब्रजपुरविहारौ ब्रजवरौ ।
सुभद्रा श्रीनाथौ हलधरसमेतौ विजयिनौ
कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणौ । ११

त्रिरिति — तौ किंभूतौ त्रिसर्गान्तः स्थानौ त्रिसर्गाणां मायासगं,
ब्रह्मसगं, परसर्गाणामन्ते परसर्गोपरि श्री पुण्डरीक महापीठे स्थानं
यथोक्तौ, शरदमलपद्मेक्षणयुगौ शरत्कालीननिर्गलपद्ममिव ईक्षणयुगौ
ययोः स्तौ, शुचिप्रेमाभोगौ सत्प्रेमपरिपूर्णौ, ब्रजपुरविहारौ ब्रजपुरे

गोकुलनगरे बिहारः क्रीडा ययौतौ “अवतोर्यो हि भगवान् शोभा
जगदीश्वरः” इति वचनात् “श्रीकृष्णोऽशभावेन भावावरणेश्वर
श्रीमदनगोपालरूपत्वेन राधया सह वर्त्तमानः व्रजे जातः” इति प्रमाणात्
व्रजवरौ व्रजश्रेष्ठौ गोपबालकानामपेक्षया श्रीकृष्णः श्रेष्ठः सर्वोत्कर्षः
गोपीनामपेक्षया राधापि सर्वोत्कृष्टा, “तत्रापि सर्वगोपीनां राधिकान्ति
गरीयसी” इति प्रमाणात् । सुमद्रा श्रोनाथौ नीलाचलस्था सुमद्रा सैव
राधा श्रोनाथः नीलाचलस्थो जगन्नाथः स एव श्रीकृष्णः एवंभूतौ सुमद्रा-
जगन्नाथरूपेण श्रोराधाकृष्णवित्थः,— “श्रोराधिकाप्राणनाथः स्वयं
नीलाद्रिनायकः, अक्षरार्वालोबीजं केटिब्रह्माण्डं कारणं; इति प्रमाणात्
एवं गुप्तः सद्गुरुकृपया ज्ञातव्यः, हलधर समेतौ हलधरो बलभद्रः तेन
सहितौ युक्तौ विजयिनौ विशेषेण जयन्शीलावित्थः । ११ ।

ମାୟାସର୍ଗ ବ୍ରହ୍ମସର୍ଗ - ପରସର୍ଗ-ନିୟମ ଉପସ୍ଥାପନ ପଣ୍ଡିତ
 ପୀଠରେ ଅବସ୍ଥିତ ଶ୍ରୀରାଜନବାବୁଙ୍କଦ୍ୱାରା ପଦ୍ୟରେ, ବିଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରେମ
 ପଦ୍ୟରୁ ବିଦ୍ୟାବିଦ୍ୟାପର, ବ୍ରହ୍ମନଗରଶେଷ, ବଳଭଦ୍ର ସହୃଦ ସୁଭଦ୍ରା
 ଜଗନ୍ନାଥରୂପେ (ଲୋକବିଦ୍ୟାଶ୍ରୀ ବାମରୂପ) ସଦା ବିଜୟଶାଳୀ
 ସଦାକୃଷ୍ଣ — । ୧୧ ।

चिदानन्दाकारौ तरलतरहारौ रुचिकरौ
प्रमोदौ सम्मोहौ पुरटजलदाभौ प्रियतमौ ।
रसासक्तौ गोपौ प्रकृतिमहदात्मादिरचितौ
कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणौ ॥१२॥

चिदेति—तौ किंभूतौ चिदानन्दकारौ चित्स्वरूपिणी राधिका
 आनन्दस्वरूपः श्रो कृ णः एतद्भावेनाकारवन्तौ अथवा ज्ञानानन्दस्वरूपाः
 वित्यर्थः, तरलतरद्वारौ तरलतरः अतिशयतरलो द्वारौ ययौः क्रीडाङ्गवे-

ଉପାସନା ବିଦ୍ଧ, ସକଳ କଳ୍ୟାଣମୟ . ପୂର୍ଣ୍ଣବ୍ରହ୍ମ ବାସୁଦେବଙ୍କଠାରୁ
ଉତ୍ପତ୍ତି, ଅନନ୍ୟ ଯୋଗ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନ, ସବୁସ୍ଥଳ ସବୁ ମଦନବର୍ତ୍ତୀ
ନିତ୍ୟବିଗ୍ରହ ଶାସ୍ତ୍ରପୁରୁଷ । ୧୩ ।

‘ପରବ୍ରହ୍ମାତୀତୌ ପ୍ରକୃତିପରକାୟୌ ସୁବିମଳୌ
‘ତ୍ରୟେଣୌକୌ ହୃଦୌ ସୁରବରମୁନୀନ୍ଦ୍ରାର୍ଚିତପଦୌ ॥
‘ହରି ରାମଃ କୃଷ୍ଣାଃ ଇତି ତ୍ରିତୟନାମ୍ନା ପରତରୌ
‘କଦା ରାଧାକୃଷ୍ଣାୌ ଚଣାମିହ ଭଜିଷ୍ୟାମି ଧରଣୌ ॥

‘ପରବ୍ରହ୍ମେତି—କି’ମୂର୍ତ୍ତୌ ପରବ୍ରହ୍ମାତୀତୌ । “ ତଦ୍ବ୍ରହ୍ମ ଶ୍ରୀମଦ୍ଗବତଃ ପ୍ରକାଶ
‘ଇତି କଥ୍ୟତେ ” ସୂର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ କିରଣ ଇବ ଯଦ୍ବ୍ରହ୍ମ ତସ୍ମାଦତୀତୌ । ପରବ୍ରହ୍ମସ୍ବରୂପୌ,
‘ପ୍ରକୃତିପରକାୟୌ କାଳମାୟା ଗୁଣବତୀ ଯା ସା ପ୍ରକୃତିସ୍ତସ୍ୟାଃ ପରଃ କାୟୋ
‘ଦେହୋ ଯଯୋସ୍ତୌ । ସୁବିମଳୌ ଅତିଶୟେ କ୍ରୌସ୍ତୁମାଦିରତ୍ନକାନ୍ତିଯୁକ୍ତୌ, ତ୍ରୟେଣୌକୌ
‘“ରମା ଚନ୍ଦ୍ରାବଳୀ ଜ୍ଞେୟା ପରା ଶ୍ରୋରାଧିକାସ୍ମୃତା, କାମସ୍ତୁମଗବାନ୍ କୃଷ୍ଣାସ୍ତ୍ରୟେଣୌକ
‘ମିତି ସ୍ମୃତମ ।” ଏବମନେନ ନିଜଶରୀରତ୍ବେନ ଦେହାତ୍ମପରମାତ୍ମରୂପେଣ ଏକୌ
‘ଅଭିଜ୍ଞାବିତ୍ୟର୍ଥଃ । ହୃଦୌ । ପରସ୍ପରମ୍ଭୋଦିସ୍ପତୌ, ସୁରବରମୁନୀନ୍ଦ୍ରାର୍ଚିତପଦୌ
‘ସୁରବରାଃ ମୁନୀନ୍ଦ୍ରାସ୍ତେ ର୍ଚିତ’ ପଦ’ ଯଯୋ ସ୍ତୌ । ହରିଃ ରାମଃ କୃଷ୍ଣାଃ ଇତି
‘ତ୍ରିତୟନାମ୍ନା ପରତରୌ । “ ହରିଃ ଚନ୍ଦ୍ରାବଳୀ ପ୍ରୋକ୍ତା ରାମୋ ରାଧା ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତିତା,
‘ତାଭ୍ୟାଂ ସ ଗୋପିତଃ କୃଷ୍ଣାସ୍ତ୍ରୟେଣୌକ’ ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତିତମ ।” ଏବମନେନ ପ୍ରକାରେଣ ତ୍ରିତୟ
‘ନାମ୍ନା ପରତରୌ କଦା ଭଜିଷ୍ୟାମିତ୍ୟର୍ଥଃ ।

ପରବ୍ରହ୍ମ ପ୍ରକାଶକ, ଅପ୍ରାକୃତ ବିଗ୍ରହ, କୌପୁଷ୍ପଦରନୃତ୍ୟୋପ
‘ବିଶେଷ ଯେ ରମା ଚନ୍ଦ୍ରାବଳୀ କାମ ଏହି ଭକ୍ତିମୂର୍ତ୍ତି ଓର ଏକ ରୂପର
‘ଅଟନ୍ତି ଅନ୍ୟାନ୍ୟାଦିଷ୍ଟ ବିଗ୍ରହ ଦେବ ମୁନାଦି, ଏ ସେହିତ ପାଦ, ହରି
‘ବ୍ରମ-କୃଷ୍ଣ, ଏହି ନାମଦ୍ବୟରେ ଭଜିଷ୍ୟାମି ଶାସ୍ତ୍ରପୁରୁଷ । ୧୪ ।

सुधासिन्धोर्मध्ये सुरतरुतलस्थौ निजकला-
वताराणां सारौ प्रणवमयभावौ सहचरौ ।

पराकामाबाधौ पशुपरमणी जीवनमयौ

कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणी ॥

सुधेति — तौ किंभूतौ सुधासिन्धोर्मध्ये सुरतरुतलस्थौ सुधासिन्धुः
कारुण्यजलं तस्य मध्ये सुरतरुः कल्पद्रुमः तस्य तलस्थौ मूले तिष्ठतः,
निजकलावताराणां सारौ मत्स्यकूर्मादीनां साररूपावित्यर्थः, प्रणवमयभावौ
ओकारार्धमात्र । बिन्दुस्वरूपौ, ओकार अन्द्रावली अर्धमात्रा राधा बिन्दुः
श्रीकृष्णः इत्यभूतेन प्रणवस्वरूपौ, सहचरौ संबन्धा सङ्गशीलावित्यर्थः,
पराकामौ परं सर्वोत्कर्षं श्रीकृष्णं आश्लेषचुम्बनादिभिः आकामयत, इति
पराकामा राधा, परां तां कामयत इतिपरा कामः एवम्भूतौ, आद्यौ माया-
ब्रह्मनित्यस्थलेष्वाद्यत्वेन गणनीयौ, पशुपरमणीजीवनमयौ पशुपरमणीनां
गोपीनां जीवनमयौ प्राणभूतावित्यर्थः; एवम्भूतौ राधाकृष्णौ कदाहं
भजिष्यामि । १५ ।

सूत्रादिषु प्रथमद्वितीयादिषु मूलैश्च अक्षरैश्च, निजकला-
वतारा प्रथमद्वितीयादिनाम मूलं कारुण्यं; उकाररूप (उकार
रूपेण) अक्षरं प्रथमं, द्वितीयं (द्वितीयं) अक्षरं तद्वत्, एता
प्रथमाणि धरणी कारुण्यं, गोपीराजादिनां प्राणादिषु, एवम्भूतौ
राधाकृष्णौ । १४ ।

सदा सन्निध्ये यौ कमलभवजन्मावकलनौ

परेशौ सबाधौ भुवनपरिपालौ सुमधुरौ ।

अनाथानां नाथौ निखिलजन तापत्रयहरौ

କଦା ରାଧାକୃଷ୍ଣାୌ ଚ୍ଚଣ୍ଠାମିହ ଭଜିଷ୍ୟାମି ଧରଣୌ ॥

ସେତି - ତୌ କଥଂ ଭୂତୌ ସଦା ସଞ୍ଜିର୍ଘ୍ୟୌ ସଦା ସର୍ବାଂସ୍ମିନ୍ କାଳେ ସଞ୍ଜି-
 ଶାଧୁମି: ଶ୍ରୀନାରଦାଦିମିର୍ଘ୍ୟୌ ଚିନ୍ତ୍ୟୌ; କମଳମବଜ୍ରନ୍ମାବକଳନୌ କମଳ-
 ମବଜ୍ରନ୍ମା ନାରଦ: ତେନ ଅବକଳନୌ ଦର୍ଶିତୌ; ପରଶୌ ପରମେଶ୍ଵରୌ ସର୍ବାଂଶୌ
 ସର୍ବେଷାଂ ମହାବିଷ୍ଣୁ ଶିବାଦୀନାଂ ଆଦ୍ୟୌ ଆଦିଭୂତୌ; ଉବନପରିପାଳୌ ଉବନାନି
 ପରିପାଳୟତ ଇତି ତୌ ସୁମଧୁରୌ ପରମୋଦଧିରୂପୌ; ଅନାଥାନାଂ ନାଥୌ ପ୍ରଭୁଭୂତୌ
 ନିଖିଲଜନତାପତ୍ର୍ୟହରୌ ନିଖିଲଜନାନାଂ ତାପତ୍ର୍ୟଂ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକଂ ଆଧିର୍ମୌ-
 ତିକଂ; ଆଧିଦେବିକଂ ଚ ଏବଂ ତାପତ୍ର୍ୟଂ ହରତ ଇତି ତୌ ରାଧାକୃଷ୍ଣାୌ କଦାହଂ
 ଭଜିଷ୍ୟାମି । ୧୬ ।

ସଦାକାଳେନ ଶ୍ରୀନାରଦାଦିମିର୍ଘ୍ୟୌ ଚିନ୍ତ୍ୟୌ, କମଳମବଜ୍ରନ୍ମାବକଳନୌ କମଳ-
 ମବଜ୍ରନ୍ମା ନାରଦ: ତେନ ଅବକଳନୌ ଦର୍ଶିତୌ; ପରଶୌ ପରମେଶ୍ଵରୌ ସର୍ବାଂଶୌ
 ସର୍ବେଷାଂ ମହାବିଷ୍ଣୁ ଶିବାଦିଭୂତୌ; ଉବନପରିପାଳୌ ଉବନାନି
 ପରିପାଳୟତ ଇତି ତୌ ସୁମଧୁରୌ ପରମୋଦଧିରୂପୌ; ଅନାଥାନାଂ ନାଥୌ ପ୍ରଭୁଭୂତୌ
 ନିଖିଲଜନତାପତ୍ର୍ୟହରୌ ନିଖିଲଜନାନାଂ ତାପତ୍ର୍ୟଂ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକଂ ଆଧିର୍ମୌ-
 ତିକଂ; ଆଧିଦେବିକଂ ଚ ଏବଂ ତାପତ୍ର୍ୟଂ ହରତ ଇତି ତୌ ରାଧାକୃଷ୍ଣାୌ କଦାହଂ
 ଭଜିଷ୍ୟାମି । ୧୬ ।

ବୃତାଞ୍ଜେ ନାରାଧ୍ୟୌ ତଦମଳଲୟୋଞ୍ଜେନ ନିରତୌ
 ବିଳାସାଞ୍ଜେନାମ୍ଭୌ ପରମରୁଚିରୌ ସ୍ଵାୟତଦୃଶୌ ।
 ନବୀନପ୍ରେମାତ୍ମ୍ୟୌ ନବନବସଖୀଭିଃ ପରିବୃତୌ
 କଦା ରାଧାକୃଷ୍ଣାୌ ଚ୍ଚଣ୍ଠାମିହ ଭଜିଷ୍ୟାମି ଧରଣୌ ॥

ବୃତେତି — ତୌ କିମ୍ଭୂତୌ ବୃତାଞ୍ଜେନାରାଧ୍ୟୌ ଶ୍ରୀରାଧାବରଣରାସାବରଣ
 ଆବାବରଣେଶ୍ଵରୌ ବୃତାଞ୍ଜଂ (ଶ୍ରୀରାଧା) ତେନାରାଧ୍ୟୌ ପୂର୍ଞ୍ଜ୍ୟୌ ତଦମଳଲୟୋଞ୍ଜେନ
 ନିରତୌ ରସୋଞ୍ଜଳ: ନିର୍ଗଳ: ଲୟାଞ୍ଜଂ ଶ୍ରୀଦାମାଦିସ୍ତେନ ନିରତୌ ଅନୁରକ୍ତା
 ବିତ୍ୟୟଂ: ବିଳାସାଞ୍ଜେନାମ୍ଭୌ ବିଳାସାଞ୍ଜଂ ଶ୍ରୁତିସିଦ୍ଧାଦିଗୋପୀଗଣସ୍ତେନାମ୍ଭୌ,
 ପରମରୁଚିରୌ ମହାସୁନ୍ଦରୌ ସ୍ଵାୟତଦୃଶୌ ଅତିବିଶାଳ: ନେତ୍ରୌ, ନବୀନ-

ମୋକ୍ଷୋ ନବୀନମୋମପରିପୁର୍ଣ୍ଣା ନବନବସଂସ୍ଥାମି: ପରିବୃତ୍ତା ସଦା ନବ
 ଯୌବନୋଦୟମୁତାମି: ନିତ୍ୟସ୍ଥାୟିନୀମି: ଗୌପୀମି: ପରିବୃତ୍ତା ପରିବେଷ୍ଟିତା:
 ଏବଂ ଭୂତା ତୌ ରାଧାକୃଷ୍ଣଣୌ କଦାହଂ ଭଜିଷ୍ୟମୀତ୍ୟର୍ଥ: । ୧୭ ।

ଲୀଳାବରଣ ରସାବରଣ ଭାବରସଶବ୍ଦ (ଲୀଳା)
 ପାଦାଳ ନିତ୍ୟ ସେବା କରୁଅଛନ୍ତି । ପରମଭକ୍ତ, ଶ୍ରୀରାମାଦି (ଲୟାଳ)-
 ଶର ପେ: ନିତ୍ୟ ଅସକ୍ତ (ବିଳାସାଳ) ଶ୍ରୀଚକ୍ରାଦି ଗୋପୀଗଣ-
 ବେଷ୍ଟିତ, ଅଭିମନୋହର ବିଶାଳନେତ୍ରପୁରଳ ନିତ୍ୟ ନୂତନ ସ୍ତ୍ରୀ-
 ପୌରଣ ସଖୀଗଣପରକୃତ ନବ ନବ ପ୍ରେମରସାମୁଦ୍ର, ସେହି
 ରସାକୃଷ୍ଣ । ୧୭ ।

ରତି: ପ୍ରୀତି: ସ୍କୃତିଃ ଶ୍ଚିଦ୍ଦଶମନୁବର୍ଣ୍ଣାତ୍ତବପୁଷା:

ଯତଃ ଚନ୍ଦ୍ରାବଲ୍ୟାଃ ଶ୍ଚିତ୍ତୟମନୁବୀଜାତ୍ମକତନୁ: ।

ତ୍ରିରୂପେଣାଭିନ୍ନୌ ସକଳପରିପୁର୍ଣ୍ଣୌ ସ୍ମରପରୌ

କଦା ରାଧାକୃଷ୍ଣଣୌ ଲଗ୍ନାମିହ ଭଜିଷ୍ୟାମି ଧରଣୌ ॥

ରତିରତି— ତୌ କିଂଭୂତୌ ରତି: ପ୍ରୀତି: ସ୍କୃତିଃ ଶ୍ଚିଦ୍ଦଶମନୁ ବର୍ଣ୍ଣାତ୍ତବପୁଷା:
 “ରତି ସ୍ବରୂପା ଚନ୍ଦ୍ରାବଲୀ ପ୍ରୀତିଃସ୍ତୁ ରାଧିକାମଭେଦ, ସ୍କୃତି ସ୍ବରୂପ: ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ-
 ଶ୍ଚିଦ୍ଦଶାଣୌବପୁର୍ହରେ: ” ଏବମନେନତ୍ରିଦଶମନୁବର୍ଣ୍ଣନାତ୍ତଂ ଗୃହିତଂ ବଂପୁର୍ଯ୍ୟୋକ୍ତୌ,
 ଯତଃ ଚନ୍ଦ୍ରାବଲ୍ୟାଃ ଶ୍ଚିତ୍ତୟମନୁବୀଜାତ୍ମକତନୁ: ଯାଭ୍ୟାଂ ରାଧାକୃଷ୍ଣାଭ୍ୟାଂ ଚନ୍ଦ୍ରାବଲ୍ୟା-
 ଶ୍ଚିତ୍ତୟମନୁବୀଜାତ୍ମକତନୁ: ଶରୀରଂ ଭବେତ୍, ତ୍ରିରୂପେଣାଭିନ୍ନୌ ଚନ୍ଦ୍ରାବଲୀ-
 ରାଧାକୃଷ୍ଣରୂପେଣାଭିନ୍ନୌ ଅଦ୍ଵିତୀୟାବିତ୍ୟର୍ଥ: , ସକଳପରିପୁର୍ଣ୍ଣୌ ଅଶେଷତ୍ଵେନ-
 ସବିନ୍ଦ୍ୟାପିକୌ ସ୍ମରପରୌ ସ୍ମରାତ୍ କନ୍ଦର୍ପାତ୍ ପରୌ ଉତ୍କୃଷ୍ଟୌ ଅଥବା କନ୍ଦର୍ପ-
 ରସିକାବିତ୍ୟର୍ଥ: ୧୧୮ ।

ରତି ରୂପା ଚନ୍ଦ୍ରାବଲୀ; ପ୍ରୀତି ରୂପିଣୀ ରାଧା ସ୍ବର୍ଣ୍ଣରୂପ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ,
 ଯତଃ ଚନ୍ଦ୍ରାବେଦ ପଡ଼ିବ, ପେଶ୍ଚ ରାଧାକୃଷ୍ଣ ବିଶ୍ଵରସେ କନ୍ଦର୍ପାବଳୀ
 CC-0. Prof. Sanku Vrat Shastri Collection, New Delhi. Digitized by Srujanika, USA

ଏହି ଜନ ରୂପର ମୂଳମନ୍ତ୍ରବାକ୍ୟରୂପେ ବ୍ୟାପି ରହିଅଛନ୍ତି । ଅତଏବ
 ଭକ୍ତ, ଭକ୍ତରୂପରେ ଅଭିନୟକେ ଯେ ସର୍ବବ୍ୟାପକ, ସବୁଜାତି କାମ-
 ରସର ସେବକ ସ୍ବପା କୁହନ୍ତି । ୧୮ ।

सदाज्योतिर्भूतौ दलततिषु गोपीभिरभितः
 परीतौ गोवृन्दैः सह निखिलकिञ्चलकनिरतौ ।
 प्रियाङ्गीभिः सेव्यौ नवकुसुममाल्यैः परिवृतौ
 कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणौ ॥

सदेति — तौ किम्भूतौ सदाज्योतिर्भूतौ सदा सर्वस्मिन् काले
 ज्योतिःस्वरूपौ दलततिषु गोपीभिरभितः दलततयः पीठभूतानां पद्मपत्राणां
 श्रेणयः तासु तिष्ठन्ति यां गोप्यः तामिः गोपीभिः अभितः सर्वतः परीतौ
 वेष्टितौ गोवृन्दैः सह निखिलकिञ्चलकनिरतौ गोवृन्दैः धेनुसमूहैः सह
 वर्तमाना ये निखिलकिञ्चलकाः कमलकेसराः पद्मपीठमध्यस्थानानि तैः
 निरतौ संस्थितौ, यतः सकलगोपिका राधांशभूताः सकलगोपालाः
 श्रीकृष्णांशभूताः, प्रियाङ्गीभिः सेव्यौ प्रियाङ्गीभिः दिव्यवृन्दावन महारास-
 स्थलनिवासिनीभिः गोपीभिः, श्रीमत्रिपुरादिदेवीभिः सेव्यौ, सेवितौ,
 नवकुसुममाल्यैः परिवृतौ नवकुसुममाल्यानि नवकुसुममालास्तैः परिवृतौ
 परिभूषितावित्यर्थः । १९ ।

ଯେ ନିତ୍ୟଜ୍ୟୋତିରୂପେ ଭକ୍ତଭାବେ, ସୀଠପଦ୍ମ ବଳସ୍ଥିତ
 ଶୋଣୀମାନେ ଯାହାଙ୍କ ଦେହରୁ କର ରହିଅଛନ୍ତି ଓ ସୀଠପଦ୍ମକେଶର
 ଶୁଣିମାନଙ୍କରେ ଥିବା ଗୋବୁଦ୍ଧଙ୍କ ସହିତ ଯେ ଅବସ୍ଥିତ ଏବଂ ଦିବ୍ୟ
 ବୃନ୍ଦାବନ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ମହାସପ୍ତଲସ୍ଥିତ ଶ୍ରୀମତୀ ବିପ୍ଳବଦେବୀ ସହିତ
 ଯାହାଙ୍କ ସେବା କରୁଅଛନ୍ତି, ଦିବ୍ୟ ବୃନ୍ଦାବନକଲ୍ୟାଣମୁଖମାଳାବଳୁଷିତ
 ସେହି ସ୍ବପା କୁହନ୍ତି । ୧୯ ।

त्रिपादानामीशौ सकलनिधि-पूर्णौ भयहरौ
 स्वराड् रूपाव्यक्तौ परमपरिमेयौ मुनिवरैः
 अनन्तैर्विश्वेशैः सकलगुणपूर्णैः सुरवरैः
 कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणी ॥२०॥

त्रिपादानामिति—त्रिपादानामीशौ, मायापाद ब्रह्मपाद नित्यपादाना-
 मीशौ ईश्वरौ, सकलनिधिपूर्णौ, सकलैर्निधिभिः पूर्णौ व्याप्तौ, भयहरौ,
 यमकालाभ्यां जातयद्भयं तस्य हारकौ, स्वराड् रूपाव्यक्तौ, सर्वभूत-
 स्थितौ यः स्वराट् प्रणवरूपः तत्राव्यक्तौ, अनन्तैः अपरिमितैः
 विश्वेशैः, विश्वेश्वरैः सकलगुणपूर्णैः सुरवरैः देवश्रेष्ठैः मुनिवरैश्च
 परं अपरिमेयौ अविज्ञातौ राधाकृष्णौ कदाहं भजिष्यामीति ।

ये प्राप्तापाद, कृष्णापाद, कल्पापाद रूपादिपादर इव
 स्रष्टा पद्मादि प्रप्रवृत्तिवर्ग केवले, कल्पमन्त्रादि अद्वैतारम्भ, प्रव-
 र्त्तनकाले उद्भावे रूपादि अद्वैतारम्भे ये कल्पमन्त्रादि,
 अद्वैतप्रवृत्ति, प्रवृत्तिप्रवृत्ति अद्वैतारम्भे अद्वैतमन्त्रादि
 ये अद्वैत, अद्वैत अद्वैत । १० ।

निमेषं संप्राप्ता भुवनपतयः सन्त्यपि ययो-
 स्तथा कालः सूर्यः शरदनिलचन्द्राद्युपतयः ।
 महोभूतान्यात्मा प्रकृतिमहोदाया गुणभयाः
 कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणी ॥२१॥

निमेषमिति—ययोः निमेषं संप्राप्ताः संप्राप्येत्यर्थः भुवनपतयो
 ब्रह्मादयोऽपि सन्ति जीवन्तोत्तरार्धः, तथा कालः सूर्यः शरद् वर्षः

अनिलः, वायुः चन्द्रः सप्ततयः नक्षत्राणि महाभूतानि पृथिव्यादीनि आत्मा जीवेश्वरौ प्रकृतिदुर्गा, महत्तत्त्वादयः गुणप्रयाः वराजपुरुषादयः निमेषमात्रं सप्राप्तः प्राणधारणं कुर्वते कालादिमहदन्तं जगज्जितं ययौ निमेषमात्रमिति तात्पर्यं । तौ राधाकृष्णौ कदाहं भजिष्यामीति ।

कृष्णकृष्ण कृष्णकृष्णप्राण ३ काल. वर्ष. घूर्ण, वायु, चन्द्र, नक्षत्रादयः, पृथिव्यादयः प्रजाकृष्णकृष्ण, अन्ना, जल, अक्षर, मूलप्रकृति, मूलप्रपञ्चकृष्ण कृष्णकृष्ण अथ यादृक्कृष्ण कृष्णकृष्ण (अक्षरकृष्णकृष्ण) कालकृष्ण, अक्षर कृष्ण । १९ ।

समासां शक्तीनां मखिलपुरुषाणामपि निधी

विराजां दिव्यानां परमपुरुषाणां च पितरौ ।

विराजेते विश्वोपरि परमहंसोदवसितौ

कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणी । २२०

समासा मिति—समासां सर्वासां शक्तीनामखिलपुरुषाणां विराट् विराज्यगर्मादीनां च निधी, उत्पत्तिस्थानभूतौ समासामिति वाक्येषु सुविद्या विद्या फलविद्या एव भूताः शक्तयः स्युः, अखिलपुरुषाणामिति आसां मविष्टारूपाः पुरुषा इत्यर्थः, विराजां दिव्यानां परमपुरुषाणां च दिव्यरूपाणां विशटपुरुषाणां परमपुरुषाणां सहस्रशोर्गपुरुषादीनां पितरौ जनकौ विश्वोपरि ब्रह्माण्डोपरि विराजेते तिष्ठत इत्यर्थः । “ब्रह्माण्डात् परतः सौक्ष्माच्छ्रेयः पुरुषः स्थितः” इति प्रमाणात् । अपरं च “नित्यं युन्दावनं तत्र ब्रह्माण्डोपरि संस्थितं पूर्णब्रह्ममुखैश्चक्यं” नित्यमानन्दसम्यग् इति वचनात्, नित्यगोलोकस्थले विराजमानान्नित्यार्थः, परमहंसोदवसितौ, परमहंसानां परमात्मनां उदवसितौ स्थानभूतौ यद्वा परमहंसानां निर्मलान्तःकरणानां मुनीनां अन्तःकरणे उदवसितौ गृहं ययौ राधाकृष्णौ भजिष्यामीति ।

ସଦ୍‌ବିଧି ପୁରାଣା ବିଦ୍ୟା, ଶିଳ୍ପପୁରାଣ ଅଦି ଶକ୍ତି ମାନଙ୍କର
ଏହି ଉପସ୍ଥାପନ, ଏବଂ ସେହି ବିଦ୍ୟା ବା ଶକ୍ତିମାନଙ୍କ ଅପୃଷ୍ଠାତି
ବିଦ୍ୟାରୁପ ବସତ ପୁରୁଷମାନଙ୍କର ଏହି ଜନକଜନନାରୁପ ହୋଇ
ପରମହଂସମାନଙ୍କ ହୃଦୟଗୁଡ଼ିକରେ ବସନ୍ତମାନ ଅଛନ୍ତି । ଶେଷ ସ୍ୱର୍ଗ-୧୨୨।

स्वराडन्तः संस्थौ तदनुरसचक्रोपरिगतौ,

तदाधारे पीठे रसदश बिभेदे निवसतः ।

विराडन्तः संस्थौ तदनु भुवनोर्द्धे विलसतः

कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणी । ୨୩।

स्वराडिति — स्वराडन्तः संस्थौ, स्वराजः प्रणବस्य चक्रषोडशाधार-
स्वरूपस्य अन्तःसंस्थौ अन्तर्ଗତିନौ, तदनु रसचक्रୋपरिगतौ, तदनु
ବେଦମନୁଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଯାନି ଷଟ୍‌ଚକ୍ରାଣି ମୂଳାଧାରସ୍ଥାଧିଷ୍ଠାନମଣିପୁରକାନାହିତ-
ବିଷ୍ଣୁଦ୍ଵାହାସ୍ଥାନି. ତେଷାମୁପରିଗତୌ ବର୍ତ୍ତମାନୌ ତଦାଧାରେ ପିଠେ ରସଦଶ-
ବିଭେଦେନ ଋଦ୍ରାକ୍ତକାମରୂପାଦିଷୋଡ଼ଶପିଠୋପରି ପୁଣ୍ଡରୀକପିଠେ ନିବସତः
ବିସ୍ତୃତः. विराडन्तः संस्थौ, विराट्‌पुरुषस्यान्तःकरणमୂତୌ, तदनु तद्रूप-
मनुज୍ୟୋତ୍ସ୍ନା भुवनोर्द्धे भुवनात्, चतुर्दशलोकात्तାମୂର୍ଦ୍ଧେ द्वारका-
वैକୁण୍ଠଶିବଲୋକ-ଦେବୀ-ଲୋକାନାମୁପରି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡେ ଗୋଲୋକେ ପ୍ରକୃତ୍ୟାତ୍ମକ-
ସୂକ୍ଷ୍ମବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡପରିମିତଜ୍ଞେୟରୂପେନ ବିଶ୍ଵରୂପେ ବିଜସତः, विलासं कुरुत
इत्यर्थाः. संस्मरन्तोः श्रीराधिकान्तस्य सर्वत्र निवासः ।

ଏହି ଚକ୍ରଷୋଡ଼ଶାଧାର ଓ କାରମଧ୍ୟରେ ବସନ୍ତମାନ ହୋଇ
ମୂଳାଧାର ସ୍ୱାପ୍ତସ୍ଥାନ ମଣିପୁର ଅନାବୃତ୍ତ ବୈକୁଣ୍ଠ ଅପୃଷ୍ଠାତ କର-
ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଉକ୍ତବିଜୟାତ୍ମକ ଅଗରି ରୁଦ୍ରାଦି କାମରୂପାଦି ଶୋଡ଼ଶ-
ପିଠମାନଙ୍କ ଉପର ପୁଣ୍ଡରୀକାଠରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଓ ବସତ ପୁରୁଷଙ୍କ
ଅନୁସନ୍ଧାନରୁପ ହୋଇ ଚକ୍ରପଦ୍ମବନ୍ଧନରେ ବନ୍ଧିତ ହୋଇଛନ୍ତି, ବାହ୍ୟତା,

ବେକୁଣ୍ଡ, ଶବ୍ଦଲେଖ ଓ ଦେଶଲେଖ ଉପରସ୍ଥ ଗୋଲେଖରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ
ପ୍ରକାଶିତ ଅଟେ । ସେହି ଶ୍ଳୋକ । ୨୩ ।

ସଦା ଜାଗ୍ରଦ୍ ଭାବୌ ନିଜକୁତୁକଳୀଲାପ୍ତୁତସୁଖୌ

ସ୍ବତନ୍ତ୍ରୌ ନିଃସ୍ବପ୍ନୌ କନକମୁକ୍ତରେନ୍ଦୀବରୁଚୌ ।

ସଦା ବୈକୁଣ୍ଠସ୍ଥୌ ପରମଭଗବନ୍ତୌ ସ୍ମିତମୁଖୌ

କଦା ରାଧାକୃଷ୍ଣୌ ଚଣ୍ଡାମିହ ଭଜିଷ୍ୟାମି ଧରଣୌ । ୨୪ ।

ସଂହିତି—ସଦା ଜାଗ୍ରଦ୍ଭାବଃ ଯଯୋ ଶ୍ଚୌ ଥ୍ୟାୟୀମାବୌ ନିତ୍ୟରମାନ୍ୟା-
ବିଧ୍ୟର୍ଥୀ, ନିଜକୁତୁକଜ୍ଞୋଲାପ୍ତୁତସୁଖୌ, ନିଜାନାଂ ସ୍ବୀୟାନାଂ କୁତୁହଳୋଽଜ୍ଞାନାଂ କୌତୁକ
କ୍ରୀଡ଼ାନାଂ ପ୍ଳୁତଂ ବ୍ୟାପ୍ତଂ ଯତ୍ ମୁଖଂ ତଦ୍ଯୁକ୍ତୌ, ସ୍ବତନ୍ତ୍ରୌ, ନ ପରାଧୀନୌ, ନିଃସ୍ବପ୍ନୌ,
ନିଦ୍ରାରହିତୌ, କନକମୁକ୍ତରେନ୍ଦୀବରୁଚୌ, କନକମୁକ୍ତ ଇବ ଶ୍ରୀରାଧାୟାଃ ଶୁଦ୍ଧ-
କାନ୍ତିଃ ଇନ୍ଦୀବରଂ ନୌଲୋତ୍ପଳମିବ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାୟ ନୀଳକାନ୍ତିଃ ତଥାଭୂତୌ, ସଦା
ବୈକୁଣ୍ଠସ୍ଥୌ ପରମପଦସ୍ଥିତୌ, ପରମଭଗବନ୍ତୌ, ଓକ୍ତଃ ଶ୍ରୀଶବ୍ଦସ୍ୟ ଶାଳିନୌ, ସ୍ମିତ-
ମୁଖୌ ସ୍ମିତଂ ମନ୍ଦହସିତଂ, ତଦ୍ଯୁକ୍ତଂ ମୁଖଂ ଯଯୋଶ୍ଚୌ ପରମାନନ୍ଦପୂର୍ଣ୍ଣତ୍ବାତ୍
ସ୍ମିତପ୍ରକାଶିତୌ ଏବଂ ଭୂତୌ ରାଧାକୃଷ୍ଣୌ କଦେତି ॥

ଏ ଚ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟସ୍ଥାନରେ ନିଜକୁତୁକଜ୍ଞୋଲାପ୍ତୁତସୁଖଂ ଉପର-
ସ୍ଥ ପ୍ରକାଶିତଂ ସ୍ବତନ୍ତ୍ରଂ ନିଃସ୍ବପ୍ନଂ କନକମୁକ୍ତରେନ୍ଦୀବରୁଚଂ ଓ
ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟସ୍ଥାନରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟସ୍ଥାନରେ ଦେଶାନ୍ତରାନ୍ତରେ, ସର୍ବବିଦ୍-
ପ୍ରମୋଦପ୍ରେକ୍ଷ୍ୟାସମ୍ପନ୍ନ ଦରଦାସ ଶୋଭିତପୁରୀ, ସେହି ଶ୍ଳୋକ । ୨୪ ।

ମହାୟନ୍ତ୍ରାରୁଢ଼ାବତି—ଲଳିତଷଟ୍‌କୋଣବିବୃତ୍ତୌ,

କ୍ରିୟାଜ୍ଞାନାଗନ୍ୟୌ ନିଜପରମଭଗବତ୍ସ୍ୟାହିଃ ସୁଲଭୌ ।

पृथग् रत्नाकल्पौ विविधमत-नृत्यादि-करणौ

कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणौ । २५ ।

महेति—महायन्त्राखण्डौ “यन्त्रराजं प्रबक्ष्यामि तन्नित्यस्थले मुच्यते,
यं क्षणाद्वं कृष्णचन्द्रः कदापि न परित्यजेत्” एवं मण्डू यण्डू यन्त्रं तत्र
आखण्डौ कृतारोहणौ, अतिललित षट्कोणबिभृतौ, महतामुपायगम्यस्थानं
सकलभुवनघटनाबधिकमित्यर्थः, तत्तु अतिललित षट्कोणबिभृतेन
अतिमनीहर-षट्कोणप्राचीरेण बिभृतं प्रकाशो ययोस्तावित्यर्थः, क्रिया
ज्ञानागम्यौ, क्रियायोगज्ञानयोगाभ्यामगम्यावप्राप्यौ, निजपरमभक्त्या हि
सुलभौ निजस्य विषये इत्यर्थः या परमा भक्तिः—तया सुलभौ
सुप्राप्यौ, पृथग्गर्त्ताकल्पौ, नानाविधैरत्नैर्मरकतहीरकमाणिक्य
मुक्तादिभिः आकल्पो नेपथ्यं ययोस्तौ विविधमतनृत्यादिकरणौ यन्त्रा-
वरणेश्वररूपेण विविधमतनृत्यादीन् कुरत इति । राधाकृष्णौ भजि-
ष्यामीति । २५ ।

ମହାଯନ୍ତ୍ରବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଏକ ଅତିସୁନ୍ଦର ପଟ୍ଟଚୋଖି
ମନ୍ତ୍ରରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାପନ କର୍ମଯୋଗ ଓ ଜ୍ଞାନଯୋଗର ଅଗ୍ରମ୍ୟ କେବଳ
ସାଧନାଦିକର ପ୍ରାପ୍ତିପାଇଁ, ନାନାବିଧରୁପସମ୍ପାଦନା, ଯନ୍ତ୍ର-
ବିକାଶର ରୂପରେ ନାନାବିଧ ନୂତନତା ପରିପୁର୍ଣ୍ଣ, ସେହି । ୨୫ ।

त्रिलीलांशेनाढयौ मधुरमुरलीनादरसिकौ

स्वमाधुग्यैः पूरणौ नवनवविलासोत्सवकृतौ ।

सुवासं विभ्राणौ नवकुसुममालयात्तवपुषौ

कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणौ । २६ ।

अंशेन आह्वयौ वर्तमानौ, मधुरमुरलीनादरसिकौ मधुरः कर्णप्रियो यौ
मुरलीनादौ बंशीध्वनिस्तन रसिकौ, रागिणौ, स्वमाधुर्यः निजमधुर-
भावः पूर्णः, नवनवविलासोत्सवकृतौ, नूतननूतनक्रोडोत्सवकरणौ,
सुवासं विभ्राणौ, सुदिव्यामोदयुक्तौ, नवकुसुममात्यातवगुणौ, नवगुष्प-
मालाविभूषितविभ्रदौ एवं भूतौ राधाकृष्णौ कदाहं भजिष्यामिति ।

६० ललावरेष, वरावरेष, वरावरेषारूष वक्रयवरेष
दूष, वक्रयवरेषारूष वरावरेषारूष वक्रयवरेष
प्रवृत्त वक्रयवरेषारूष वक्रयवरेषारूष वक्रयवरेष
वक्रयवरेषारूष वक्रयवरेषारूष वक्रयवरेषारूष ११ ।

चतुःषष्ट्या-त्रैशैः स्वगणपरिपूर्णौ पररुचौ
स्वगोपानां सारौ निजसदनसप्तावृतपरौ ।
सदा वृन्दाराध्यौ तदनु ललितासेवितपदौ
कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धराणौ । २७ ।

चतुरिति—चतुःषष्ट्यावेशैः, पूर्णचतुःषष्टिभाग आवेशैः, तन्मात्रैः
स्वगणपरिपूर्णौ, स्वगणैः श्रोत्रामाद्यवतारस्वरूपैः परिपूर्णौ, अतएव
पररुचौ परा उत्कृष्टा रुक्म-कान्तिर्ययो स्तौ, अथवा तेषां परमात्मस्वरूपेण
परिपूर्णतया तत्संकेतानन्दकारकतजोरूपेण वर्तमानावित्यर्थः, स्व-
गोपानां भक्तगोपालानां श्रीमन्निवस्थलस्थायिनां सावरणपीठेश्वराणां मध्ये
सारौ श्रेष्ठौ हेतुभूतावित्यर्थः निजसदनसप्तावृतपरौ, निजसदनं यत्
सप्तावरणं तस्मात् परौ मध्यस्थौ ऊर्द्धस्थौ वा, सप्तावरणं यथा,
“यो वै लीलारसो भावः क्रमेणावरणानि च, कालिन्दी घेतु मुरभिः स्वला
सप्तावृतं पुनः” सदा वृन्दया पट्कोणयन्त्रमध्यस्थया वृन्दावत्या
आराध्या संभ्यौ, तदनु ललितासेवितपदौ, तां वृन्दावतीमनुलक्ष्योक्त्या-

ପ୍ରକୃତସ୍ଥା ଯା ନଳିତା ଶକ୍ତିସ୍ତସ୍ୟା ସେବିତପଦୋ ପରିଚାସ୍ତିଚରଣୌ । ଏବଂ
 ଭୂତୋ ରାଧାକୃଷ୍ଣ । କଦାହଂ ଭଜିଷ୍ୟାମିତି ।

ମୂର୍ତ୍ତିଚତୁଃପଦ୍ମେ ଭାଗ ଆବେଶାବତାର ଏବଂ ରାମାଦି ଅବତାର-
 ମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଉଚ୍ଛ୍ୱସ୍ତକାନ୍ତି, ନିତ୍ୟସ୍ଥଳ-
 ଦ୍ୱାରୀ ଅବରୋପୀଠେଶ୍ୱରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ଲୀଳା-ରସ-ଭାବ-
 କାଳିନ୍ଦୀ-ପୁରତ ସଖାରୂପ: ସପ୍ତାବରଣ ନିଜସଦନରେ ନିତ୍ୟବିଦ୍ୟୋ-
 ତମାନ ସବଦା ପିତୃକୋଟିସ୍ଥ ବୃନ୍ଦାବତୀକଦ୍ୱାରା ଅବତତ ଓ ଅଷ୍ଟ-
 କୋଣସ୍ଥ ଲଳିତାକଦ୍ୱାରା ସେବିତ ପଦାରବିନ୍ଦ ଶେଷେ ସଦା । ୨୭ ।

सखीचन्द्रादीना-मविरतविचिन्त्यौ रसभरौ
 बहिःसिद्धा गोपीरसदशसहस्राच्चित्तपदौ
 त्रिलचं वेदाशोति-युत-श्रुतिसिद्धादि-बिबृतौ
 कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणौ । २८ ।

सखी चन्द्रेति - सखीचन्द्रादीनां चन्द्राबल्यादि-सखीनां बाह्याष्ट-
 कोणस्थितानामष्टानां गोपीनामविरतविचिन्त्यौ निरन्तरध्येयस्वरूपौ
 रसभरौ शक्तिपरपूर्णौ पुनः बहिःसिद्धा-गोपी रसदशसहस्राच्चित्तपदौ,
 बहिरष्टकोणबाह्ये रसदशसहस्रं षोडशसहस्रं याः सिद्धा गोप्य-
 स्तामिरचित्ते पदे ययोस्तौ, त्रिलचं लक्षत्रयं तन्मितैः पुनश्च वेदाशोति-
 युतैश्चतुरशीति-सहस्रसंख्याकैः श्रुतिसिद्धादिभिः, श्रुतिसिद्धा, मुनि-
 सिद्धा, साधनसिद्धा, याः परिचारिका गोप्य स्तदादिभिर्विवृतौ परि-
 वेष्टितौ, एवं भूतो राधाकृष्णौ । कदाहं भजिष्यामीति ।

ବ୍ୟାବକୀଅଦି ସଖୀମାନେ ଓ ବାହ୍ୟ ଅଷ୍ଟକୋଣସ୍ଥିତ ଗୋପୀ-
 ଶଶ, ସନ୍ନିବିତାହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିରନ୍ତର, ଯେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣସନ୍ନିବଳସ୍ଥ, ଏବଂ
 ଅଷ୍ଟକୋଣ ବାହ୍ୟରେ ଶୋଳସହସ୍ର ସହଗୋପୀମାନେ ଘାହାଙ୍କ ସଦ୍ୱ-
 ଶ୍ରୁତିସିଦ୍ଧା, ମୁନି-
 ସାଧନସିଦ୍ଧା, ଯା: ପରିଚାରିକା ଗୋପ୍ୟ ସ୍ତଦାଦିମିର୍ବିବୃତ୍ତୌ ପରି-
 ବେଷ୍ଟିତୌ, ଏବଂ ଭୂତୋ ରାଧାକୃଷ୍ଣୌ । କଦାହଂ ଭଜିଷ୍ୟାମିତି ।

ପ୍ରହରୀରେ ନିତ୍ୟପୁରୁଷ, ଶୁଦ୍ଧପୁରୁଷ, ମୁନିପୁରୁଷ, ସାଧନପୁରୁଷ, ରୂପରେ
 ତିନିଲକ୍ଷ ରସବତୀ ହୋଇ ଗୋପୀମାନେ ଯାହାଙ୍କ ଚରଣପାଶରେ
 ପରବେଷିତ ରହିଥାନ୍ତି ସେହି ବାଧ୍ୟପୁରୁଷ । ୩ ।

चतुःखातैः क्रीडारचित कुतुकौ प्रेमरमसौ
 चतुर्गायत्रीभिस्त्वविरत—सुजुष्टांघ्रि-कमलौ ।

तथाधः प्रेमांशामनिशमनुभूतस्थलरसां

कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणौ । ୨୫ ।

चतुःखातै रिति—चतुःखातैश्चतुର୍भिः सरोवरैः, पूर्वे सर्वासिद्धिप्रदा-
 पुष्करिणी, दक्षिणे आनन्दप्रदा पश्चिमे कामुकलोता उत्तरे मलयनिर्म-
 रेत्येवमाख्याश्चत्वारः सरोवरा यत्र सन्ति तत्र यत् क्रीडारचितं जलक्रीडा-
 विहारकरणं तेन कुतुकौ कौतुकवर्तौ, प्रेमरमसौ, प्रेमभूम प्रहर्षितौ,
 चतुर्गायत्रीभिर्गोपालगायत्र्यादिभ्यश्चतसृभिः स्वरूपशक्तिभिरविरतं सन्ततं
 सुजुष्टं अंघ्रिकमलं ययो-स्तौ स्व-स्वरूपशक्तिभूत-गोपालादि-चतुर्विध-
 गायत्री-सेवित-पादपद्मौ, “गायनात् त्रायते बिम्बं गायत्री तेन चोच्यते”,
 तथा पुनरधः, तद्विव्य वृन्दावनस्थाधस्तात् प्रेमांशां प्रेमरूपाया अंशभूतां
 अनिशं निरन्तरं अनुभूतस्थलरसां दिव्य-वृन्दावनरासस्थलस्य रस-
 प्रकर्षानुभूतिरूपां, अत्र व्यस्तरूपकं, ईदृशप्रियात्मतयाऽभिन्नौ राधा-
 कृष्णौ कदाहं भजिष्यामांति ।

ଦିବ୍ୟପୁରୁଷାବତର ଫୁଲପତ୍ରରେ ସଜ୍ଜିତପ୍ରଦା ପୁଷ୍ପରଶ୍ମୀ,
 ଦକ୍ଷିଣେ ଅନନ୍ଦପ୍ରଦା ପଣ୍ଡିତେ କାମୁକପ୍ରୋତା ଓ ଉତ୍ତରପତ୍ରରେ ମଳୟ-
 ନିର୍ମଳ ନାମକ ପୁଷ୍ପରଶ୍ମୀମାନଙ୍କରେ ଯେ ସନ୍ତତି ଜଳକ୍ରୀଡ଼ା ବିହାର-
 କରୁଛନ୍ତି; ଅସୀମପ୍ରେମରେ ସର୍ବାଙ୍ଗପୁଲକିତ; ଗୋପାଳଗାୟତ୍ରୀଅଦି
 ଚତୁର୍ବିଧ ଗାୟତ୍ରୀ ସ୍ବରୂପ-ସଜ୍ଜମାନେ ଯାହାଙ୍କ ପାଦପଦ ସେବାରେ

ଢ଼ିଏ ପୁରୁଷ ସେହି କବ୍ୟବୃତ୍ତାବଳର ଅଧଃପଦେଶରେ ପ୍ରମାଣ-
ରୂପେ ଓ ସମସ୍ତ କବ୍ୟବୃତ୍ତାବଳର ସମ୍ବଳର ରସୋକ୍ତିର ସ୍ୱରୂପ ରୂପେ ସେ
କବ୍ୟବୃତ୍ତମାନ, ସେହି ବ୍ୟାକୃଷ୍ଟ । ୩ ।

इदं दिव्यारण्यं नवकुसुमपूर्णं पुरवरं

सुसौरभ्यं तेजोमयमनिधनं ब्रह्मसदनं ।

अदःस्थौ नित्येशौ सहचरगणेनावकलनौ

कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणी ॥ ୩ ॥

इदमिति—इदं दिव्यारण्यं दिव्यवृन्दावनं नवकुसुमपूर्णं नवनूतनः
कुसुमैः पूर्णं सवन्तो व्याप्तं पुरवरं पुराणां नित्यवृन्दावनस्थगोपीनां मध्ये
वरं श्रेष्ठमिति यावत्, सुसौरभ्यं, अस्लानसौगन्ध्यं, पुष्पाणां प्रमावात्,
अथवा तत्र स्थितानां गोपीनामङ्गसौरभ्यसमृद्धत्वादित्यर्थः, तेजोमयं,
ज्योतिःस्वरूपं, अनिधनं अविनश्यरं, ब्रह्मसदनं, ब्रह्मण उत्पत्तिस्थानं,
“नखेन्दु किरणश्रेणीपूर्णब्रह्मैककारण” मिति स्मृतेः, अपिच “ब्रह्मणः
सदनाद्ध” तद्विष्णोः परमं पदं ” एवं दिव्यवृन्दवनस्थलं, अदःस्थौ,
एतद्विव्यवृन्दावनस्थितौ, नित्येशौ, नित्यपदेश्वरौ, सहचरगणेन, माध-
व्यादि गोपीसमूहेन, अवकलनौ, दर्शितौ, एवम्भूतौ राधाकृष्णौ कदाहं
भजिष्यामीति ॥

ଏହି କବ୍ୟବୃତ୍ତାବଳ ନିତ୍ୟନୂତନ ପୁଷ୍ପପୂର୍ଣ୍ଣପୁରୁଷ, ବୃତ୍ତା-
ବଳସ୍ଥ ଗୋପୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଶିଷ୍ଟତମ; ଗୋପୀମାନଙ୍କ ଅଙ୍ଗ-
ପୋରରରେ ସର୍ବଦା ଅମ୍ଳାନସୁଗନ୍ଧ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟ, ନିତ୍ୟ, ବହୁଳ
ଉପରିଷ୍ଠ ଅଟେ, ଏଥିରେ ନିତ୍ୟବାସୀ ମାଧବୀ ପ୍ରଭୃତି ଗୋପୀସମୁ-
ହୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିଶିଷ୍ଟତ୍ୱରେ ହିତାଶମାନ ନିତ୍ୟସ୍ଥଳେ ସେହି
ରାଧାକୃଷ୍ଣ ପ୍ରଭୃତି ସହଚରଗଣଙ୍କ ସହିତ ଭଜିତା । ୩ ।

स्वपूर्णस्थାଂଶେନ ବ୍ରଜପତିକୂଳେ ଜନ୍ମମିଷିତୌ
 ବଚ୍ଚିଦ୍ ଭୂମୀଭାରାପହରଣାନିମିତ୍ତଂ ଯଦୁକୂଳେ ।
 ସଦା ପୂର୍ଣ୍ଣେ ସ୍ଵାର୍ଥେ ନିଜଭୁବନପୀଠେ ପ୍ରବିଶତଃ
 କଦା ରାଧାକୃଷ୍ଣାୌ ଚ୍ଛଣ୍ଣାମିହ ଭଜିଷ୍ୟାମି ଧରଣୌ । ୩୧ ।

स्वपूर्णैति — बचचित् कदाचित् भूमीभारापहरणनिमित्तं भूभारो-
 द्धारणार्थं स्व पूर्णं स्य स्वतश्चतुःषष्टिकामकलापूर्णं स्य परं ब्रह्मणः अंशेन
 श्रीमदनगोपालरूपेण यदुकुले यदुवशे जन्ममिषितौ, द्याजेन गोपे ब्रज-
 पतिकुले नन्दगृहे जन्मनाविति, “परित्राणाय साधूनां विनाशाय च दुष्कृतां
 धर्मसंस्थापनार्थाय संभवामि युगे युगे । इति भगवदुक्तेः ” “संस्था-
 पनाय धर्मस्य प्रशमायेतरस्य च, अबतोर्णो हि भगवानंशेन जगदोत्थरः”
 इति च तत्तत्तौ राधाकृष्णौ मर्त्यमण्डलेऽंशेन जातावित्यर्थः । स्वार्थे पूर्णं
 स्वकार्ये समाप्ते सति सदा काले निजभुवनपिठे निजभुवनस्य नित्य-
 वृन्दावनस्य पीठे भावावरणस्यैकदेशे प्रविशतः एव भूतौ तौ राधाकृष्णौ
 कदाहं भजिष्यामिति । ३१ ।

ଯେ ଚତୁଃଷଷ୍ଠିକଳାପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ପରବ୍ରହ୍ମ, କଦାଚିତ୍ ଭୂଭାର-
 ଉଦ୍ଧାର କରିବାପାଇଁ ଅଂଶରେ ଯଦୁକୁଳରେ ଏବଂ ନନ୍ଦଗୃହରେ
 ବ୍ୟାଜରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ (ସ୍ଵାଧିପୁରୁଷାଣ ଅପୂର ସଂହରଣ) ରୂପ କାର୍ଯ୍ୟ-
 ଶେଷରେ ସବୁ କାଳରେ ସେହି ନିର୍ବାହନାବନମ୍ନିତ ଭବାବରଣର
 ଏକଦେଶରେ ପ୍ରବିଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତୁ ସେହିରାଧା—। ୩୧ ।

सुहृद् भक्त्या गोपे स्वसुखविधिना पूर्णतमता
 कृता लीला वृन्दावनपरिसरे गोकुलापदि ।

सदा श्रीदामाद्याजुंन सहचरैः सेवितपदौ

कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणौ । ३२ ।

मुहुरिति—स श्रीकृष्णः, देवक्यां जन्मतः परं गोपं प्रविश्य गोकुल-
पतिः, गोकुलरक्षकः सन् स्वमुखविधिना निजानन्दविधानेन मुहुरभक्त्या
लीलावरणं पञ्चविंशतिपीठलीलया पूर्णतमतालक्षणेन वृन्दावन-
परिसरे गोपे लीला कृत्वा; सदा श्रीदामाद्याजुंनसहचरैः श्रीदामादिभि-
नित्यसखिभिः, सेवितपदौ, आराधित चरणौ, मुहुरभक्तिस्तु लीलावरणस्य
पञ्चविंशतिपीठलीलोच्चते, तेषु पीठेषु श्रीकृष्णस्य परस्परमूर्तिभेदात्
लीलाभेदोऽस्तीति तस्मात् साधारणत्वेन परस्परं भेद इति गूढाभिप्रायः ।

ଦେବକୀକଠାରୁ ଜନ୍ମେ ଯେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗୋକୁଳକୁ ପ୍ରବେଶ କର
ଗୋକୁଳର ପାଳନ ଓ ରକ୍ଷା କରୁଥିଲେ ଏବଂ ପଞ୍ଚବିଂଶତିପୀଠ ଲୀଳା-
ମୟ ସୁହୃଦ୍ ଭକ୍ତରେ ନିଜ ପରମାନନ୍ଦର ସ୍ୱରୂପ ବହୁମୁଖ ଭାବେ
ଗୋପରେ ପୂର୍ଣ୍ଣଲୀଳା ପ୍ରକଟ କରୁଥିଲେ, ସର୍ବଦା ଶ୍ରୀଦାମାଦି-
ବରକହାବ ସେବକ ପାଦପଦ୍ମ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସ୍ୱପାକ୍ଷୁକୁ । ୩୨ ।

स्ववात्सल्याक्रान्तः परमपुरुषः पूर्णतरता

कृता लीला तेनासुरवरहतिः श्रीमधुबने ।

ततो द्वावावल्यां विशति सभयो भक्तिविधिना

कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणौ । ३३ ।

स्ववात्सल्येति—परमपुरुषः श्रीकृष्णः स्ववात्सल्येनाक्रान्तः, आकृष्टः
श्रीमधुबने, श्रीमथुरायां, पूर्णतरता लीला कृता तेन वात्सल्यभावेन; असुर-
वरहतिः, दैत्यश्रेष्ठकस्य निधनं च, वात्सल्य भक्तिस्तु सप्तप्रकारा मूर्ति-
भेदेन ज्ञातव्या, ततस्तदनन्तरं श्रीकृष्णः समयः, भयमात्रापन्नः सन्

मक्तिविधिनाः द्वारावत्यां द्वारिकापुर्यां विंशतिः, समयमक्तिरपि सप्त-
प्रकाराः मूर्तिभेदेन ज्ञातव्या स्मृतिश्च “गोकुले मथुरायां तु द्वारावत्यां ततः
क्रमात्, कृष्णलोला त्रिधा प्रोक्ता तत्राद्भेदैरनेकधा; हरिः पूर्णतमः
पूर्ण—तरः पूर्ण इति त्रिधा, प्रकाशिताखिलगुणः स्मृतः पूर्णतमोः बुधैः,
कृष्णस्य पूर्णतमता व्यक्ताऽभूद् गोकुलान्तरे, पूर्णता पूर्णतरता द्वाराका-
मथुरादिषु, यत्र कृष्णस्तत्रराधा, इति वचनाद् व्यक्ताव्यक्तत्वेनाभिन्नौ तौ
राधाकृष्णौ कदाह भजिष्यामीति । ३३ ॥

ପରମପୁରୁଷ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ: ସ୍ୱଭକ୍ତ, ସେନାକୃଷ୍ଣ ହୋଇ ଶ୍ରୀମଥୁରାସୁଦାମରେ
ନିଜର ସୌଭାଗ୍ୟ ଲଳା। ପ୍ରକାଶିଥିଲେ ସେଥିରେ ଅଧିରାଗୀ କାନ୍ଦର
ନାଥନ ଘଟିଥିଲା ତାପରେ ଜଗସଜାଦି ଭୟରେ ଦ୍ଵାରକାପୁରୀରେ ପ୍ରବେଶ
କରି ଯେ ସବୁ ଉକ୍ତିଭାବ ପ୍ରକାଶିଥିଲେ, ସେହି ଅଭିନୟ: ଗୁଣା-
ଦୁଷ୍ଟକୁ । ନାମ ।

(ପୂର୍ଣ୍ଣିମା, ପୂର୍ଣ୍ଣିକା, ପୂର୍ଣ୍ଣିମାସେ କୃଷ୍ଣଲୀଳା ଦିଧା) ଗୋ-
କୁଳରେ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଲୀଳା, ଓ ଦ୍ଵାରକା ମଥୁରାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣି ପୂର୍ଣ୍ଣିକା
ଲୀଳା) ମଢ଼ ଭେଦରେ ସରସ୍ଵତୀ ଉପାସା କଥିତ ।:-

असौ श्रीमन्नारायण परमलीलावृतपतिः

र्ययोः पादं ध्यात्वा निवसति सदा तत्र भुवने ।

स्वर्लीलाभ्यां सेवयोऽभयवरदहस्तो धृतदरः

कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणी । ६४।

असाविति—असौ नित्यगोकुलवासी महाविष्णुः श्रीमन्नारायणपरम-
लोलावृतपतिः, श्रीमन्नारायणस्य परमं सर्वोत्कृष्टं यत् लोलावरणं
तस्य पतिः पालकः, ययोः पादं चरणं ध्यात्वा तत्र मयने श्रोलोलावरणे
सदा निवसति, असौ किंभूतः ? खलीलाभ्यां स्वस्य भुशक्तिं लोला-

शक्तिभ्यां सेव्या निवेदितः, अमयवरदहस्तः, वरामयकरः, धृतदरः गृहीतः
पञ्चजन्यः, तौ राधाकृष्णौ कदाहं भजिष्यामीति ।। ३४ ।।

पुष्पाद्यु रूपाद्यु ललाटेष्टुपाद्यु कलावेषवत्, कलावेषवत्,
प्राञ्जलनयनाली, कलावेषाकूलवापी प्रकाशसु, श्रीनारायण, ६३७:
राधाकृष्णः प्राञ्जल्यु, कानकर घर्षाकृष्णः ललावर्षवः प्राञ्जल-
वर्षवः ६३७ ललावर्षवत्कनकः कलावः कलावः कलावः ।।
६३७ राधाकृष्णः ६३७ मृ ६३७ ६३७ ६३७ । ७४ ।।

महाविद्यारूपौ तदनुग सुविद्योद्भवकरौ

ततो विद्याविद्ये निजभुवनसंस्थे ऽव्यतिकरे ।।

ततोऽसाराविद्या गुणमयभवा विश्वसदना

कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणौ ।। ३५ ।।

महाविद्येति—महाविद्यारूपौ तत् प्रपञ्चयति यथा—“महाविद्या
सुविद्या च विद्याऽविद्या प्रकीर्तिता । तदन्ते फल्गुविद्यास्याच्छक्तयः पञ्च-
कीर्तिताः, तद् यथा—कृष्णेऽप्याह्वादिनो राधा महाविद्या प्रकीर्तिता ।
सुविद्या प्रेमरूपा च, साविद्या सूत्ररूपिणो अद्वैतामात्रास्थिता देवी अविद्या
सा गुणात्मिका । मधुमांसरता देवी फल्गुविद्या प्रकीर्तिता । एतासां सेवया
यत्कृतं भवति तदुदाहरति । “पञ्चलक्षणया प्रेम महाविद्या प्रदायिनी ।
सुविद्या प्रेमरूपा सा प्रेमैश्वर्यप्रदा सदा । मुक्तिमुक्तिप्रदा विद्या रमा-
लिङ्गात्मिकेश्वरी । नामानुरूपफलदा बाह्यविद्या गुणात्मिका । मधुमांस-
रता या च फल्गुविद्या प्रकीर्तिता । कदावा दीयते भक्तिः सा पुनः क्षण-
मङ्गुरा, इति प्रमाणात् तौ राधाकृष्णौ महाविद्या स्वरूपौ; यतोजोवानां
परमसुखं सत् प्रेम, लक्षणभक्तिप्रदौ; तदनुगसुविद्योद्भवकरौ, तदनु-
गताः या सुविद्या प्रेमरूपाः तत् प्रकाशकरौ, तदनु तत् पश्चात् अव्यति-

କରେ ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ ଭୂତେ ବିଦ୍ୟାବିଦ୍ୟେ ଜାତେ ବିଦ୍ୟା ଯା ସା ରମା ଲିଙ୍ଗାତିମିକେ-
 ଶ୍ଚରୋତ୍ୟଥଃ । ଅବିଦ୍ୟା, ଦୁର୍ଗା, ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡୋପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାତ୍ରା ସ୍ଥିତା, ସହସ୍ରଶୀର୍ଷ-
 ପୁରୁଷତ୍ଵ-ଶକ୍ତିଭୂତା ସା ଏବଂ ଭୂତେ ବିଦ୍ୟାବିଦ୍ୟେ ଯାଭ୍ୟାଂ ସକାଶାଦ୍ ଜାତେ
 ନିଜ୍ଜନ୍ମୁଦ୍ଧନସଂସ୍ଥେ, ସ୍ଵସ୍ଥାନେସ୍ଥିତେ ତତଃ ପରଂ ଅସାରା ଯା ଫଳଗୁବିଦ୍ୟା ସା
 ଗୁଣମୟମତ୍ରା ଗୁଣମଧ୍ୟୋ ଦୁର୍ଗା ତତ୍ସଂଭବା ବିଶ୍ଵସଦନା ବିଶ୍ଵମେବ ସଦନଂ ଗୃହଂ
 ଯତ୍ୟାଃ ସା ଏବଂ ଚତୁଃ ସ୍ଵରୂପା ଶକ୍ତିଗ୍ରାଭ୍ୟାଂ ଜାତେତ୍ୟଥଃ । ତୌ ରାଧାକୃଷ୍ଣାୌ
 କଦାହଂ ଭଜିଷ୍ୟାମିତି । ୩୫ ।

ଜ୍ଞାନ ଜଗତର ପଦ୍ମପତ୍ର ଉଦ୍ଭିଦପତ୍ର ପୁରଦ୍ୟା, ଭୂକ୍ତିପୁର-
 ପ୍ରଦା, ବିଦ୍ୟା, ନିଷିଦ୍ଧବିଦ୍ଵାଃପ୍ରାପ୍ତିପ୍ରତିଷ୍ଠା, ଅର୍ଦ୍ଧମାତ୍ରା ରୂପିଣୀ ବିଦ୍ୟା-
 ପୁରୁଷଜ୍ଞର ଶକ୍ତିରୂପା ଅବିଦ୍ୟା ପାହାଳଠାରୁ ଉଦ୍ଭୁତ, ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର-
 ଭାବେ ନିଜଭୂବନମାନଙ୍କରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଓହ୍ଲାଇ ବିଭବଭୂମି ଫଳ-ଗୁ-
 ବିଦ୍ୟା ପ୍ରଦାତ୍ର କରଅଛନ୍ତି ଏହିରୂପେ ଚତୁଃଶକ୍ତିଜନକ ମହାବିଦ୍ୟାରୂପେ
 ଶେଷ ରାଧାକୃଷ୍ଣ । ୩୫ ।

୧-ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣକଠାରେ ଅହାଦିନୀ ଶକ୍ତି ରାଧା ମହାବିଦ୍ୟା, ୨-
 ପ୍ରେମରୂପା ପୁରଦ୍ୟା, ୩-ପୁରୁଷିଣୀ ବିଦ୍ୟା, ୪-ଅର୍ଦ୍ଧମାତ୍ରାପୁରୁଷା
 ପ୍ରାଣମୟୀ ଶକ୍ତି ଅବିଦ୍ୟା, ୫-ଅସାରା ଫଳଗୁବିଦ୍ୟା) ଏହି ଚତୁଃଶକ୍ତି
 ଯେଉଁ ମହାବିଦ୍ୟାରୂପେ ରାଧାକୃଷ୍ଣକଠାରୁ ପ୍ରକଟିତ ।

ସୁବିଦ୍ୟା ଶ୍ରୀପ୍ରେମା ତୁଲିତ ନିଜଦେହା ପରମୟୋ—

ସ୍ତ୍ରିକୋଣସ୍ଥା ବିଦ୍ୟା ପରମଶିବକାନ୍ତାଽପ୍ୟମୃତଦା ।।

ଯଥୋଦ୍ଦେହାଜ୍ଞାତା ସ୍ମରତି କିଳ ତଂ ଦେବମନିଶଂ

କଦା ରାଧାକୃଷ୍ଣାୌ ଘଣ୍ଟାମିହ ଭଜିଷ୍ୟାମି ଧରଣୌ । ୩୬ ।

ସୁବିଦ୍ୟେତି—

ଶ୍ରୀ ପ୍ରେମରୂପା ସୁବିଦ୍ୟା ସଂହୃତ୍ୟଥଃ, ସା ପରମୟୋଃ, ଶ୍ରୀରାଧାକୃଷ୍ଣୟୋଃ

तुलितनिजदेहा समानशरोरा तदद्वैतशक्तात् “ पूर्णस्याद्धे प्रेमरूपा शेष-
देव इति स्मृतः ” इति वचनात् ययो राधाकृष्णयो देहात् शरोरात्
जाता पुनश्च तौ राधाकृष्णौ एवं किल निश्चितं अनिशमविरतं स्मरति
चिन्तयति, ततः परं परमशिवकान्ता, परमशिवः सुत्रात्मको महेशः, तस्य
कान्ता शक्तिभूता त्रिकोणस्था त्रिकोणमण्डलमध्यस्था, अमृतदा, मोक्षदा,
एवं भूता सुविद्या शक्तिः विद्याशक्तिरित्यथः ययोर्देहाङ्गजाता तौ राधा-
कृष्णौ कदाहं भजिष्यामीति । ३६ ।

श्रवणकुसुमं हृत्पद्मं वरदा वरदा वरदा वरदा ।
एव वरदा वरदा वरदा वरदा वरदा वरदा वरदा ।
वरदा वरदा वरदा वरदा वरदा वरदा वरदा वरदा ।
वरदा वरदा वरदा वरदा वरदा वरदा वरदा वरदा ।

अविद्या शीदुर्गा निखिलजननी सा गुणमयी
हरिब्रह्मेशानत्रिदश जनयत्री सुवरदा ।

ययोर्दासीभूत्वा सकलजगदूर्ध्वं निवसति

कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणी । ३७ ।

अविद्येति—

निखिलजननी, निखिलानां ब्रह्माण्डानां जननी जन्मदायिनो
गुणमयी त्रिगुणरूपिणी हरिब्रह्मेशानानां हरेर्विष्णो ब्रह्मणः स्रष्टुरोशा-
नस्य संहर्त्ता हंसस्य त्रिदशानामन्येषां देवानां च जनयित्री जननी यथाः
स्रष्टु ष्वरं ददातीति सुवरदा । “ सृष्टिस्थितिप्रलयसाधनशक्तिरेका ह्यायेव यस्य
भुवनानि विभक्तिं दुर्गा । इच्छानुरूपमपि यस्य तु चेष्टते सा गोविन्दमादि
पुरुषं तमहं भजामि । ” अन्यच्च “ सैषा प्रसन्ना वरदा नृणां भवति मुक्तये ”
ययोः श्री राधाकृष्णयोर्दासीभूत्वा वरदा सती सकलानां जगतां ब्रह्मा-

रखाना उच्चं उपरि निवसति तो राधाकृष्णौ कदाहं भजिष्यामीति । ३७

ହିଁ ବ୍ରହ୍ମପ୍ରସାଦେ ପ୍ରପଦ୍ମକୁଞ୍ଜାଗ୍ରଜନନୀ; ଶ୍ରେଣପ୍ରୋତ୍ତରାଦିନୀ;
ବିଭୁବିନ୍ଦୁଶିଖରର ସୃଷ୍ଟିକାରଣୀ ଶ୍ରୀକୁରୀ, ଯାହାଙ୍କ ଅଦେଶଦେଶିନୀ
ହୋଇ ଅଶେଷ ଜଗତର ଉଦ୍ଧାର କରିବା କରପ୍ରସନ୍ନ ସେହି ରାଧା ॥

असारा या विद्या मधुपललभुक्ताल्पसुखदा
कदा भुक्तिं दद्यान्निजपरिकरान् सा क्षणहता ।
तया देव्या दूरौ निजपरिजनत्रासहरणौ
कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणौ । ३८

असारेति—

तन्मुखं भवा असारा फलविद्या मधुपललभुक्ता मधुमांसादिभोजन-
रता अल्पसुखदा क्षणिकसुखदात्रा निजपरिकरान् स्वसेवकान् कदाचिद्
भुक्तिं दद्यात् परन्तु सा भुक्तिः क्षणहता क्षणमात्रेण कृता नष्टा भवति ।
तया देव्या कमिष्ठशक्त्या दूरौ विप्रकृष्टौ निजपरिजनत्रासहरणौ, निज
परिजनानां स्वभक्तानां यस्त्रासः आध्यात्मिकादितापत्रयभयं तस्य हरणौ,
माशकौ भक्तानुप्रादकौ संसारबन्धकर्मनाशकरावत्यधः तौ राधाकृष्णौ
कदाहं भजिष्यामीति । ३८ ।

ମଦ୍ୟମାଂସାଦିଭୋଜନ ପ୍ରାପ୍ତସୁଖଦା ତା ନିଜସେବକମାନଙ୍କର
ନିଶ୍ଚରଭୋଗ ସମ୍ପାଦନା ପସାରା ପଲ୍ଲବୁଦିବ୍ୟା, ଯାହାଙ୍କଠାରୁ ବହୁ-
ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ, ସେହି ରାଧାକୃଷ୍ଣଙ୍କ । ୩୮ ।

असौ राधा भावावरणमिलिताष्टाकृतितनुः

सुषीठस्य कृष्ण सुरतस्तलस्थ सुमधुर ।

समासाद्य स्वैरं बिहरति सखीभिः सह सदा
कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणी ॥३६॥

असाविति—असौ राधा भावावरणमिलिताष्टाकृतितनुः, वृन्दावने-
श्वर्यादिरूपेणाष्टधा मूर्तिधारिणी सती तत्पोठस्थं भावावरणात्मकाष्टमूर्ति-
पोठस्थं कृष्णं कान्तं समासाद्य प्राप्य सखीभिः सह स्वैरं स्वच्छन्दं
यथा स्यात्तथा सदा नित्यं बिहरति, पुनश्च सुरतस्तलस्थं कल्पद्रुममूला-
धिष्ठितं, सुमधुरं, अतिमावुर्यमयं यथा—“कृष्णप्रणयिनी सा हि तथा
प्रेमविलासिनी, वृन्दावनेश्वरी प्रेमा रमा प्रेमपरोश्वरी” । प्रेमोन्मदा
प्रेमसिद्धा प्रेमाराध्या प्रियवदा, भावानुभूतिकमले राधायाश्चाष्ट-
मूर्तयः, सैवभूता यं प्राप्य नित्यं बिहरति तौ राधाकृष्णौ कदाहं
भजिष्यामीति । ३९ ।

ଭବାବରଣ ମେଲିତା ଶ୍ରୀରାଧା, ବୃନ୍ଦାବନେଶ୍ଵରୀ, ପ୍ରେମା, ରମା,
ପ୍ରେମପରେଶ୍ଵରୀ, ପ୍ରେମୋନ୍ମଦା, ପ୍ରେମପ୍ରିୟା; ପ୍ରେମାରାଧା, ପ୍ରେମପୁର-
ସ୍କାରେ ଅବୁଦ୍ଧ ପାରଶରବ ସେହି ଭବାବରଣପୀଠସ୍ଥିତ ଅବୁଦ୍ଧ ପର
ପରମାଧର୍ମମୟ କଳ୍ପଦ୍ରୁମମୂଳାଧିଷ୍ଠିତ ପଥର ବାଡ଼ି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପାଇ
ସୁଖରେ ସଖୀଗଣଙ୍କସହିତ ନୃତ୍ୟ ବିହାର କରୁଅଛନ୍ତି, ସେହି
ସ୍ଵପ୍ନକୁହୁ । ୩୯ ।

असौ कृष्णो भावावरणमिलितोऽष्टाकृतिवपुः
सुपीठस्थां राधां सकलगुणापूरणां मनुयमां ।
समासाद्य स्वैरं बिहरति नवानन्दरसिकः
कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणी ॥३७॥

असाविति—

असौ कृष्णः, भावावरणसिलितः, भावावरणस्थः सन् गुप्तमाध-
वाद्यष्टविग्रहः अष्टाकृतिबपुः सन् तत्पीठस्थां सकलगुणपूर्णां राधां,
अनुपमां उपमारहितां समासाद्य संप्राप्य स्वैरं स्वच्छन्दं यथा स्यात्तथा
विहरति क्रोडति । अपिचात्र कृष्णो नवानन्दरसिकः, नवो नवीनोऽनन्य-
वेद्यो य आनन्दः तेन रसिकः, रसज्ञः रसप्राहीत्यर्थः, तदष्टरूपाणां
संज्ञा यथा—“ गुप्तमाधवसंज्ञश्च प्रसन्नमाधवस्तथा । श्रीमन्मदनगोपालः
प्रेमारासोऽच्युतप्रियः ॥ सुप्रोतिमाधवश्चैव तथा सर्वेश्वरेश्वरः । श्रीमदा-
नन्द इत्येते गदिताः कृष्णमूर्तयः ॥” एवमभूतौ राधाकृष्णौ कदाहं भजि-
ष्यामीति । ४० ।

ଭବାବରଣସ୍ଥିତି, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ, ଗୁପ୍ତମାଧବ, ପ୍ରସନ୍ନମାଧବ ମନନ-
ଗୋଚାର, ପ୍ରେମାସନ, ଅନ୍ତଃତପ୍ତିୟ, ସୁପ୍ରୀତମାଧବ, ସବେଶ୍ବରେଶ୍ବର,
ଶ୍ରୀମଦାନନ୍ଦରୂପେ ଅଷ୍ଟଦୁର୍ଗ ପରି ଭବାବରଣୀଠାରୁ ସକଳଗୁଣ-
ସରସ୍ବତୀ, ଅନୁପମରୂପବତୀ ଯେଉଁ ଶ୍ରୀରାଧାଙ୍କ ପାଇଁ ଅନନ୍ତାବେଦ୍ୟ,
ନବନବାନନ୍ଦରସିକଭାବର ସ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦ-ବୀଡ଼ା କରୁଅଛନ୍ତି । ସେହି ରାଧା-
କୃଷ୍ଣ । ୪୦ ।

चतुर्व्यूहस्योद्ध मणिमयगृहे कुञ्जविपिने
पृथग्रत्ना कीर्णा सुरतरुतले मन्दपवने ।
वसन्तौ श्रीमोहौ सततमनुरागाप्लुतमुखौ
कदा राधाकृष्णौ चणमिह भजिष्यामि धरणौ ॥४१॥

अतुल्यं हेति—

चतुर्व्यं हस्य, बासुदेवाद्यात्मकं व्यूहचतुष्टयस्य, ऊर्ध्वं उपरिवर्त्तिनि
 सृष्टिमण्डले चिन्मयमण्डपमन्दरे, कुञ्जविपिने, तदन्तर्गत्तिविषयसोढनः

कुञ्जोरंगये पृथगरत्नाकीर्णैः बहुविधै रत्नखचितैः, सुरतहतेले, कल्पद्रुम-
मूले, मन्दपत्रने, अनुकूलमारुते एव' विशिष्टे स्थाने बसन्तौ, नित्यवासिनौ
पुनश्च श्रीमोदौ, श्रियः अशेषवद्वाण्डलक्ष्या अपि मोदौ मोहनकरौ सतत-
मनुरामाप्नुतमुन्मौ, सतत' निरन्तरं परस्परं योऽनुगागः निरन्तरप्रेम-
त्तेन आप्नुते' पूरणं मुखं ययोस्तौ राधाकृष्णौ कदाहं भजिष्यामीति । ४१।

वायुदेववाक्यं तद्वर्णनं चतुर्विधं चतुर्विधं चतुर्विधं चतुर्विधं चतुर्विधं
प्रवरचक्रं चतुर्विधं चतुर्विधं चतुर्विधं चतुर्विधं चतुर्विधं चतुर्विधं
षष्ठकं चतुर्विधं प्रमूलपीठं चतुर्विधं चतुर्विधं चतुर्विधं चतुर्विधं
प्रमं चतुर्विधं चतुर्विधं चतुर्विधं चतुर्विधं चतुर्विधं चतुर्विधं
चतुर्विधं । ४२।

ययोरर्द्धांशेन प्रभवति महाविष्णुरतुलः
सहस्राक्षोऽनन्तो निवसति स कारुण्यजलधौ ।
सलोमाण्डान्यङ्गे ह्यविकलमये सन्ति परितः
कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणी । ४२।

ययोरिति—

ययो राधाकृष्णयो रर्द्धांशेन शेषदेवस्य प्रतिरूपेण महाविष्णुः
सहस्रशोषा पुरुषः प्रभवति जायते, महाविष्णुः किंभूतः ? अतु तोऽनुपमः
अन्यः कोऽपि तत्समो न भवतीत्यर्थः । सहस्राक्षः असंख्यनयनः, अनन्तः
परिच्छेदातीतः, निरवधिः, कारुण्यजलधौ असंख्यकोटोन्न्याण्ड-
हेतुभूते कृपापारावारे निवसति । यस्य सहस्रशोषा पुरुषस्य अविकलमये
अनाकुलस्वरूपे अङ्गे देहं सरोमाणि रोमसहितानि अण्डानि, ब्रह्मा-
ण्डानि, सन्ति, परितः सबन्तः; तथाहि—“ एकैकाण्डकटाहदृष्टिरचना
मित्रा विरुच्यादयो देवा दिक्पतयस्तथैव मुनयो वेदास्तदङ्गानि च । भूदंशो
भुवनानि सिन्धुसन्तिः शैला न जा जन्तवो ब्रह्माण्डेषु च तेषु तेषु कति वा

ସତ୍ କେନ ବା କथ୍ୟତେ ” ଏବଂ ଭୂତୋ ମହାବିଷ୍ଣୁର୍ଯ୍ୟଯୋଃ କଳାବିଶେଷୋ भवति
 ତୌ ରାଧାକୃଷ୍ଣାୌ କଦାହଂ ମଞ୍ଜିଷ୍ୟାମିତି । ୪୨ ।

ଅପରସ୍ଥିତ ଅନନ୍ତ ଅସଂଖ୍ୟାନନ୍ଦନ ଅନୁପମ ମହାବିଷ୍ଣୁ, ଅସଂଖ୍ୟ-
 କୋଟିଦ୍ରୁଷ୍ଟାଣ୍ଡ କାରଣ-କାରୁଣ୍ୟସାଗରକାରୀ, ଯାହାଙ୍କ ଅକ୍ଷାଂଶରୁ
 ଜାତ, ନିତ୍ୟନିବିକାର ଯାହାଙ୍କ ଅଙ୍ଗରେ ସ୍ବେଦମାନଙ୍କ ସହିତ
 ଅସଂଖ୍ୟ କୋଟି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ, ସବୁଦିଗରେ ସ୍ବପ୍ରମାନ ହେଉଅଛନ୍ତି ସେହି
 ସ୍ବଧାକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ । ୪୨ ।

ययोर्भावं ध्यात्वा निरवधिगुणान् गायति ध्रुवः
 तथाप्यन्तं बिन्दते नहि नहि सहस्राननयुतः ।
 मिमीते वा किञ्चित् स्वयमपि स सूत्रात्मकशिवः
 कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणी । ४३ ।

ययोरिति—

ଧ୍ରୁବଃ, ଯयोଃ ଶ୍ରୀ ରାଧାକୃଷ୍ଣୟୋଃ ଯୋଗ ସ୍ବରୂପଂ ଧ୍ୟାତ୍ବା, ନିରବଧି
 ଗୁଣାନ୍ ଗାୟତି, ତଥାପି ସଃ ଅନ୍ତଂ ଅବଧିଂ ନ ବିନ୍ଦତେ ବିଚାରୟତି । ଅପରଂ ଚ
 ସହସ୍ରାନନୟୁତଃ ସହସ୍ରଶୀର୍ଷାଂ ପୁରୁଷଃ ଶେଷଃ ଦ୍ଵିସହସ୍ରଜିହ୍ଵୋଽପି ଯସ୍ୟ ଗୁଣାନ୍
 ଗାୟନ୍ ସନ୍ ଅନ୍ତଂ ପାରଂ ନ ଯାତି ଲମ୍ବତେ । “ ଗାୟନ୍ ଗୁଣାନ୍ ଦଶଶତାନନ
 ଆଦିଦେବ ଇତି ବଚନାତ୍ ପତ୍ତଦେବ ନିର୍ଣାୟାତୀତଂ ବା ପଦ୍ମେ ସଃ ସୂତ୍ରାତ୍ମକଃ ଶିବଃ
 ସ୍ଵୟମପି ” କିଞ୍ଚିତ୍ ତନ୍ମନାଗପି ମିମୀତେ ଧ୍ୟାନବିଷୟୀକରୋତୀତ୍ୟର୍ଥାଃ । ଏବଂ-
 ଭୂତୌ ରାଧାକୃଷ୍ଣାୌ କଦାହଂ ମଞ୍ଜିଷ୍ୟାମିତି । ୪୩ ।

ନିଶ୍ଚଳଜ୍ୟୋତିର୍ବିହର ମୂଳାୟତ୍ସୁତା ଭକ୍ତମଣି ପୁର, ଯେଉଁ
 ସ୍ଵଧାକୃଷ୍ଣଙ୍କର ପୁରୁଷ ଚିନ୍ତାକର ସାମାନ୍ୟଜନସ୍ଵପ୍ରମାନଙ୍କୁ ନିରବସ୍ତ-
 ନାଳ ଗୋଚରୁଅଛନ୍ତି ତଥାପି ଗୁଣମାନଙ୍କର ସ୍ଵେଦସୀମା ଲଭିପାରୁ-

ନାହାନ୍ତି, ଦୁରସହସ୍ତକୃତ୍ତାରେ ନିରନ୍ତର ଗାଳବର, ଶେଷତଦର ଅନନ୍ତ
 ମଧ୍ୟ ପାହାଜ ପୁଣିଗଣର ଅନ୍ତ ପାରନାହାନ୍ତି । ସ୍ୱପ୍ନ ସୁଦାସୀ ସଦା-
 ଶିବ ପାହାଜ ଗୁଣାବଳିର କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଧ୍ୟାନ କରନ୍ତି । ସେହିସଦା । ୮୩ ।

परे ये वा दानव्रतनियमशौचेषु कुशलाः

कलासक्तास्तीर्थाटनविषयभोगेषु निरताः ।

कथं ते जानन्तां परमपदसंस्थौ हि जगतः

कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणी ॥ ୪୪ ॥

ପରେ ଯେବେତି—

ପରେ ଅନ୍ୟେ ଯେ ବା ଲୋକା: ଦାନବ୍ରତନିୟମଶୌଚେଷୁ କୁଶଳା, ନିପୁଣା:
 କଳାସକ୍ତା:, କାଳକଳାୟାଂ ବ୍ରତାଦୀନାଂ କାଳନିର୍ଣ୍ଣାୟ ଇତ୍ୟର୍ଥ: ଆସକ୍ତା:
 ବିଚାରବନ୍ତ:, ଶୌର୍ଯ୍ୟାଟନ, ଶୌର୍ଯ୍ୟଭ୍ରମଣ, ବିଷୟଭୋଗେଷୁ, ଶକ୍ତଚନ୍ଦନ-ବନିତା-
 ଶୁପଭୋଗେଷୁ ନିରତା:, ଅନୁରକ୍ତା:, ତେ କଥଂ କେନ ପ୍ରକାରେଣ ତୌ ରାଧାକୃଷ୍ଣାୌ
 ଜଗତ: ପରମପଦସଂସ୍ଥୌ ନିତ୍ୟବୈକୃଣ୍ଡବାସିନୌ ଜାନନ୍ତାଂ, ଜାନନ୍ତୁ ଏବଂ ଭୂତୌ
 ତୌ ରାଧାକୃଷ୍ଣାୌ କଦାହଂ ଭଜିଷ୍ୟମିତି । ୪୪ ।

ଅନ୍ୟ ଯେଉଁ ମାତେ ଦାନପର. ବୃତ୍ତଧାରୀ, ନିପୁଣୀ,
 ଶୌର୍ଯ୍ୟବୃତ୍ତଶିଳ୍ପୀ, ସ୍ୱକଳମନବନିତାଦିଭୋଗାଭିଳାଷୀଅଟନ୍ତି,
 ସେମାନେ ବା କିପରି ଅସଂଖ୍ୟ କୋଟିକୃଷ୍ଣାଣ୍ଡର ଉପରିସ୍ଥେ ତ ଗୋଲେ-
 କବେକୁଣ୍ଡଳହାରୀଙ୍କୁ ଜାଣିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବେ. ସେହି ସଦା । ୪୪ ।

मनौ यन्त्रे नाम्नि प्रथिततरयोगे गुणचये

सपर्यायां नित्यं प्रविशति मनो यस्य भजने ।

गुरोराज्ञां लब्ध्वा निवसति तयोर्नित्यभुवने

कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणी ॥४५॥

भनाविति—

मनौ तयो, रूपप्रतिपादके मन्त्रे, यन्त्रे तत्स्थानप्रतिपादके, नाम्नि तत्प्रामाणिकारके प्रथिततरयोगे दृढतरसमाधौ, तद्गतचित्ते तत्स्थानाविष्टचित्ते वा गुणचये, भक्तवात्सल्यादौ, सपय्यायां तत्पूजादिकर्मसु एतेषु परमेश्वरविषयेषु गुरोराज्ञां लब्ध्वा सद्गुरुपदेशानुसारेण यस्य मनस्तयोः प्रविशति स श्रीराधाकृष्णयोनित्यभुवने गोलोकस्थले निवसतोत्थः, तौ राधाकृष्णौ कदाहं भजिष्यामीति । ४५ ।

ଗୋକ୍ଷେପକେଶୁଧାମସ୍ଥିତ ସେହି ଚାକ୍ରହୃଦୟ ସ୍ଵରୂପ-
ପ୍ରତିପାଦକମନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନବୋଧକମନ୍ତ୍ର, ପ୍ରାପ୍ତିକାରକ ସମାପ୍ତିକରିତ୍,
ବା ତାହାଙ୍କର ଭକ୍ତବାସ୍ତବ୍ୟାଦିଗୁଣସମୂହ, ଅଥବା ତାହାଙ୍କର ସବୁ-
କ୍ଷମକାରୀ କର୍ମରେ ଗୁରୁପଦେଶାନୁସାରେ ପାହାର ମନ ଦୃଢ଼ଭାବେ
ପ୍ରବେଶକରେ ତାହାକୁ ସେ ନିଜ୍ୟ ବେକୁଣ୍ଠବାସ ଦିଅନ୍ତି । ସେହି
ସ୍ଵାକ୍ରହୃଦ । ୪୫ ।

यदा नित्यं स्मृत्वा परमपुरुषो विश्वसहितं

चतुर्भुजं कृत्वा सनककमलाब्रह्मगिरिशान् ।

बदन् धर्मं राधार्पांतरपि सुखं तत्र बसति

कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणी ॥४६॥

यदेति—

यदा यस्मिन् काले परमपुरुषो राधापति युं गलमूर्तिरित्यर्थः नित्यं
नित्यस्थल ब्रह्मस्थल मायास्थलानि स्मृत्वा तदा धर्ममपि सनक कमलाब्रह्म-
गिरिशान् बदन् चतुर्भुजं कृत्वा चतुःसम्प्रदायात्मना विमन्य सुखं यथा

ଚନ୍ଦ୍ରାବଳୀରାଧାକୃଷ୍ଣେଷୁ ଏକଭାବେନାତ୍ମପରମାତ୍ମସ୍ବରୂପୌ ରାଧାକୃଷ୍ଣୌ କଦାହଂ
ଭଜିଷ୍ୟାମିତି । ୪୭ ।

ମାୟାସ୍ଥାନ-ବୁଦ୍ଧସ୍ଥାନ-ନିତ୍ୟସ୍ଥାନର ଉପରବର୍ତ୍ତୀ ଦିବ୍ୟବୃନ୍ଦା-
ବନରେ ରହୁଥିବା ସୁନାମୁକ୍ତି, ଓଁ କାର, ଅର୍ଚ୍ଚମାତା ବିନ୍ଦୁ,
ଏହି ତିନିମାତାରେ ଏକରୂପ, ଓ ମାୟାପଦ, ବୁଦ୍ଧପଦ, ନିତ୍ୟପଦ,
ଏହି ତିନିପଦମାନଙ୍କରେ ପରସ୍ପରସ୍ପର୍ଶରେ ବିରାଜମାନ, ସ୍ବର୍ଗ, ମର୍ତ୍ତ୍ୟ,
ପାତାଳ, ଏହି ତିନିଲୋକର ଈଶ୍ବର, ବୁଦ୍ଧା, ବିଷ୍ଣୁ, ମହେଶ୍ବରଙ୍କର
ଅବସ୍ଥାନଭୂତ, ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରାବଳୀ, ରାଧା, କୃଷ୍ଣ ଏହି ତିନିବିଗ୍ରହରେ
ଦେହାତ୍ମକମାୟାରୂପେ ଶ୍ୟାମରୂପ, ସେହି ରାଧାକୃଷ୍ଣ । ୪୭ ।

ययोर्नित्यस्थानं सकलसुखदं चिन्मयपदं

परिच्छेदैर्मुक्तं परमशयनीयो परिगतं ।

जरामृत्यୁमत्ति त्रितयरहितं तिष्ठति सदा

कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरଣौ । ୪୮ ॥

ययोरिति—

ययो ରାଧାକୃଷ୍ଣयोର୍ନିତ୍ୟସ୍ଥାନଂ ବୈକୁଣ୍ଠଂ ସକଳ ସୁଖଦଂ, ଚିନ୍ମୟ-
ପଦଂ, ଜ୍ଞାନମୟସ୍ଥାନଂ ପରିଚ୍ଛେଦୈଃ, ସର୍ବୋପାଧିମିମୁକ୍ତଂ, ଶୂନ୍ୟମିତ୍ୟର୍ଥଃ, ତସ୍ମିନ୍
ଶୁଣ୍ୟବିଷୟ ଜୀବବିଷୟ ପ୍ରକୃତିବିଷୟେभ्यଃ ପରମଂ ଅତୀତଂ; ଯତ୍ ଶୟନୀୟ
ମହାଶେଷଶୟନୀୟା ତଦୁପରିଗତଂ ତତ୍ର ସଂସ୍ଥିତଂ; ଅପିଚ୍ ଜରାମୃତ୍ୟୁମ୍ଭୂତ୍ତିତ୍ରିତୟେନ,
ବୃଦ୍ଧତ୍ବମରଣଜନ୍ମତ୍ରୟେନ ରହିତଂ, ଅସଂସ୍ପୃଶ୍ୟଂ, ଏବଂ ଭୂତଂ ନିତ୍ୟସ୍ଥାନଂ ଯୟୋର୍ଲୌ-
ରାଧାକୃଷ୍ଣୌ କଦାହଂ ଭଜିଷ୍ୟାମିତି । ୪୮ ।

ପାହାଙ୍କର ବୈକୁଣ୍ଠସ୍ଥାନ, ସକଳସୁଖସ୍ବର୍ଗ, ବିରାଜିତମୟ,
ସର୍ବବିଷୟରେତ୍ୟେନ, ଅଶେଷ ବୁଦ୍ଧାଶ୍ରମାରଶେଷପର୍ବତରେ ଅବସ୍ଥିତ,
ଜରାମୃତ୍ୟୁରହଣର ସଦାବିଚାରାବସ୍ଥାନ, ସେହି ରାଧାକୃଷ୍ଣ । ୪୮ ।

ଶିବସ୍ୟୋର୍ଧ୍ବେ ବ୍ରହ୍ମା ପରମପଦଭୂମିस्तଦୁପରି

ବସୁଦ୍ଧା: ସ୍ଥାଶ୍ଚରାଢ଼ାଦୟ ଉପରି ରାମାଦିତନବ: ।

ତଦୂର୍ଧ୍ବେ ବୈକୁଣ୍ଠେ ନବବିବୃତସଦ୍ଭାସ୍ତି ହି ଯଯୋ:

କଦା ରାଧାକୃଷ୍ଣାୌ ଚକ୍ଷୁମିହ ଭଜିଷ୍ୟାମି ଧର୍ମଣୌ । ୪୬ ।

ଶିବସ୍ୟେତି—

ଶିବୋ ମହେଶଃ; ତସ୍ୟୋର୍ଧ୍ବେ ବ୍ରହ୍ମା ତେଜୋମୟଃ; ତଦୁପରି ପରମପଦଭୂମି-
 ବୈକୁଣ୍ଠସ୍ଥଳଂ ତତ୍ର ବ ବସୁଦ୍ଧା: ସ୍ଥାଶ୍ଚରାଢ଼ାଦୟଃ ଦ୍ଵାରପାତ୍ରା: ସନ୍ତି, ତତ୍ର ବ
 ରାମାଦିତନବଃ; ରାମାଦ୍ୟନ୍ତାରବିମ୍ରହା: ସନ୍ତି । ତଦୂର୍ଧ୍ବେ ତସ୍ୟ ପରମମଣ୍ଡଳସ୍ୟ
 ଊର୍ଧ୍ବେ ଉପରି, ବୈକୁଣ୍ଠ ନବବିବୃତସଦ୍ଭା, ତୟୋର୍ ନବାବରଣମୁଦ୍ଭାସ୍ତି, ନବା-
 ବରଣଂ ଯଥା—“ତଥା ସରୋବରଃ ଧ୍ରୁବୋ ଗାୟତ୍ରୀମଣ୍ଡଳଂ ତତଃ, ଶ୍ରୀ ନିଧିପଦାଦି-
 ସିଦ୍ଧାଶ୍ଚ ଚନ୍ଦ୍ରାବତ୍ୟାଦିଶକ୍ତୟଃ, ଜଳିତାଦ୍ୟାଃ ଶକ୍ତ୍ୟୋଽପ୍ୟୁଚ୍ଛନ୍ଦାବତ୍ୟାଦି-
 ଶକ୍ତୟଃ, ବିମଳାଦ୍ୟାସ୍ତୁ ତତ୍ରସ୍ଥା ନବାବରଣମେବ ଚ” । ଏବଂ ନବାବରଣଂ
 କଥିତଂ ଏତନ୍ମଧ୍ୟେ ଯଯୋ ରାଧାକୃଷ୍ଣାୟୋଃ ସ୍ଥାନମେତି ତୌ ରାଧାକୃଷ୍ଣାୌ କଦାହି
 ଭଜିଷ୍ୟାମିତି । ୪୬ ।

ପ୍ରଥମେ ମହେଶ୍ଵର, ତାଙ୍କ ଉପରିବ୍ରହ୍ମାରେ ତେଜୋମୟ ବ୍ରହ୍ମା
 ତାହାର ଉପରେ ବୈକୁଣ୍ଠସ୍ଥଳ, ସେଠାରେ ଚକ୍ରପୁରୁଷ ଅବତାରସ୍ଥଳ
 ଅଛନ୍ତି, ଏବଂ ସମାଧି ଅବତାରମାନେ ରହୁଛନ୍ତି । ସେହି ପରମମଣ୍ଡଳର
 ଊର୍ଧ୍ବେବ୍ରହ୍ମାରେ କ୍ରମେଃ ସରୋବରମଣ୍ଡଳ, ଗାୟତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ, ଶ୍ରୀପଦାଦି
 ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟମଣ୍ଡଳ, ତତ୍ତ୍ଵାବତାରମଣ୍ଡଳ, ଜଳିତାଦି ସକ୍ତମଣ୍ଡଳ,
 ଚନ୍ଦ୍ରାବତାରମଣ୍ଡଳ, ଓ କ୍ରମେଣ ସକ୍ତମଣ୍ଡଳରୁ ଯେ ନବବରଣ ଅବ-
 ରଣ ହେଉଅଛି ମାନେ ସାଧନ ଶୁଦ୍ଧରେ ରହୁଅଛନ୍ତି ସେହି ସ୍ଥାନ-
 କୁଷ୍ଠେ ମ୍ । ୪୬ ।

इदानीं तत्साधनमन्त्रवचनं निरूपयति—

ପଦଂ ଛନ୍ଦୋ ମଧ୍ୟଂ ଭବତି ଚ ଷଡ଼ଙ୍ଗାନ୍ୟପି ମନୋ
 ନ୍ୟସିଷ୍ତୁନ୍ଦଂ ଧ୍ୟାନଂ ହୃଦାପି କବଚଂ यस୍ୟ ହି ଶିରଃ ।
 ସକଳ୍ପସ୍ତସ୍ୟାତ୍ମା କିଳକମପି ଚାତ୍ମା ମନୁମୟୌ
 କଦା ରାଧାକୃଷ୍ଣାୌ ଚଣ୍ଡାମିହ ଭଜିଷ୍ୟାମି ଧରଣୌ । ୫୦

ପଦମିତି—

ତସ୍ୟ ମନୋମନ୍ତ୍ରସ୍ୟ, ଛନ୍ଦଃ ଋଷିରପି ପଦଂ ପାଦଃ, ଷଡ଼ଙ୍ଗାନି, ହୃଦୟା-
 ଦ୍ଵୀନି, ଶିଚ୍ଚାଦୌନି ଚ ମଧ୍ୟଂ, ମଧ୍ୟଦେଶଃ, ନ୍ୟସିଃ, ପ୍ରତ୍ୟକ୍ତରନ୍ୟାସଃ, ତୁନ୍ଦଂ, ଉଦରଂ,
 ଧ୍ୟାନଂ, ହୃଦ୍ ହୃଦୟଂ, କବଚମେବ ଶିରଃ, ସଂକଳ୍ପଃ, ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟାସନସମାଧିରେଽପି ତସ୍ୟ
 ମନ୍ତ୍ରସ୍ୟାତ୍ମା କିଳକମେବ ପରମାତ୍ମା, ଏବଂ ଭୂତୌ ମନୁମୟୌ, ମନ୍ତ୍ରମୟବିଗ୍ରହୌ,
 ରାଧାକୃଷ୍ଣାୌ କଦାହଂ ଭଜିଷ୍ୟାମିତି । ୫୦ ।

ମନର ଉଚ୍ଚିତ୍, ଓ ଛନ୍ଦ ଯାହାକର ପାଦ, ହୃଦୟାଦି ଷଡ଼ଙ୍ଗ
 ଏବଂ ଶିଚ୍ଚାଦି ଷଡ଼ଙ୍ଗ, ଯାହାକର ମଧ୍ୟଭାଗ, ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରନ୍ୟାସ ଯାହା-
 କର ଉଦର, ଧ୍ୟାନ ଯାହାକର ହୃଦୟଭାଗ, କବଚ ଯାହାକର ମୁଣ୍ଡ,
 ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟାସନ ସମାଧି ଯାହାକର ଅସ୍ତ୍ର, କାଳକ ଯହିଁରେ ପରମାତ୍ମା, ସେହି
 ମନମୁକ୍ତିପ୍ରାପ୍ତି ସ୍ଵାଧୀକୃଷ୍ଣକୁ ମୁଁ କେବେ କେବେ କେବେ ସେଣେ କେବେ
 ଭଜିବି । ୫୦ ।

ବୈଷ୍ଣବସଂଗ୍ରହଶାସ୍ତ୍ରୋ ମନ୍ତ୍ରରାଜମନୋର୍ଯ୍ୟୋଗ ସ୍ତବ୍ଧବର୍ଣ୍ଣୌ ଶ୍ଵେତଃ ।
 ସଂପ୍ରାପ୍ୟ ଜଗନ୍ନାଥଃ ଶରଣଂ ମମ ଦୁଃଖିନଃ । ତସ୍ମାନ୍ନିତ୍ୟନାୟକସ୍ୟ ନୀଳାଦ୍ରି-
 ନାୟକସ୍ୟ ଚାମ୍ବେଦୋ ଦର୍ଶିତଃ । ତଦ୍ଭେଦଃସ୍ଵରୂପଂ ନିରୂପୟତି ।

ଯଥା ଦେହେ ଛାୟା ଯଦପି ମୁକ୍ତରେ ବିମ୍ବିତରୁଚି—

ଯଥା ଚିତ୍ତେ ସର୍ପି ଯଦପିଚ୍ଚ ସୁଗନ୍ଧୋଽସ୍ତି କୁସୁମେ ।

तथा नित्याधीशात् प्रभवति स नीलाचलपतिः
कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणी । ५१ ।

यथा देहे च्छायेति—

देहे शरीरे यथा च्छाया, यद् यथा मुकुरे दर्पणे विम्बितरुचिः
प्रतिविम्बस्फूर्तिः । यथा क्षीरे सर्पि, घृतं तथाच यथा कुसुमे सुगन्धोऽस्ति
तथा तद्बत् नित्याधीशान्नित्यस्थलेश्वरात् स नीलाचलपतिः जगन्नाथ
मूर्तिः प्रभवति, प्रकाशते, तस्मान्नित्यनीलाचलनाथयोर्भेदो नास्ति । स्मृतिश्च
बीजं सर्वावताराणां नित्यानित्यपरे पदे । विभाति नीलशैलाम्रे लीलया
जगदीश्वरः । मथुरा द्वारका लीला याः करोति च गोकुले । नीलाचल-
स्थितः कृष्णस्त एवाचरति प्रभुः । यो राधावल्लभः कृष्णो नित्यस्थल-
पतिः प्रभुः । स एवायं जगन्नाथः शरणं मम दुःखिनः । इति प्रमाणात्
नित्यनाथनीलाद्रिनाथयोर्भेदो नास्ति । एवंभूतौ राधाकृष्णौ प्रकृतिपुरुषौ
कदाऽहं भजिष्यामीति । ५१ ।

एधधर देहदेर काद्रि दधर्षदेर प्रजवप्रवृ रषा, दूवुदेर
दूक, दूषुदेर दूगल, अक्र देहादरु अल्लुदेर रदेनादू,
देहधर लालालललल, अ लललललललललल, एधर दलललललललललल
लललललललललल देर देरललललल, एधर दधधधधध । ५२ ।

न राजन्ते यस्मिन् मिहिर विधुबह्विग्रहगणा
मुनिर्धाता रुद्रः शतमखमुखा देवनिचयाः ।
यत्नो विश्वोत्कर्षेऽनिधनभुवनेऽमू विहरतः

कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणी । ५२ ।

न राजन्त इति—

यसि सन्स्थले सिद्धिरविधुवद्भिः महगणाः न राजन्ते प्रकाशन्ते प्रम-
बन्ति वा मुक्तिः व्यासदिः आता प्रह्ला, रुद्रः, शिवः, शतमखमुखाः देव-
निचयाः, इन्द्रादयो देवाः, यत्र न प्रभवन्ति, यतः त्रिभोक्त्वा प्रह्लापदो-
परि अविधनमुषने अविनाशस्थले, अमू राधाकृष्णौ, बिहरतः, विहार-
कृत इत्यर्थः । एव भूतौ राधाकृष्णौ कदाऽहं भजिष्यामीति । “न तद्-
मास्यते सूर्यो न शशाङ्को न प्राबकः यद्गत्वा न निवर्तस्ते तद्धाम परमं
सम” ॥ ५२ ॥

ସେଇସ୍ଥାନରେ ସୁଦ୍ଧା ଯେ ଅଗ୍ନି ଓ ବ୍ରହ୍ମଣ ସ୍ତବ-
ପାବନାହୀନ ବ୍ୟାପାଦ ମୁକ୍ତିମାନେ ବୁଝା ଓ ଲୋକାଦି ଦେବସମୂହ
ପ୍ରକାଶତ ନୁହନ୍ତି ସମସ୍ତବିଶ୍ୱମଣ୍ଡଳରୁ ଉତ୍ତୁଷ୍ଟଭର ସେହି ଶତାଧିକ-
ବୈକୁଣ୍ଠରେ ଯେ ବିହାର କରୁଅଛନ୍ତି ସେହି ସାଧା-ବୁଦ୍ଧ ମୁଁ କେବେ
ଭଜିବି । ୫୨ ।

यदाज्ञां लक्षन्ते शुकसनकसिद्धादि रुषयो

विरश्चिर्दिकपालाः पशुपतिमुनीन्द्रप्रभृतयः ।

बिना कारुण्येन ब्रजति नहि कश्चित् स्थलमिदं

कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणीं ॥५॥

पदाष्टमिति—

शुक सनकाः सिद्धादि रूपयः, बिरश्चित्राः, दिक्पालाः इन्द्रादयः,
पशुपतिः शिवः, मुनीन्द्रप्रभृतयो नारादाद्याः सर्वे यस्य प्रकृतिपुरुषात्मकस्य
परमेश्वरस्य आक्षां लंघन्ते ध्यानविषयीकुर्वन्ते, तस्य कारुण्येन विना
कृपया विना, इदं स्थलं कोऽपि न व्रजति, गन्तुं न शक्नोति । तौ राधा-
कृष्णौ कदाहं सजिप्यामोति । ५३ ।

ସ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦଃପଦ୍ୟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତମାଳା, ବ୍ରହ୍ମା ଓ ଇନ୍ଦ୍ରାଦିଲୋକପାଳ

ଶ୍ରୀରାଜ ଓ ନାରଦାଦି ପୁରାଣମାନେ ଯାହାଙ୍କର ଅସ୍ତ୍ରବସ୍ତ୍ରର ଅଟେ
ଯାହାଙ୍କର କୁସାସନା ବେଦ ସେସ୍ଥାନକୁ ଯିବାକୁ ସମର୍ଥ ନୁହେଁ ସେହି
ବ୍ୟାକୁଳୁକ । ୪୩ ।

ययोरानान्दांशादमरभवनं ब्रह्मभुवन-

मधःस्थं वैराज्यं नरपतिपदं चान्यभुवनं ।।

समुत्पन्नं सब^१ नहि परतरं किञ्चिदपि तत्

कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणौ । ୫୪ ।

ययोरिति—

‘अमरभवन’, ‘स्वर्लोक’, ‘ब्रह्मभुवन’, ‘सत्यलोक’, ‘अधःस्थ’ ‘अधो-
भुवन’ ‘वैराज्य’ ‘विराट्‌पुरुषस्य पद’, ‘नरपतिपद’ ‘दिक୍‌पालपद’, ‘अन्येषां
च’ ‘देवलୋकाणां’ ‘परमस्थानमित्येतत्‌सर्व’ ‘ययो’ ‘राधाକृष्णयोरानन्दांशात्
समुत्पन्नमाविभूत’ ‘यत्‌परमानन्दांशांशरूपमित्यर्थः’, ‘तत्’ ‘तस्मात्’ ‘परतरं’
‘उत्कृष्ट’ ‘किञ्चिदपि’ ‘नास्ति’ ‘सर्‌लୋକ୍‌षीणामेतद्‌शांशरूपत्वात्’ । ‘तौ’
‘राधाकृष्णौ’ ‘कदाऽहं’ ‘भजिष्यामिति’ । ୫୪ ।

ଯାହାଙ୍କ ଅନନ୍ଦଲେଖରେ ସ୍ୱର୍ଗଲୋକ, ବ୍ରହ୍ମଲୋକ, ସତ୍ୟ-
ଲୋକ, ଅଧୋଭୁବନ ପାତାଳ, ବସନ୍ତସ୍ଥାନ, ରଜସ୍ୱଦ, ଦିକ୍‌ପାଳସ୍ୱଦ-
ଅଦି ସମସ୍ତ ଦେବସ୍ଥାନ ନିର୍ମିତ ଅର୍ଥାତ୍‌ ସମସ୍ତ ଦିବ୍ୟଲୋକମାନେ
ଯାହାଙ୍କ ଅନନ୍ଦସମୁଦ୍ରର ବନ୍ଧ ରୂପ, ସେହି ବ୍ୟା- । ୫୪

अथ वैकुण्ठस्थ चतुर्दिक्षु वसुदेवादि चतुर्व्यूहं

वराणयति ।

पुरा वैकुण्ठस्थो निवसति सदायं यदुपति-

ମହିଷ୍ୟାଘା ଯାସାଂ ବହିରପି ବୃତା ପାର୍ବଦଗଣାଃ ।

ତୟୋରୂପଂ ସ୍ମୃତ୍ବା ସକଳପରମାନନ୍ଦସୁଭଗଂ

କଦା ରାଧାକୃଷ୍ଣାୌ ଚ୍ୟାମିହଂ ଭଜିଷ୍ୟାମି ଧରଣୌ । ୫୫ ।

ପୁରେତି—

ପୁରା ପୂର୍ବବ୍ୟୂହେ ବୈକୁଣ୍ଠସ୍ଥୋ ବୈକୁଣ୍ଠସ୍ଥଲାଧିପତିଃ, ଅୟଂ ଯଦୁପତିଃ
 ଶ୍ରୀବାସୁଦେବଃ, ସଦାଂ ସର୍ଗେଷ୍ମିନ୍ କାଳେ ନିବସତି । ଯସ୍ୟ ବାସୁଦେବସ୍ୟ ମହିଷ୍ୟାଘା
 ଚକ୍ଷିୟାଘାଃ କ୍ଷିୟଃ, ଅଷ୍ଟୋତ୍ତରଶତାଧିକଂ ଷୋଢ଼ଶସହସ୍ରମନ୍ୟ ଆବରଣଶକ୍ତି-
 ଭୂତାଃ ସନ୍ତି, ତାସାଂ ବହିଃ ପାର୍ବଦଗଣା ଚନ୍ଦ୍ରବାଦ୍ୟୋ ବୃତା ବହିରାବରଣରୂପା
 ହୃଦୟଃ । ଏବଂ ଭୂତଃ ଶ୍ରୀବାସୁଦେବଃ ତୟୋ ନିତ୍ୟଗୋଳକସ୍ଥୟୋ ରାଧାକୃଷ୍ଣୟୋଃ
 ସକଳ ପରମାନନ୍ଦ ସୁଭଗଂ ପରାନନ୍ଦାଧାରଂ ରୂପଂ ସ୍ମୃତ୍ବା ଧ୍ୟାତ୍ବା ଧ୍ୟାନସମାଧି-
 ମିରିତି ଶେଷଃ ତସ୍ମିନ୍ ପୂର୍ବବ୍ୟୂହେ ସଦା ନିବସତି ତୌ ରାଧାକୃଷ୍ଣାୌ କଦାଽହଂ
 ଭଜିଷ୍ୟମିତି । ୫୫ ।

ବୈକୁଣ୍ଠର ଗୁରୁଦଗରେ ବାସୁଦେବାଦି ଚତୁର୍ବିଂଶ ରହୁଥିଲେ ।
 ଯୁଦ୍ଧଦଗରେ ବୈକୁଣ୍ଠାପ୍ତେ ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବ, ରକ୍ତିଶୀତଳ ଅସ୍ତ୍ରାସ୍ତ୍ରବଳ-
 ମହୁଷୀଗଣ ଓ ଶୋଳସହସ୍ରପତ୍ନୀ ଅବରଣଶକ୍ତିମାନଙ୍କ ସହକାରେ ନିଜ-
 ବାସବରହୁଥିଲେ, ସେହି ଅବରଣଶକ୍ତିମାନଙ୍କ ବହୁଭାଗରେ ରକ୍ତି-
 ପ୍ରଭାତ ପାର୍ବତମାନେ ବହୁସ୍ବରଣରୂପେ ସଜାଡ଼ା ରହୁଥିଲେ, ଏହି
 ବାସୁଦେବ, ଯେଉଁ ଗୋଲେଇବାସୀ ବ୍ୟାକୁଣ୍ଠର ସ୍ବରୂପ, ଧ୍ୟାନ-
 ସମାପ୍ତରେ ନିତ୍ୟରହୁ । ସେହି ବ୍ୟାକୁଣ୍ଠ । ୫୫ ।

ଅବାଗ୍‌ବୈକୁଣ୍ଠସ୍ଥୋ ନିବସତି ସଦାୟଂ ହଳଧରଃ

ସ ରେବତ୍ୟା ସାକଂ ବହିରପି ବୃତାଃ ପାର୍ବଦଗଣାଃ ।

ତୟୋରୂପଂ ସ୍ମୃତ୍ବା ସକଳପରମାନନ୍ଦସୁଭଗଂ

କଦା ରାଧାକୃଷ୍ଣାଂ ଘଣ୍ଟାମିହ ଭଜିଷ୍ୟାମି ଧରଣୌ । ୫୬ ।

ଅବାଗାମି—

ଅବାକ୍ ଦକ୍ଷିଣାୟାଂ ବୈକୁଣ୍ଠସ୍ଥଃ, ବୈକୁଣ୍ଠସ୍ଥଲାଧିପତିଃ, ସ ପୂର୍ବ-
ବ୍ୟୁହାତ୍ମା ବାସୁଦେବଃ ଅୟଂ ଦକ୍ଷିଣାନ୍ୟୁହବତ୍ତୌ ହଳଧରଃ; ସଂକର୍ଷଣଃ ରେବତ୍ୟା
ସାକ୍ ସହ ସଦା ନିବସତି ତସ୍ୟ ସ୍ଥଳସ୍ୟ ବହିର୍ବାହୋ ପାର୍ଶ୍ୱଦଗାଣା ବୃତ୍ତା ଆବ-
ରଣରୂପା इत्यर्थः ययो राधाकृष्णयोः सकल परमानन्द सुमगं रूपं स्मृत्वा
तत्रैव निवसति तौ राधाकृष्णौ कदाऽहं भजिष्यामीति । ୫୬ ।

ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗରେ ପୂର୍ବ-ବ୍ୟୁହବତ୍ତୌ ବାସୁଦେବଙ୍କର ପଦ୍ମାସ୍ତର
ସ୍ଥଳର ଉପରେ ନିବସିତ ପଦ୍ମ ନାମ ବାସୁଦେବ ଅଛନ୍ତି । ତାହାର
ଦକ୍ଷିଣରେ ଅବରଣରୂପ ପାର୍ଶ୍ୱଦଗଣ ଅଛନ୍ତି, ଏକ ରୂପ ସ୍ଥଳର
ପାଦର ଉପ, ସମାପ୍ତପଦରେ ସଦା ଧ୍ୟାନ କରୁଅଛନ୍ତି । ସେହି ବା-
ସୁଦେବ । ୫୬ ।

प्रतीच्यां तत्रस्थो निवसति सदायं मनसिजः

स वै रत्या साद्धं बहिरपि वृताः पार्षदगणाः ।

ययो रूपं स्मृत्वा सकलपरमानन्दनिलयं

कदा राधाकृष्णौ घण्टामिह भजिष्यामि धरणौ । ୫୭ ।

प्रतीच्यामिति—

प्रतीच्यां पश्चिमव्यूहे ବୈକୁଣ୍ଠସ୍ଥୋ ବୈକୁଣ୍ଠସ୍ଥଲାଧିପତିଃ ସବାସୁ-
ଦେବାଦିଃ ଅୟଂ ମନସିଜଃ ପ୍ରତ୍ୟନ୍ନଃ; ରତ୍ୟା ସାଦ୍ଧଂ ରତିଶକ୍ତ୍ୟା ସହ ସଦା
ନିବସତି । ପାର୍ଶ୍ୱଦଗାଣା यस୍ୟ ବହିର୍ବୃତ୍ତା ବହିରାବରଣାନି ଯयोः परमानन्द-
निलयं रूपं स्मृत्वा तत्रैव निवसति एतदर्थास्तु विवृतः तौ राधाकृष्णौ
कदाहं भजिष्यामीति । ୫୭ ।

ପ୍ରତି ମହତ୍ତ୍ୱରେ ଶେଷ ପ୍ରକାରର ଦେବାଦି, ହିନ୍ଦୁ ପ୍ରଭୃତି
 ଶକ୍ତିଶାଳୀଙ୍କ ସହିତ ସର୍ବଦା ବାସ କରୁଥିଲେ, ପାଶ୍ଚାତ୍ୟମାନେ ବହୁ-
 ବରଣରୂପେ ଅଛନ୍ତି, ଏହି ପ୍ରଭୃତି, ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସ୍ୱରୂପଧାରୀ ସର୍ବଦା କରୁ-
 ଅଛନ୍ତି, ଶେଷ ବ୍ୟାକୃଷ୍ଣଙ୍କ । ୫୭ ।

उदीच्या वैकुण्ठे निवसति सदायं स्मरसुत
 उषा देव्या साकं बहिरपि वृताः पार्षदगणाः ।
 ययोर्भावं प्रेम्णा स्मरति परमानन्दकुशलं
 कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणी । ५८ ।

ଉଦିଚ୍ୟାମିତି—

ଉଦିଚ୍ୟାମୁତ୍ତରନ୍ୟୁହେ ନୌକୁଣ୍ଠେ (ଆଧାରସମୀପ୍ୟ) ବୈକୁଣ୍ଠସ୍ଥାନେ
 ଅଥ' ଦିବ୍ୟବୃନ୍ଦାବନାଘୋଷାଃ ସ୍ମରସୁତଃ ଅନିରୁଦ୍ଧଃ— ଉପାଦେବ୍ୟା- ତଚ୍ଛକ୍ତିଭୂତୟା
 ସାକଂ ସହ- ନିବସତି । ପାର୍ଷଦଗଣାଃ— ପରିଚାରକସମୂହା ଯସ୍ଥାନିରୁଦ୍ଧସ୍ୟ ବହି-
 ଃ ବୃତାଃ ବହିରାବରଣ- ଶାସ୍ତ୍ରମାନେନ ସନ୍ତି; ସ- ବାସୁଦେବାବ୍ରାହ୍ମଣ- ଯମାନିରୁଦ୍ଧଃ; ଯସ୍ୟ
 ରାଧାକୃଷ୍ଣଣ୍ୟୋଃ ସକଳପରମାନନ୍ଦକୁଶଳଂ ନିତ୍ୟ ନିରନ୍ତର ପରମାନନ୍ଦଭୂତ- ଶାସ୍ତ୍ର-
 ସ୍ୱରୂପଂ ପ୍ରେମ୍ଣା ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନେନ ସ୍ମରତି ଚିନ୍ତୟତି ତୌ ରାଧାକୃଷ୍ଣଣ୍ୟୌ କ୍ୱଦାହଂ
 ମଜିଷ୍ୟାମିତି । ୫୮ ।

ଉତ୍ତରଦିଗରେ ଦିବ୍ୟବୃନ୍ଦାବନାଘୋଷ- ଅନିରୁଦ୍ଧ ନିଶ୍ଚୟ
 ଉପାଦେବ୍ୟାଙ୍କ ସହିତ ନିତ୍ୟ ରହୁଅଛନ୍ତି, ତାଙ୍କର ପରିଚାରକଗଣ
 ବହୁବରଣରୂପେ ଅଛନ୍ତି ଶେଷ ପ୍ରକାରର ଦେବାଦି-
 ସ୍ୱରୂପ, ନିତ୍ୟ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ପରମାନନ୍ଦରୂପ ନିରନ୍ତରରେ ଥାଏ
 କରୁଅଛନ୍ତି । ଶେଷ ବ୍ୟାକୃଷ୍ଣଙ୍କ । ୫୮ ।

निराकारे स्थाने वसति स निराकार भगवान्

ନିରାକାରା ରାଧା ତଦନୁ ବସତ ଶ୍ଚତ୍ର ଖୁବନେ ।

ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ପ୍ରଳୟ ସମୟେ ତୌ ବିଲସତ:

କଦା ରାଧାକୃଷ୍ଣାୌ ଚଣ୍ଡାମିହ ଭଜିଷ୍ୟାମି ଧରଣୌ । ୫୧ ।

ନିରାକାର ଇତି—

ନିରାକାରେ ଥାନେ ନିର୍ନାସ୍ତ୍ୟାକାରୋ ମାୟାମୟଂ ବସ୍ତୁ ଯତ୍ର ତस्ମିନ୍ନିରା-
କାରେ ଥାନେ ନିଷ୍ପ୍ରପଞ୍ଚସ୍ଥଳେ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ; ସ ନିରାକାରଃ ମାୟାମୟସ୍ବରୂପରହିତ
ନିର୍ଗୁଣସ୍ବରୂପଃ ଶଗବାନ୍ ବସତି ତଦନୁ ତଦ୍ରୂପମନୁଲତୀକୃତ୍ୟ ତତ୍ର ଖୁବନେ
ତସ୍ମିନ୍ ସ୍ଥଳେ ନିରାକାରା ରାଧା ନିର୍ଗୁଣସ୍ବରୂପିଣୀ; ଉର୍ବାବେକାତ୍ମନା ତତ୍ର ବସତ
ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । କୃଷ୍ଣୋନାରାଧପତେଽସାବିତି ରାଧା; ଯଦ୍ବା ରାଧସାମ୍ବନ୍ଧସଂସିଦ୍ଧୌ,
ସଂସିଦ୍ଧିରୂପା ରାଧା, ଅଥବା କୃଷ୍ଣମାରାଧୟତୀତି ରାଧା । ଗୁଣା-
ଧିକେତ୍ୟର୍ଥଃ । ଅଶେଷାଣାଂ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡାଦୀନାଂ ପ୍ରଳୟସମୟେ ମହାପ୍ରଳୟାବସରେ ତୌ ରାଧା-
କୃଷ୍ଣାୌ ବିଲସତଃ; ପରସ୍ପରପ୍ରେମପ୍ରଫୁରଣରୂପୌ ଶ୍ଚ ଇତି ଏବଂ ଖୁବନେ ରାଧାକୃଷ୍ଣାୌ
କଦାହିଂ ଭଜିଷ୍ୟାମିତି । ୫୧ ।

ମାୟାମୟ ପ୍ରପଞ୍ଚରୂପଂ ସ୍ଥାନରେ ମାୟାପ୍ରପଞ୍ଚରୂପେ ନିର୍ଗୁଣ-
ରୂପେ ଭଗବାନ୍ ନିରାକାର ଶ୍ଚକୃଷ୍ଣ ବାସକରପଦ୍ମ । ତାଙ୍କରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ-
ରୂପା ଶ୍ଚରାଧା ସେହି ଭାବନରେ ନିରାକାର ଶ୍ଚକୃଷ୍ଣା, ନିର୍ଗୁଣା-
ପ୍ରରୂପା ବୋଲି କହିପଡ଼ନ୍ତି, ଅସେଷବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡସମ୍ବନ୍ଧରେ ମହାପ୍ରଳୟରେ
ସେ ମୂର୍ତ୍ତିପୂଜା, ପରସ୍ପରପ୍ରେମପ୍ରଫୁରଣରୂପେ ଭଜ୍ୟମାନ, ସେହି ବା-
ସକର । ୫୧ ।

ଗୁଣୋତ୍କର୍ଷେ ଦିବ୍ୟେ ପରମପଦଗେହେ ନିବସତ:

ସ୍ମରୋନ୍ମତ୍ତୌ ଦତ୍ତୌ ନିଜରମସହାର୍ଦ୍ଦେନ ବିବର୍ଷୌ ।

ସହାଶୋଭାକାରୌ ନିଜଗୁଣାଂ ଶିରୋଭୂଷଣମୟୌ ।

कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणी । ६० ।

गुणोत्कर्ष इति—

“मञ्जिष्ठं निगुणं स्मृतं मञ्जिकेतं तु निगुणं” इति, मगबद्ध-
वचनात्, गुणोत्कर्षे निगुणस्थले, दिव्ये, विश्वातिशायिदीप्तिमतिः, परम-
पदगोहे, दिव्यवृन्दावनगृहे निवसतः, पुनः स्मरोन्मत्तौ, स्मरेण कन्दर्पो-
द्दीपकत्वेन उन्मत्तौ तद्भाषपरिपूर्णौ, दत्तौ कार्याकारणकरत्वेन
समर्थौ, निजरमसहादेन, निजस्य स्वस्य रमसात् हर्षोत्सुक्यजनितः
मित्यर्थः यत् हाहं प्रेम तेनैव विवशौ, महाशोभाकारौ, महाकान्ति-
मयौ, निजगणशिरोभूषणमयौ, तिजगणानां निजवृन्दानां गोपगोपा-
लानां शिरःसम्बन्धिरत्नभूतौ एवंभूतौ राधाकृष्णौ कदाहं मञ्जिष्ठ्या-
मोति । ६० ।

ମାୟାଶୂନ୍ୟ ନିର୍ଗୁଣ ବିଶ୍ୱାତ୍ମସାହି ପାତ୍ରି ଶାଳି ଦିବ୍ୟ ଚୂଡ଼ାବଳ-
ରେ ଭବନରେ ନିବାସଶାଳି ସଦା ଭାମୋଦୀପକଭବପରସ୍ତ ଶ୍ଯ,
ଅଙ୍ଗାକୁ, କାର୍ଯ୍ୟକାରଣକର୍ତ୍ତା ଭୃଗୁସ୍ତମନ ଔଷ୍ଣ୍ୟଜନିତ ପ୍ରେମପର୍ୟାନ୍ତ
ନିଜଗୋପାଳବୃନ୍ଦର ଶ୍ରେୟରହସ୍ୟର ସେହି ସ୍ୱାଦୁସ୍ତବ୍ଧ । ୨୦ ।

तयोः को जानीते परमपदवीं पूरणं कुशलां

परानन्दां नित्यां प्रलयरहितां जीवितगतिं ।

स्वर्ग भक्त्या श्रीनन्द गुरुकृष्णायः सेवकतयाः

कदा राधाकृष्णौ चणमिह भजिष्यामि धरणी ॥६१॥

तयोः रंति—

तयोः श्री राधाकृष्णयोः पूर्णाकुशलां सर्वदा सुमङ्गलां, परमा-
नन्दरुपां नित्यां अक्षयां, प्रलयरहितां प्रलयसाक्षिभूतां, जीवितगति-
प्रशोभजोपलभायभूतां, परमापदहीनां परमागमैश्वर्यां प्रेमप्रति, मेखलां

श्रीमद्गुरुकरुणया, सेवकतया, तत्पादसेवनेन विना को जानीते ? न को
उपोत्यर्थः । एवमूतौ राधाकृष्णौ सर्वान्तर्यामिणौ कदा भजिष्यामीति ॥

ଶ୍ରୀଗୁରୁଙ୍କ କରୁଣା ଓ ସେହି ସଦେଶ୍ୱରଙ୍କ ପଦସେବାଭକ୍ତି
ବ୍ୟତିତରକେ ନିତ୍ୟମଙ୍ଗଳମୟୀ ପରମାନନ୍ଦରୂପା ପ୍ରଳୟଭଦ୍ରତା ସଦ-
ପ୍ରାଣୀନଗଜଜୀବନର ଅଧାରଭୂତା ପରମମାଗୁରୁପା ସାହାବ ଫ୍ରେମଭକ୍ତିକୁ
କେହି ଜାଣେନାହିଁ । ସେହି ସ୍ବାକୃଷ୍ଟଙ୍କୁ । ୨୧ ।

परं पादे केशोपरि परमज्योतिर्मयगृहे

परानन्दाभोगे सखिगणवृत्तौ सज्जनरतौ ।

बिराजेते गूढौ रहसि बिहरन्तौ स्मरवशौ

कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणी । ६२ ।

परिपाद इति—

केशोपरि, को ब्रह्मा, ईशो महादेवः, तथैरुपरि परे पादे नित्य
पदे, परमव्योतिर्गङ्गागृहे महातेजोरूपे सद्ने, परानन्दामोगे, अतिशयसुख
परिपूरणं यौ राधाकृष्णौ विराजेते शोभेते, तौ सखिगणधृतौ सहचर-
वृन्दबेष्टितौ, सज्जनरतौ, सज्जनेषु नारदादिषु रतौ आसक्तौ, नारदादीनां
भक्तिप्रदायिनौ, सज्जनरुचौ, इतिपाठे सज्जनेषु साधुषु रुक् कान्तियोगोक्ता
साधूनां तेजोबद्धनौ, गूढौ अमक्तेष्वगोचरौ, रहसि एकान्ते विहरन्तौ
विहरमाणौ, स्मरबशौ स्मरः बशे ययोक्तौ कामपरमौ एवमूतौ राधा-
कृष्णौ कदा भजिष्यामिति । ६२ ।

ବ୍ରହ୍ମଲୋକ, ଶିବଲୋକ ଇତ୍ୟାଦି ପରମାତ୍ମାତ୍ମାଙ୍କ ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୱରୂପରେ ବିସ୍ତାରିତ, ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦଗ୍ରନ୍ଥବିଶିଷ୍ଟ, ନାରାୟଣ-ସଂସ୍କୃତିମାନଙ୍କର ଉକ୍ତି ଓ ଅନୁରୋଧର ଦ୍ୱାରା, ଅବସ୍ଥାନମାନଙ୍କ

CC-0. Prof. Satya Vrat Shastri Collection, New Delhi. Digitized by eGangotri

ଅଗୋଚର ପାହାନ୍ତିର କାମ, ଅଜ୍ଞାନୀନ, ସେହି ସ୍ବାକୃଷ୍ଟଙ୍କୁ ମୁଁ
କେବେ ସଖେମାତ୍ର ହେଲେ ମଣିଷଭୂମିରେ ଭଜିବି । ୨୨ ।

तदंशे गोपाला विविधरसलीलां सुमधुरां
सदा कुर्वन्त्येवं सकलसुखपूर्णोत्सवमयीं ।
स्वके पीठे स्थित्वा निजगणवृताः स्वार्थकुशलाः
कदा राधाकृष्णौ क्षणमिह भजिष्यामि धरणी । ६३ ।

तदंश इति—

तदंशे तस्य श्रीକୃष्ଣସଂଶେ, ଅଂଶାଦିବିଭାଗମାତ୍ରେ ଗୋପାଳାଃ,
ଆବରଣପୀଠସ୍ଥିତାଃ ବିବିଧରସଲୀଳାଂ କୁର୍ବନ୍ତି । କିମୂତାଂ ଲୀଳାଂ ? ସୁମଧୁରାଂ
ଅବରଣଚକ୍ଷୁରାଦିପୁ ମାଧୁର୍ଯ୍ୟରୂପାଂ, ସକଳସୁଖପୂର୍ଣ୍ଣୋତ୍ସବମୟୀଂ ପରମାନନ୍ଦୋତ୍ସବ-
କରୀଂ, ଗୋପାଳାଃ କିମୂତାଃ ? ଶ୍ବକେ ପାଠେ ସ୍ଥିତ୍ବା ନିଜଗଣବୃତାଃ, ସ୍ବାର୍ଥକୃଶଳାଃ
ଶ୍ବକର୍ମନିପୁଣାଃ, ଏବଂ ମୂତୌ ରାଧାକୃଷ୍ଣାୌ କଦାହିଂ ଭଜିଷ୍ୟାମିତି । ୬୩ । ଇତ୍ୟୁକ୍ତ
ତତ୍ତ୍ଵାବଶ୍ୟକଶ୍ଳୋକାଃ ସମାପ୍ତାଃ ।

ପାହାନ୍ତି ଅଂଶପ୍ରସୂତ ପାର୍ଶ୍ଵଗଣପରବୃତ ପୁରମ୍ଭକୃଷ୍ଣଳ ପଦ-
ରଶମିଠସ୍ଥିତ ଗୋପାଳମାତ୍ରେ, ସରମାନନ୍ଦପୂର୍ଣ୍ଣୋତ୍ସବମୟ ଶ୍ଵକ-
ନୟନାଦିପାର୍ଶ୍ଵପ୍ରସୂତ, ନାନାବିଧରସଲୀଳା କରଣ କଳପୀଠରେ ଭଜୁ-
ଅଛନ୍ତି । ସେହି ସ୍ବାକୃଷ୍ଟଙ୍କୁ କେବେ ମୁଁ ଏହି ମଣିଷଭୂମିରେ ସଖେ
ମାତ୍ର ହେଲେ ଭଜିବି । ୨୩ ।

स ईकारः प्रेमा हरिरपि रमाबीजमपरे

तच्चिद्‌राधाराମौ तदनु च पराबीजमपरे ।

प्रमोदः कः कृष्णो स्मरमनुभवं तत्‌र्ବାवषयं

स ईकारः प्रेसा प्रेमरूपा हरिरपि रमावोजं श्रीं, अपरे बीजं
लचित् चित् आनन्दः लः लकारः, तदनु परावोजं ह्रीं अपरे इतरे, प्रमोद
आनन्दः कः कृष्णो ककारः राधोकृष्णः, रामकृष्णः, स्मरमनुमबं क्लीमिति
बीजं एवं पञ्चभेदेन त्रितत्त्वविषयं यो मक्तः जानोते सोऽपि परममुब्रनं
नित्यबैकुण्ठं लभते । ६४ ।

ସ୍ତେମରୂପ ଇକାର, ହୃଦୟରୂପ ଶ୍ରୀବାଜ୍ଞ, ଲବାଜ୍ଞ ଏବଂ ଚିତ୍ତ
ଅନନ୍ଦବାଜ୍ଞ, ତାପରେ ପରା ମାୟାବାଜ୍ଞ, ଚିତ୍ତବାଜ୍ଞ ବଜାର ସ୍ବାଧୀକୃଷ୍ଣ
ସମକୃଷ୍ଣ, ଏହିରୂପେ ପଞ୍ଚଭେଦରେ ତେଜଃବିଷୟ ବାମନକୁ ସେ ଭକ୍ତ
ବିଶେଷଭାବେ ଜାଣନ୍ତି ସେମାନେ ପରମପଦ ଦେବକୁ ଲଭନ୍ତି ॥

श्रिया कृष्णो राधा परमपदकूटस्थमचलं
जगन्नाथं नित्यं तदनुगचतुस्तत्त्वविषयं ।
स्वदेशं पूरणानां क्रमविघटितं साधकतनुं
विजानीते भक्तः परमपदवीं सोऽपि लभते । ६५।

श्रियोपलक्षितयोः श्रीकृष्णश्रोराधयोः परमपदे दिव्य वृन्दाबने यत्
 कूटस्थं निश्चलस्थम् नित्यं जगन्नाथं तयोरभेदत्वेन नित्यलक्षणं तदनुग-
 चतुस्तत्त्वविषयं तयो राधाकृष्णयोः (सममीद्विबचनं) अनुगतं अधिगतं
 तद्व्यापकभेदत्वेन वर्त्तमानं यच्चतुस्तत्त्वं तद् विषयं तत्प्रतिपादकं त्रि-
 तत्त्वं भगवत्तत्त्वं, नैवेद्यतत्त्वं कामकलापञ्चात्मकं तत्त्वं एवं चतुस्तत्त्वं

‘स्वदेश’ सप्तावरणनवावरणस्थलं पूर्णानां क्रमेविधितं पूर्णानां
पञ्चानां क्रमेण विधितं रचितं साधकतनुं साधकाङ्गं संप्रप्रकारत्वेन
मन्त्राङ्गं, इमानि यो भक्तो विजानीते जानाति सोऽपि परमपदवीं
सत्प्रेमलक्षणं भक्तिं लभत इत्यर्थः । ६५।

ଦିବ୍ୟବୃତ୍ତାବରଣସ୍ଥିତ ସ୍ଥିରପରମପଦ ଶ୍ରୀରାଧା ଓ
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ଅଭିନିମିତ୍ତରୂପେ ଯେ ଜାଣନ୍ତି ଏବଂ ସେହି ବସ୍ତୁକୃଷ୍ଣ
ମୂର୍ତ୍ତିରେ ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ମିଳିତ (ବର୍ତ୍ତମାନ) ଗୁରୁତ୍ବର ପ୍ରତିପାଦକ
କି ତତ୍ତ୍ବ (ଭଗବତ୍ତ୍ବ, ନେତୃବେଦ୍ୟତ୍ବ, କାମଜଳାପଥକତ୍ବ) ଏବଂ
ପୂର୍ଣ୍ଣପଦ୍ମତ୍ବ ମାଲକରେ ହିମ ରାଗିତ ସପ୍ତାବରଣ ଓ ନିବାବରଣ ସ୍ଥଳ
(ସ୍ବଦେଶ) ସପ୍ତପ୍ରକାର ମନ୍ତ୍ରାଙ୍ଗରୂପେ ଯେ ଜାଣନ୍ତି ସେ ସପ୍ତେମ-
ସ୍ବରୂପ ଭକ୍ତି ଲଭ କରନ୍ତି । ୬୫ ।

त्रितत्त्वं पञ्चाख्यं तदपि बसुभेदं च दशमं
तथा तत्त्वं चैकादशपरिमितं षोडशपरं ।
तथा श्रीराधायाः शतपरिमितं नामपठनं
विजानीते भक्तः परमपुरुषं सोऽपि लभते । ६६ ।

त्रितत्त्वमिति—

पञ्चाख्यं पञ्चभेदेन व्याप्तं त्रितत्त्वं तदपि तथापि बसुभेदं अष्ट-
भेदेन व्याप्तं त्रितत्त्वं दशमं दश भेदेन व्याप्तं त्रितत्त्वं, तथाच एकादश-
परिमितं एकादश भेदेन व्याप्तं त्रितत्त्वं, षोडशपरं षोडशभेदेन त्रितत्त्वं
तथाच श्री राधायाः शतपरिमितं शतसंख्यं यन्नाम तत्पठनं तदुच्चारणं
एवं यो भक्तो जानाते सोऽपि परमपुरुषं लभते, इत्यर्थः । ६६ ।

ଏହି କି ତତ୍ତ୍ବର ପଦ୍ମତ୍ବରୂପେ ଅବୃତ୍ତ ଏବଂ ଦଶତ୍ବ ଏବା-
ଦଶତ୍ବ ଓ ଶୋଷଣତତ୍ତ୍ବମାନଙ୍କରେ ବ୍ୟାପ୍ତପ୍ରକାର ଯେ ଜାଣନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀରାଧାଙ୍କର ଶତନାମ ପଠନ, ଚତୁର୍ଭୁଜ, ପେରୁମାନେ ଜାଣନ୍ତି, ସେମାନେ
ସେହି ପରମପୁରୁଷଙ୍କ ଭଜନ୍ତି । ୨୨ ।

ततः साधुर्भावावरणपठनं तत्र भगवत्
सुतत्वे श्रीकृष्णं जपति मनुराजं दशमितं ।
तदाद्यन्तर्बीजं त्रितयमभिचिन्त्यापि पुटितं
विजानीते भक्तः परमपदलोकं स लभते । ६७ ।

ततश्च—

ततः तत्प्राप्तिकारणात् साधुमन्तः मावावरणपठनं मावावरण-
स्तोत्रं पठेत् । तत्र मगवत्तत्त्वे कृष्णं श्रोपरमेश्वरं स्मृत्य त्रि शेषः दशपरि-
मितं दशाङ्गविधानेन दशाक्षरं मन्त्रराजं तदाद्यन्तैः आद्यन्त-वर्तोमानै-
स्तैस्त्रितयं बोजं अमिचिन्त्य यो जपति एवं यो भक्तो विज्ञानीति परमपद-
लोकं परमपदमुच्यते स लभते । ६७ ।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପ୍ରାପ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଯେ ଭକ୍ତ ପରମେଶ୍ଵର କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ମନରେ
ଚିନ୍ତାକର ଭବାବରଣସ୍ତୋତ୍ର ପାଠକରେ ଏବଂ ଦଶାକ୍ଷର ମନ୍ତ୍ରକୁ
ଆଦିତ୍ୟ ଅନ୍ତରେ ଦିଅନ୍ତୁବାଳ ସଂସ୍କୃତରେ ଦଶାକ୍ଷରରେ ଭବନା
ପୂର୍ବକ ଯେ ଜପ କରନ୍ତି ସେମାନେ ସେହି ଗୋଲେକରେକୁଣ୍ଡକୁ
ପାଆନ୍ତି । ୨୭ ।

तथा राधामन्त्रं त्रितयमपि वरुणं मनुवरं
स्मरन् राधारूपं जपति सततं कृष्णकमनं ।
तथा यन्त्रं नाम प्रणयरसपूरुषं हि भजनं
विजानीते भक्तो हरिचरणभक्तिं स लभते । ६८ ॥

तथेति—

तथा कृष्णकमनं कृष्णेन संततं कमनीयं वाञ्छनीयं राधा-
रूपं ध्यात्वा मनुवरं मन्त्रश्रेष्ठं कूटराजमन्त्रं कूटे निश्चले यन्त्रे राजत
इति राधा तस्या मन्त्रं त्रितयं वरुणं उयत्तरं एवभूतं राधामन्त्रं यो
जपति तथा यन्त्रं भगवत्स्थानं नाम च प्रेमरसपूर्णं मजनं यो मक्तो
जानोते हरिचरणभक्तिं स लभते । ६८ । इति तत्त्वपञ्चश्लोकी समाप्ता ।

ସେହିପରି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ଅଭୀଷ୍ଟ ଶ୍ରୀରାଧାଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ମନ୍ତ୍ରରେ ଭକ୍ତି-
କରି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ସ୍ବରୂପ ଦେଖିବାପାଇଁ ସ୍ବଧାମନ୍ତ୍ର ଦେଇ ଜପକରନ୍ତି । ଓ
ସେହିପରି ଉପକରଣମାନ, ପ୍ରେମରସପୂର୍ଣ୍ଣ ନାମ ଭଜନ ଦେଇକରି,
ପ୍ରେମାଗେ ହରିଚରଣ ଭକ୍ତି କରନ୍ତି । ଏହା ଭକ୍ତପଞ୍ଚକଣ୍ଠୋକର
ଅନୁବାଦ । ୨୮ ।

सर इति—

सरः पूर्णं ब्रह्मोदक मपि च राधातिरुचिरां

तरङ्गस्तत्प्रेम स्वजनजलवासा बिहरणाः ।

हिमः कृष्णो यस्मिन् शिबविधि सुरेन्द्रैरगमितं

विगाह्यं भक्त्या वै सुलभमतिदिव्यं सुविशदं । ६९ ।

पूर्णं ब्रह्म वासुदेवादि एतदेव सरः तत्रातिरुचिरा राधा उदकं
जलमेव । तत् प्रेम तस्या राधायाः प्रेमेव तरङ्गः लहरी, तत्र स्वजना एका-
न्तमक्ता एव जलवासा जलचरा बिहरणास्तत्र विहारशीलाः, यस्मिन्
कृष्ण एव हिमस्तुषारः एवभूतं सरः, बिधिशिबसुरेन्द्रैरगमितं विगाहि-
तुमशक्यं वैकुण्ठं अतिदिव्यतमं सुविशदं, सुनिर्गलं भक्त्या सत्प्रेमलक्ष-
णया विगाह्यं सुलभं स्नातुं योग्यमित्यर्थः । ६९ ।

ପ୍ରାଚୀନ କେବଳ ସ୍ଥାନକରବାକୁ ଅପ୍ରକାଶ, ଅନ୍ୟକେହି ନୁହେଁ, ଯେଉଁ
ସତ୍ତ୍ୱକର, ପୂର୍ଣ୍ଣବ୍ରହ୍ମ ବାସୁଦେବାଦରୂପ, ଅଭିରୁଚିରାଜୀ ରାଧା ଯହିଁରେ
ଜଳ, ଭାସ୍କରପ୍ରେମ ଯହିଁରେ ଲହରୀ. ସଦରକ୍ରମାନ୍ତେ ଯହିଁରେ
ବିହାର କରବା ଜଳଚର ପକ୍ଷୀ ଅଟନ୍ତି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଯହିଁରେ ସୁଶୀତଳ
ହୃଦୟରୂପ, ବୁଢ଼ା ଶିବ ଓ ଇନ୍ଦ୍ରାଦିମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଯେ ବୃହସ୍ପତି-
ବର ଅଗ୍ରମ୍ୟ । ୨୧ ।

अशेष ब्रह्माण्डोपरि कमलमध्ये निवसितं

न जानीते कृष्णं परमपुरुषं सारसभवं ।

तथाप्येतत्पङ्केरुहमधुरसै लुब्धमधुपः

स एवाज्ञां प्राप्य व्रजति हि परं तत् करुणया । ୭୦ ।

अशेषेति—

କୃଷ୍ଣ, ପରମପୁରୁଷ, ଅଶେଷବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡୋପରି କମଳमध्ये निवसितं,
सारसभवं: कमलसम्भवो ब्रह्मा न जानीते, तथाच स्मृति: “पुण्डरीके
महापीठे परमानन्दमव्यय” । राधा हृदयसंलग्नं तन्मुखाम्भोजवोक्षणं ॥
प्रेमानन्दमयं वन्दे श्रीजगन्नाथमच्युतं ।” तस्मान्मन्त्रोपासनाद् वैकुण्ठ-
भजनं श्रमयति । “लोमैकदेशे शतकोटि ब्रह्म ब्रह्माण्डभाण्डानि वसन्ति
यस्य, एतादृशस्यापि खनित्ररूप ब्रह्माण्ड मध्ये परिकल्पनास्ते ” इति वच-
नात् कोटि कोटि ब्रह्माण्डेषु कोटि कोटि ब्रह्माणः सन्ति । एतेषु कोऽपि
ब्रह्मा न जानातीत्यर्थः । तथापि तस्य पङ्केरुह मधुरसैः पादपद्म मकरन्द-
रसै लुब्धो मधुपः, तद्रसास्वादनाद् भ्रमरसदृशः एव भूतः कोऽपि भक्तः
स एव तत् करुणया तस्य परमेश्वरस्य कृपया आज्ञां प्राप्य परं सर्वोत्तमं
तद् वेत्तीत्यर्थः । ७० ।

ପଦ୍ୟପ୍ରିୟ ଅପଂଖ୍ୟଭୋଜ ବୁଢ଼ାଶୋଭାବୁଦ୍ଧିକ ପୁଣ୍ୟବାକ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରବ-

ସ୍ଥିତି ମହାପାଠରେ ବିରଜିମାନ ପରମପୁରୁଷ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା କୃତ୍ତା ଜାଣିପାର ନାହାନ୍ତି । ତଥାପି ସେହି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ପାଦପଦ୍ମମଧ୍ୟ-
ରସପାନରେ ଲବ୍ଧ, ମୟୁକରତୁଲ୍ୟ ଯେ ଏକାନ୍ତି ଭକ୍ତି; ସେହି ଭେଦଲ-
ଭାହାସ କୃପାବଶୁ ଅଜ୍ଞପାଇ ସେହି ସର୍ବୋତ୍ତମଜ୍ଞକୁ ଯାଇପାରନ୍ତି ।

न तत्रास्ते शोको नहि बसति मोहो न च जरा

बुभुक्षा तृणमृत्यु न हि वसति वैकुण्ठभुवने ।

समाकाराः सर्वे गुणग्रहितदेहाः सुरुचिराः

सदा राधाकृष्णौ निजनिजमुखैः सन्ति परितः ॥७१॥

न तत्रेति—

तत्र वैकुण्ठमुच्यते शोको नास्ति, हि निश्चितं मोहो न वसति,
जरा वृद्धावस्था न वसति नास्ति, वुमुच्चा वृद्ध वृषा, मृत्युर्नरणं, एतानि
न सन्ति, तत्र सर्वे लोकाः समाकाराः तुल्यनित्यविमर्हाः, गुणरहितदेहाः
निगुणशरीराः, सुरचिराः, अतिमनोहराः, निजसुखैः आत्मपरमानन्दैः
राधाकृष्णौ स्मृत्वा परितः सर्वतः सन्ति । ७१ ।

ସେହି ବୈକୁଣ୍ଠରେ ଶୋକ ମୋହ, ବା ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥା, ଭୋଗ, ବା ଭୃଷା, ଅଥବା ମୃତ୍ୟୁର ସମ୍ମୁଖୀନ । ସମସ୍ତେ ସେଠାରେ ସମାନତାର ନିର୍ବାଣଦେହଧାରୀ, ଅଭିମୁଖରୁ ଧରି ସବୁଦିନ ଶ୍ରୀରାଧାକୃଷ୍ଣଙ୍କର ସବୁ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ପରମାନନ୍ଦସ୍ୱରୂପେ ବହିଷ୍କୃତ । ୭୧ ।

क्रतूनां धर्माणां परमतपसां सर्वसुदृशां

यमानां योगानां सकलधनदानां परभृतां ।

अगम्यो यो देवो स्वजन-परितोभ्यो स्मितकम्-

ସମ୍ଭେଦାବୁତ୍ପଲ୍ଲବୌ ନବରୁଚିରପୁରାଣେନ୍ଦୁବଦନୌ- । ୭୨ ।

କ୍ଷୁଦ୍ରନାମିତି—

କ୍ଷୁଦ୍ରାନାଂ ଯଜ୍ଞାନାଂ ଧର୍ମାଣାଂ ଅହିଂସାଦୀନାଂ, ପରମତପସାଂ ଚାନ୍ଦ୍ରାୟଣା-
ଦ୍ୟୁତ୍କୃଷ୍ଟତପସାଂ, ସର୍ଗସୁତ୍ରାଣାଂ ନାରଦାଦିଜ୍ଞାନିନାଂ, ଯମାନାଂ ଦ୍ଵାଦଶଲକ୍ଷଣଯୁକ୍ତାନାଂ,
ଯୋଗାନାଂ ଅଷ୍ଟାଞ୍ଜବତାଂ, ସକଳଧନଦାନାଂ ହରିଃସନ୍ଦ୍ରାଘଶେଷବଦାନ୍ୟାନାଂ, ପରମୃତାଂ
ପରାନ୍ ବିଭ୍ରାତି ପୁଷ୍ପନ୍ତୀତି ପରମୃତଃ ତେଷାଂ ପରୋପକାରପରାୟଣାନାଂ, ଯୌ ଦେବୌ
ରାଧାକୃଷ୍ଣୌ ଅଗମ୍ୟୌ ଅଗୋଚରୌ, ଶ୍ଵଜନପରିଲଭ୍ୟୌ ନିଜମକ୍ତସୁଲମୌ
କିଂ ସ୍ମିତତରୌ ଅତିଶାୟାମନ୍ଦମନ୍ଦହାସଯୁକ୍ତୌ, ଅସ୍ମେଦୌ ସେଦବର୍ଜିତୌ, ଉତ୍କୁଳ୍ଲୌ
ପ୍ରଫୁଲ୍ଲିତୌ, ନବରୁଚିରପୁରାଣେନ୍ଦୁ-ବଦନୌ, ନବୌ ରୁଚିରୌ ଯଃ ପୁରାଣଚନ୍ଦ୍ରସ୍ତଦ୍ବଦ-
ବଦନଂ ଯଯୌଷ୍ଠୌ ରାଧାକୃଷ୍ଣାବିତ୍ୟର୍ଥଃ । ୭୨ ।

ଅଶ୍ଵମେଧାଦି ସ୍ଵବିଧପଦ୍ମ, ଅହଂସା ସତ୍ୟ-ଅଦି ସକଳପ୍ରକାର-
ଧର୍ମ, କୃତ୍ତ୍ଵା, ବୃତ୍ତ, ଶୁଦ୍ଧାଦି ବିବିଧତପ ଏବଂ ବ୍ରାହ୍ମଣବିଧି ସମ, ଅଶ୍ଵା-
ପୋତବଶି. ନାରଦାଦି ଜ୍ଞାନବର୍ଗ, ଏବଂ ହରିଃସନ୍ଦ୍ରାଘଶେଷ ସ୍ଵବିଶେଷ-
ବଦାନାମବ୍ୟକୃତଗଣ, ଓ ନିଜମକ୍ତସେପକାର ପରସ୍ପରାକର, ଏହି ସମସ୍ତ-
ସଦ୍ଗୁଣ ସେ ସୁଲଭନୁହନ୍ତି, କେବଳ ସେହି ନିଜର ଏକାନ୍ତଭକ୍ତିରେ
ହିଁ ଅମୟମୟାସମଧର, ଭେଦବିରହଭବଗ୍ରହ, ପରମାନନ୍ଦରେ
ଭବପୃଷ୍ଠଗଣସ୍ଥଳ, ପୂର୍ଣ୍ଣଭକ୍ତିସୁନ୍ଦରମଣ, ସେହି ସଦାକୃଷ୍ଣ ସୁଲଭ
ଅଟନ୍ତି । ୭୨ ।

ଧ୍ଵଜଃ ପଦ୍ମଂ ବଜ୍ରାଢ଼କୃଶ୍ୟବସୁରେଷାଃ ସୁକୁଶଳ-

ସ୍ତଥା ଚକ୍ରଂ ଶ୍ଵସ୍ତି ତ୍ଵଃଖିଳଶୁଭମସ୍ତ୍ରାସ୍ମପି ତତ୍ ।

ହରିର୍ଦାକ୍ଷେ ପାଦେ ପ୍ରକଟନବଚିହ୍ନାନ୍ୟପି ସଦା

ନିଜାନାଂ ଧର୍ମାର୍ଥଂ କଳସତି ସ ରାଧାପତିରପି । ୭୩ ।

अङ्गः पद्यमिति—

स राधापतिः हरिः श्रीकृष्णः, निजानां मत्तानां चेमार्थं मङ्गल
निमित्तं सदा सर्वस्मिन् काले दत्ते पदे प्रकटनचिह्नानि कलयति, तानि
च अङ्गः, पद्मः, वज्रः, अङ्कुशः, यवः, मुरेखाः, चक्रः, स्वस्तिकः अष्टाश्वः
अष्टकोणः, एतदेव सकलशुभं सर्वमङ्गलमित्यर्थः इत्यादि नवचिह्नानि यस्य
दत्ते पादे शोभन्ते इत्यर्थः । ७३ ।

येनैव राधापतिः शङ्खं निजचक्रपाननं प्रकटयन्नामैव निज
कक्षिण पादपदे चक्रं, पद्मं, वज्रं, अङ्कुशं, यवः, मुरेखाः, चक्रं, स्वस्तिकं, अष्टाश्वं
अष्टकोणं, एतदेव सकलशुभं सर्वमङ्गलमित्यर्थः इत्यादि नवचिह्नानि यस्य
दत्ते पादे शोभन्ते इत्यर्थः । ७३ ।

पदे नामे शङ्खो धनुरपि त्रिकोणं घटकुम्भौ

तथा बिन्दुं वज्रं सुसुखद शशाङ्काद्ध मपरं ।

नतानां भोगार्थं धरति सुमुखं गोष्पदमिदं

सदा राधाकान्तः परमपदसंस्थः स भगवान् । ७४ ।

पदं नाम इति—

स राधाकान्तः परमपदसंस्थः, भगवान् श्रीकृष्णः मत्तानां
शुमार्थं नामे पदे सत्यपादे नवचिह्नानि धरति, कानि ? शङ्खः, धनुः,
त्रिकोणः, घटः कुम्भः, मयः मोनः, बिन्दुः, वज्रः अम्बरं लक्षितमाकाशं
सुसुखदं नित्यसुखदायि शशाङ्कः, अद्धचन्द्रं गोष्पदं गोःसुराकृतिचिह्नं
एतान्येवाशेषत्रयाण्येव बीजभूतानि पदभ्यां धारयतीत्यर्थः । ७४ ।

येनैव राधापतिः शङ्खं, चक्रं, अङ्कुशं, यवः, मुरेखाः, चक्रं, स्वस्तिकं, अष्टाश्वं, अष्टकोणं, एतदेव सकलशुभं सर्वमङ्गलमित्यर्थः इत्यादि नवचिह्नानि यस्य दत्ते पादे शोभन्ते इत्यर्थः । ७३ ।

१०८१२ चक्र, पुनश्चप्रान्तक प्रकाशः निजनिजसुखायै धारयः
कवचमनु । १०८ ।

पदे दक्षे राधा कलयति सदास्मोरुहरथो-
त्पलानि प्रासादं तदपि करिणं कुण्डलवरं ।

परे विद्युच्छत्रं मुकुटमपि पूरणेन्दु सहितं
तथा मालां दण्डं निजनिजसुखार्थं द्विदशकं । ७५ ।

पदेदक्षइति—

सदा राधा सर्वास्मिन् काले निजनिजसुखार्थं द्विदशकं द्वादश
चिन्हानि कलयति । तद् तथा—अस्मोरुहं पद्मं, रथः, उत्पलं, प्रासादः,
करी, हस्ती, कुण्डलवरं कुण्डलश्रेष्ठं, एतानि षट् चिन्हानि दक्षे पदे सन्ति ।
वामे पदे च विद्युच्छत्रं, मुकुटं, पूरणेन्द्रः, माल्यं, दण्डः, एतानि षट्
चिन्हानि वामे पदे वर्तन्ते । ७५ ।

श्रीराधा प्रवर्द्धा पुनश्चप्रान्तक प्रकाशप्रकाशार्थं निजनिजसु-
खायै चक्रपदं, रथ, लाटलाटल, घ्राघाद कृष्टी, श्रेष्ठकुण्डल,
एव चक्रादि चक्र, ॐ वामघादकैरेव चक्र, कृष्ट, प्रकृष्ट, प्रकृष्ट-
चक्र, माल्यं ॐ कृष्ट, एव चक्रादि वामघाद चक्र धारय कवचमनु ॥

अयो समाः कूर्मो भूष हरिहय—ग्रीवकपिला
बराहो वै दत्तो भव रुषभ आत्मास्वजमुवः ।

सर्वे विप्रो व्यासो जिनजनिकुमारौ हरिहरौ

परो हंसः कल्की विधु सहजधन्वन्तरिरपि । ७६ ।

त्रयो रामा इति —

त्रयो रामा राम पशुराम बलरामाः, कूर्मः, श्वः मोनः,
हरि नृसिंहः, हयग्रीवः, कपिलः, चराहः, यन्नबराहः, दत्तो दत्तात्रेयः
भवो, विश्वरूपः, रुषभः रूपभाबतारः अश्वजुमुबो ब्रह्मण आत्मा नारद
इत्यर्थः । जिनजनिवृद्धावतारः कुमारोयज्ञकुमारः स प्रसिद्धो विप्रो वामनः
वेदव्यासः, हरिः हरः, परो महत्तरो ह सो हंसावतारः, कल्की स्लेच्छ-
निघनावतारः विधुसहजश्चन्द्रसहोदरः धन्वन्तरिः, असौ श्रीकृष्ण इत्यर्थः ॥

श्रीराम, बलराम, पशुराम, कूर्म, प्रीत, नृसिंह, हयग्रीव,
कपिल, यज्ञकुमार, नारद, वेदव्यास, रुषभ, नाग, वामन,
वेदव्यास, ब्रह्म, यज्ञकुमार, हरि, हर, हंसावतार, कल्की, वि-
धुसहज, चन्द्रसहोदर, धन्वन्तरि, असौ श्रीकृष्ण — १७ । १७ ।

ततो हैमः पीनक्रमपरतरः शंकरनरौ

तथा धाता नारायणपरतरश्चासिततनुः ।

तथा मोहिन्यन्ते परमरजसां धमं इतिचा—

खिलाः श्रीकृष्णां शाः परमपदसंस्था भवहिताः ॥१७॥

तत इति—

हैमः चैतन्यावतारः, पीनक्रमः उरुक्रमः, वृषाकपिः शंकरः नरो-
ऽजु नः, धाता, नारायणः, असितः श्रीकृष्णावतारः, मोहिनी, परमरजो-
रूपो धर्म्मः इत्येवं प्रकारेण एते द्वात्रिंशावताराः श्रीकृष्णांशाः चतुःषष्टि-
कलापूर्णण्यं कृष्ण्यं शम्भूताः परमपदसंस्था वैकुण्ठवासिनो भवहिताः
सब्रह्मण्यहारकाः काव्यायै संभवन्ति । ततः पूर्णो तत्रैव विशन्तीत्यर्थः ॥

श्रीराम, बलराम, पशुराम, कूर्म, प्रीत, नृसिंह, हयग्रीव,
कपिल, यज्ञकुमार, नारद, वेदव्यास, रुषभ, नाग, वामन,
वेदव्यास, ब्रह्म, यज्ञकुमार, हरि, हर, हंसावतार, कल्की, वि-
धुसहज, चन्द्रसहोदर, धन्वन्तरि, असौ श्रीकृष्ण — १७ । १७ ।

ସମସ୍ତେ ନିତ୍ୟଗୋଲକସ୍ଥିତ ଚତୁଃଷଷ୍ଠିକଳାପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଢ଼ର ଅବସ୍ଥାରେ
ସଂସାର ଭୟନାଶକରବାକୁ ଅବତାର ନିଅନ୍ତି ବାମ୍ନୀଶ୍ଵେପତର ମେଢ଼
ନିତ୍ୟଗୋଲକଧାମକୁ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତି । ୭୧ ।

यदा कृष्णः शून्ये निवसति तदा शून्यभुवनं
जलैः पूर्णं सर्वं प्रणवमयमूर्तिर्हि भगवान् ।
स्वरूपं स्वस्थाने प्रकटितमहाज्योतिरसितं
स्वविम्बं संपश्यन् क्षुभितहृदयोऽभूत् प्रभुरपि । ७८

ଯଦେତି—

ଯଦା ଯସ୍ମିନ୍ କାଳେ ପ୍ରଣବମୟମୂର୍ତିଃ ଅଂକାରରୂପୋ ଭଗବାନ୍
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାଃ ଶୂନ୍ୟେ ନିବସତି ତଦା ତସ୍ମିନ୍ କାଳେ ସର୍ବଂ ଗୁହ୍ୟଂ ଶୂନ୍ୟଂ ଜ୍ଞତଃ
ପୂର୍ଣ୍ଣଂ ଶ୍ଵସ୍ଥାନେ ମହାରତ୍ନମୟସ୍ଥଳ ପ୍ରକଟିତମହାଜ୍ୟୋତିଃ ସ୍ଵାମିନଃ
ଅସିତଂ କୃଷ୍ଣଂ ଶ୍ଵରୂପଂ ଶ୍ଵବିମ୍ବଂ ସଂପଶ୍ୟନ୍ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାଃ କ୍ଷୁଭିତହୃଦୟୋଽଭୂତ
କାମ-କଳ୍ପାଧିକାରି-ଚିତ୍ତମକୋରତ୍ । ୭୮ ।

ଯେଉଁକାଳେ ଓଁ କାରରୂପୀ ଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସୂନ୍ୟରେ ନିବାସ
କରନ୍ତି, ସେକାଳେ ସମସ୍ତ ଭୁବନ ସୂନ୍ୟ ହୁଏ, ପୁନଶ୍ଚ କାରୁଣ୍ୟକଳ-
ପୂର୍ଣ୍ଣ ମହାବରୁମୟ ସ୍ଵସ୍ଥାନରେ ମହାଜ୍ୟୋତିରୂପେ ପ୍ରକାଶିତ ଦୃଢ଼ରୂପ
ନୀଳବର୍ଣ୍ଣକୁ ହେଷି ପୁନଃପି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚିତ୍ତକୁ କାମସଂକଳ୍ପାଧୀନ
କରନ୍ତି । ୭୮ ।

यदैवायं कामो मनसि जनितो विश्वविसर—

स्ततः कामं वीजं सकलमनुपूर्णं समभवत् ।

ततो राधामूर्तिं निखिलरसपूर्णା प्रकटिता

ततः प्रेमा जातः सकलद्युःखप्रणाः सुदुःखिनः ॥७६॥

यदेति—

यदा यस्मिन् समये मनसि चित्ते प्रणवरूपिण इतिशेषः, विश्व-
विसरः विश्वव्यापी “एकोऽहं बहुस्या” मित्ययं कामः जनितः, तत्
आरभ्य इतिशेषः, कामं कामबीजं क्लोमिति सकलमनुपूर्णां समस्त
मन्त्रव्यापकं सममवत् सम्भूतमिति, ततस्तदानोमेव सत्यमहज्ज्योतो राधा
मूर्तिः निखिलरसपूर्णा सारसमयी प्रकटिता आबिभूता, ततः उभय-
रूपात् सकलगुणपूर्णाः सुकुशलः सुमङ्गलः प्रेमा जातः; ह्लादिनोशक्तिरूपा
चन्द्रावत्युत्पन्नेत्यर्थः । ७९ ।

ଯେତେବେଳେ ପ୍ରଶ୍ନକର୍ତ୍ତା କୁହୁକର “ଏକ ମୁଁ ଅନେକହେବି”
ଏଥବାର ଇଚ୍ଛାରୁ କାମ ଜାତହୁଏ ସେଥିରୁ କାମଗାଳ, ସର୍ବମନ୍ତ୍ରମୟ
ଓ ସ୍ୱକଳ ମନ୍ତ୍ର ବ୍ୟାପକରୂପେ ଜନ୍ମେ, ଏବଂ ସେତେବେଳେ ଶରୀର-
ସଂକଳ୍ପଜାତରୂପିଣୀ ସର୍ବରସମୟା ସ୍ୱାଧୀମୂର୍ତ୍ତି ପ୍ରକଟିତ ହେଲେ ।
ତାପରେ କୁହୁ ଓ ସ୍ୱାଧୀର ଉଭୟଙ୍କରୁ ପରୁ ସକଳଗୁଣଧର୍ମ୍ମ ସୁମଙ୍ଗଳ
ପ୍ରେମା, ହୃଦିନୀ ଶକ୍ତିରୂପା ଦେବୀଙ୍କୀ ଜାତହେଲେ । ୧୯ ।

तयोः क्रीडाकार्यैः कृतिरिचितं येन विधिना

तथा सृष्ट्याशेषं शयनभुवनादीन्यरचयत् ।

ततो ब्रह्मस्थानं तदनु भुवनं वै गुणमयं

चकार श्रीकृष्णः सकलभुवनोद्धे बिलसति । ८० ।

तयोः क्रीडेति—

इमं विप्रहातुं प्रेमरूपात्, शेषः सहस्रफणायुक्तदेहः तद् प-
त्वेन बलमद्गः, इत्यादि सर्वाः शेषाङ्गत्वेन ज्ञेयाः, तयोः श्रीराधाकृष्णयोः

ଥେନ ବିଧିନାଁ କ୍ରୋଡାକୌର୍ଯ୍ୟୋ କୃତିବିରଚିତେ ଯତ୍ନସଂପନ୍ନଂ, ତଥା ତେନ ପ୍ରକାରେଣ
 'ସୂକ୍ଷ୍ମା' ଉତ୍ପାଦ୍ୟ, ଶେଷାଞ୍ଜେନ ଶୟନସୁବନାଦୀନି 'ସର୍ବାଞ୍ଜୟର' ଚୟତ୍ ନିର୍ମିତବାନ୍ ।
 'ତତ୍ତତ୍ତଦନନ୍ତର' ନିତ୍ୟସ୍ଥଳେ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ଥାନ, 'ବ୍ୟୋତିଃସ୍ଥଳ', ଚକାର, ତଦ୍ବିଧି ସ୍ତୁତି-
 ଶୁଣମୟ ସୁବନ ଚକାର ଅର୍ଥାତ୍ ରୋମବିବରସ୍ଥାନି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡାନି ସାଦୃ-
 ଗ୍ରିଫୋଟିସଂଖ୍ୟାନି ନିର୍ଗମ ଇତ୍ୟର୍ଥଃ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାସ୍ତୁ ସକଳସୁବନୋଦ୍ଧେ ବିଳସତି ।

ଶ୍ରୀରାଧା କୃତ୍ତ ଉତ୍ପାଦ୍ୟ ରୂପରୁ ସଂଜ୍ଞାତ ପ୍ରେମରୂପରୁ (ଚକ୍ର-
 ବଳୀକ ୦।୧୨) ସହସ୍ର ପଂକ୍ତିକୃତେଷାଂ ଶେଷାଞ୍ଜା କଳବଦ୍ବିଧି ପ୍ରକଟିତ
 କର ତାଙ୍କର ଅଙ୍ଗମାନଙ୍କରେ ନିଜର ବିଶୁଦ୍ଧିଭାବପ୍ରୟୋଗେ ଶେଷ-
 ସ୍ଥାନ ଭବନାଦି ସମସ୍ତ ସପକ୍ଷଭାବ ରଚନା କଲେ । ତାପରେ
 ବୁଦ୍ଧିଲେଖ ଓ ଦିଗୁଣମୟ ଭବନ ସୃଷ୍ଟିକଲେ । ସମସ୍ତ ବୁଦ୍ଧିଶ୍ର-
 ମ୍ଭଲର ଉପରଭାଗରେ ସ୍ବୟଂ ବିରଜମାନ ହେଲେ । ୮୦ ।

ततो वै ब्रह्माण्डे रचितपुरुषलोकेऽपि भगवान्
 जगन्नाथो भद्रा तदनु बलभद्रो निवसति ।
 अमुष्मिन्नीलाद्रौ बिलसति सदा दारुतनुभाक्
 स एवायं कृष्णो निखिलजगदण्डप्रभुरपि । ८१ ।

ତତଃସ୍ମିନ୍ —

ତତୋ ବୈ ଧ୍ରୁବଂ ରଚିତପୁରୁଷଲୋକେ ବିରଚିତ ବହୁବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡମଣ୍ଡଳେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡେ
 ଭଗବାନ୍ ଜଗନ୍ନାଥଃ ନିବସତି । ଭଦ୍ରା ସୁଭଦ୍ରା ନିବସତି । ତଦ୍ବିଧି ବଳଭଦ୍ରୋ
 ନିବସତି । ଅମୁଷ୍ମିନ୍ ନିଳାଦ୍ରୌ ସଦାୟଂ କୃଷ୍ଣୋ ନିଖିଲଜଗଦଣ୍ଡପ୍ରଭୁ-
 ରପି ଅସଂଖ୍ୟକୋଟିବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡନାୟକୋଽପି ଦାରୁତନୁଭାକ୍ ଦାରୁକାରୋରୀ ସନ୍ ନିତ୍ୟ-
 ଲୀଳାମିପ୍ରାୟେଣ ସଦା ସର୍ଗସ୍ମିନ୍ କାଳେ ବିଳସତି ବିହରତି । ୮୧ ।

ତଦନନ୍ତର ବହୁବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡମଣ୍ଡଳବିଶିଷ୍ଟ ବୁଦ୍ଧିଶ୍ରମେ ବୁଦ୍ଧିଶ୍ରବଣାଦି ଭଗବାନ୍

ସେହି କୃଷ୍ଣ ଏହି ନୀଳାଚଳରେ ଅଶେଷବୁଦ୍ଧାଶ୍ରମକୁ ହେଲେ ମଧ୍ୟ
ଜଗନ୍ନାଥ, ସୁଭଦ୍ରା, କଳବଦ୍ଧ ରୂପେ ଦାରୁମୟ ଶରଣ ହୋଇ ନିତ୍ୟ-
ଲୀଳାପ୍ରାୟରେ ସର୍ବଦା ବହାରକରୁ ଅଛନ୍ତି । ୧୧ ।

इदं क्षेत्रं नित्यं प्रलयसमये विश्वविलये
विनाशं नैवाप्नोत् बटतरुपुटे तत्र वसति ।
अतो नित्यं वृन्दावनपदमिदं श्रीभगवतो
बदन्ति श्रीवेदा विधिशिबमुनीन्द्र प्रभृतयः । ८१ ।

इदं क्षेत्रमिति—

इदं क्षेत्रं नित्यं नित्यस्थलं भूस्वर्गः वैकुण्ठ मित्यर्थः, विश्वविलये
प्रलयसमये विनाशं नैवाप्नोत् प्रलयेऽप्यविनाशीत्यर्थः । तत्र प्रलयसमये
बटतरुपुटे कल्पतरुपत्रपुटे भगवान् वसति अतः कारणात् श्रीभगवतः
श्रीकृष्णस्य नित्यवृन्दावनस्य पदं स्थानमिदमिति श्रीवेदा रूपादयः श्रुत्यो
विधिशिबमुनीन्द्रप्रभृतयश्च बदन्तीति । ८२ । नित्यपञ्चश्लोको समाप्ता ।

ଏହି ପୁରୁଷୋତ୍ତମପ୍ରେସ୍ତ ନିତ୍ୟବୁଦ୍ଧାଶ୍ରମ ରୂପେ ନିତ୍ୟସ୍ଥଳ
ଅଟେ । ଅଶେଷ ବୁଦ୍ଧାଶ୍ରମସ୍ୱରୂପେ ମହାପ୍ରଳୟରେ ମଧ୍ୟ ଏ ପ୍ରେସ୍ତର
ବିନାଶ ହୁଏନାହିଁ । ମହାପ୍ରଳୟକାଳରେ ଭଗବାନ ବଟପତ୍ର ପୁଟରେ
ବାସ କରନ୍ତି । ଏହା ସମସ୍ତ ବେଦ ଓ ବୁଦ୍ଧାଶ୍ରମ ମୂଳାନ୍ତମାନଙ୍କ
ଶୋଷଣ । ୧୨ ।

अथात्मनिवेदनं प्रकटयति

कदा नित्यं ध्यात्वा ब्रजभुवि सदानन्दभुवनं

वसामि श्रीराधापतिमभिरतं खेष्टभजनं ।

अये गोपीकान्त ! स्मरपरम लावण्यजलधे !

प्रसीदेत्याक्रोशन्निमिषमिब नेष्यामि दिवसान् । ८३ ।

कदानित्यमिति—

कदा कस्मिन्काले नित्यं सदानन्दमुवनं श्रीराधापतिं स्वहृदि
स्वहृदये, अविरतमनिशं, ध्यात्वा भजन्नहं अजस्रं वि व्रजभूमौ वसामि,
पुनश्च अये सम्बोधने हे गोपीकान्त ! हे स्मरपरम ! हे लावण्यजलधे
सौन्दर्यनिधे ! त्वं प्रसीद प्रसन्नो भवेत्युच्चार्य निमिषमिब दिवसान्नेष्यामि
कदा पुनरित्थं मम भाग्योदयः स्यादित्यर्थः । ८३ ।

कदा प्रसन्नो भवेत्युच्चार्य निमिषमिब दिवसान्नेष्यामि
कदा कस्मिन्काले नित्यं सदानन्दमुवनं श्रीराधापतिं स्वहृदि
स्वहृदये, अविरतमनिशं, ध्यात्वा भजन्नहं अजस्रं वि व्रजभूमौ वसामि,
पुनश्च अये सम्बोधने हे गोपीकान्त ! हे स्मरपरम ! हे लावण्यजलधे
सौन्दर्यनिधे ! त्वं प्रसीद प्रसन्नो भवेत्युच्चार्य निमिषमिब दिवसान्नेष्यामि
कदा पुनरित्थं मम भाग्योदयः स्यादित्यर्थः । ८३ ।

कदा निर्मानुष्ये सुविमलनदीतीरपुलिने

समासीनो नित्यं शिरसि निदधानोऽञ्जलिपुटं ।

अये राधावन्धो ! परमपद ! वृन्दावनपते !

प्रसीदेत्याक्रोशन्निमिषमिब नेष्यामि दिवसान् । ८४ ।

कदेति—

कदा कस्मिन्काले निर्मानुष्ये, विजने, सुविमलनदीतीरपुलिने
अति पवित्र यमुनादिनदीतीरभूमौ, समासीनः वसन् सन् नित्यं प्रति-
दिनं, शिरसि भस्त्रके; अञ्जलिपुटं निदधानः सन् अये सम्बोधने, हे
राधावन्धो ! हे परमपद ! हे वृन्दावनपते ! प्रसीदेत्याक्रोशन्, उच्चारयन्

ନିମିଷମିବ ନିବସାନ୍ ନେଷ୍ୟାମି । ୮୪ ।

କେବେ ନିଜେ ସ୍ଥାନରେ ନିର୍ମଳନଦୀତଟ ବାଲ୍ୟାୟୁ ପରେ
କଥି ମସ୍ତକରେ ହାତପୋତ ବସି ପ୍ରତ୍ୟହ ହେ ଶ୍ରୀବାକ୍ୟେ । ହେ
ସରମତୀ । ହେ ବୃନ୍ଦାବନପତି । ପ୍ରସନ୍ନ ହୁଅ ଏହିସବୁ ଡାକ
କାକ । ୮୫ ।

ସୂହେ, ବା ଗୋଷ୍ଠେ ବା ରହସି ବିପିନେ ବା ହ୍ୟୁପବନେ
ଗିରୋ ଦେବାଗାରେ ଗିରିଶଭବନେ ପିପ୍ପଳତଳେ ।
ସମାସୀନଃ କୃଷ୍ଣାଂ ନିଜସଦନ-ଗୋଲୋକଭୁବନେ
ବସନ୍ତଃ ସଂଜର୍ପନ୍ ନିମିଷମିବ ନେଷ୍ୟାମି ଦିବସାନ୍ ॥

ଗୃହେତି—

ଏତେଷୁ ଗୃହାଦିଷୁ ଥାନେଷୁ ଅହଂ ସମାସୀନଃ ବ୍ୟବିଷ୍ଟଃ ନିଜସଦନ-
ଗୋଲୋକଭୁବନେ ବସନ୍ତଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାଂ ସଂଜର୍ପନ୍ ନିମିଷମିବ ଦିବସାନ୍ନେଷ୍ୟାମି । ୮୫ ।

ଗୃହରେ ବା ଗୋଷ୍ଠରେ ବା ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ଅଥବା ଅଗ୍ରମ-
କନରେ ବା ପବନ ବା ଦେବାଲୟରେ ଅଥବା ଶିବମନ୍ଦିରରେ କିମ୍ବା
ଅଶ୍ୱତ୍ଥମୂଳରେ କଥି ନିଜସ୍ୱପ୍ନଗୃହଗୋଚ୍ଛେଦବାସୀ ବୃଷ୍ଟକ୍ ଡାକ
କାକ । ୮୫ ।

କୁଶେ ବା ପୀଠସ୍ୟୋ ବସନ ଅଜିନେ ବା ସୁବିମଳେ
ସମାସୀନଃ କୃଷ୍ଣାଂ ମନୁଷ୍ୟଶରୀରଂ ହୃଦି ଭଜନ୍ ॥
କହା ରାଧାମନ୍ତ୍ରଃ ସକଳପରନାମତ୍ରୟମହା—

ମନୁଃ କର୍ମା ନିତ୍ୟଂ ନିମିଷମିବ ନେଷ୍ୟାମି ଦିବସାନ୍ ॥

कुशे वेति—

कदा कस्मिन्काले कुशो वा कुशासने समासीनः अथवा पीठस्थो
शास्त्रोक्तपाठस्थाने बसने कम्बलादिबन्धे, अजिने व्याघ्रचर्मोदौ, सुवि-
सले विशुद्धे आसने समासीनः हृदि हृदये, मनुमयशरीरं मन्त्रवर्णा-
त्मकं श्रोत्रकृष्णं मज्जन् नित्यं प्रतिदिनं, राधामन्त्रं जप्त्वा सकलपरं
सर्वोत्कृष्टं नामत्रयमहामनुं जप्त्वा सर्वोपरि षोडशानाममहामन्त्रं जप्त्वा
त्रिमिषमिव दिवसान्तेष्यामि । ८६ ।

କେବେ, କୁଶାସନ ବା. ଶାସ୍ତ୍ରବିତ୍ତ ଗ୍ରାଂରେ ଅଟବା କମ୍ପୁଲ୍ଡ-
ବ୍ୟାସନ କିମ୍ବା. ବ୍ୟାଞ୍ଜନମିତି ନିର୍ମଳ ଅସନରେ ବସି ମନମୟ ଶରୀର
କୁଟୁଳ ମନରେ ଭାବି ସର୍ବମନଶ୍ଚେଷ୍ଟ ନାମସ୍ତୁମହାମନ୍ତ୍ର ଶ୍ରୀମନ୍ତ୍ର
ନିତ୍ୟ ଜପି ୨ ଦିବସମାନ ନିମେଷପର ଯାପିବି । ୮୭ ।

कदा विष्णोः क्षेत्रे जलधिपुलिने लितसदनो
 शुचो देशे होपद्रवरहितभूमौ परिवसन् ।
 सद। श्रीगोविन्दं परमपुरुषं निर्गुणमहं
 समाराध्य स्थास्ये सलिलतुलसीपल्लवकुलैः । ८७ ।

कदा विष्णोरिति—

कदा कस्मिन् काले विष्णोः क्षेत्रे श्रीपुष्पोत्तमक्षेत्रादौ जलधि-
पुलिने समुद्रतीरे लिप्तसदने गोमयेन चन्दनेन वा लिप्तगृहे शुचौ देशे
उत्कलदेशादौ, उपद्रवरहितभूमौ दशमशकादिजविषादवर्जितभूमौ परि-
वसन् सदा सर्वस्मिन् काले सलिलतुलसीपल्लवकुलैः श्रीगोविन्दं परम-
पुरुषं निर्गुणं समाराध्य अहं स्थास्ये तिष्ठामीत्यर्थः । हा, इत्यौत्सुक्य-
परमव्ययम् । ८७ ।

କେବେ ମୁଁ ଶ୍ରୀରାମଚୋରାଦି ବସୁ, ସେତେବେଳେ ସମୁଦ୍ରତୀରରେ

କିମ୍ବା ଗୋମୟ ବା ଚନ୍ଦନ ଲିପ୍ତ ବୃହତ୍ କିମ୍ବା ପରଶୁରା ଧର୍ମି-
ଜନାବାସ ଶୁକ୍ଳାଦିଦେଶରେ ଅଥବା ଦଂଶମସକାଦିରହୁତସ୍ଥାନରେ
ବାସ କରି ସର୍ବଦା ଗୁଣାଗତ ପରମପୁରୁଷ ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କୁ ଜଳ ଭୂଜସି-
ପଦାଦିରେ ଅର୍ପଣକରି ରହୁକି । ୮୭ ।

କଦା ଧ୍ୟାୟଂ ଶ୍ଚ ଶ୍ଚାଲିନାବିପିନାନ୍ତସ୍ତୁଳସିକା-
ବନେ ସନ୍ଧ୍ୟାଃ ସାଞ୍ଚଂ ବନବିଲସିତଂ ପ୍ରେମବିବଶଂ ।
ସିଦା ଯନ୍ତ୍ରାରୁଢ଼ଂ ସକଳଗୁଣାବୈଦ୍ୟାଧ୍ୟାନିପୁଣଂ
ପ୍ରସୀଦେତି କ୍ରୋଶନ୍ନିମିଷମିବ ନେଷ୍ୟାମି ଦିବସାନ୍ ॥

କଦେତି—

କଦା ସନ୍ଧ୍ୟାଃ ସାଞ୍ଚଂ ଯକ୍ତୈଃ ସହ ନାଲିନବିପିନାନ୍ତଃ ପଦ୍ମବନମध्ये
ତୁଳସିକାବନେ ତୁଳସିବନमध्ये ଯନ୍ତ୍ରାରୁଢ଼ଂ ଷଡ଼କୋଣାୟନ୍ତ୍ରମଧ୍ୟସ୍ଥିତଂ ସକଳ-
ଗୁଣାବୈଦ୍ୟାଧ୍ୟାନିପୁଣଂ ସର୍ବାଗୁଣାଚାତୁର୍ଯ୍ୟକୁଶଳଂ, ଶୃଙ୍ଗାବନବିଲସିତଂ ପ୍ରେମବିବଶଂ
ପ୍ରେମ୍ଣା ବିହ୍ୱଳିତଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାଂ ଧ୍ୟାୟନ୍ ପ୍ରସୀଦେତି କ୍ରୋଶନ୍ ବ୍ରୁବନ୍ ନିମିଷମିବ
ଦିବସାନ୍ନେଷ୍ୟାମିତି । ୮୮ ।

କେତେକେଳେ ଭକ୍ତଜନମାନଙ୍କ ସହିତ ପଦ୍ମବନ ମଧ୍ୟରେ
କିମ୍ବା ଭୂଜସିବନରେ ହେ ବନବିହାରକଲପି ହେ ପ୍ରେମପରମ୍ପୁରୁ ହେ
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାଶପଦାରୁଢ଼, ସର୍ବଗୁଣସମ୍ପନ୍ନ ସର୍ବବସତୁରାଶିକୁଶଳ ହେଉ !
ପ୍ରସନ୍ନହୃଦୟ ଏହିପରି ସର୍ବଦା ଭାବି ଭାବି । ୮୮ ।

କଦା ଭକ୍ତିଂ କୃତ୍ୱା ପରମପଦମୁକ୍ତିଂ ସୁବିମଳାଂ

ତयोर्ନିତ୍ୟଂ ସେବାମହାହ ପରିତପ୍ସ୍ୟେଽପ୍ୟନୁପମାଂ ।

ସ୍ୱପ୍ନାପାରଂ ସଂସାରଂ ସକଳମପି ମିଥ୍ୟାମୟମହଂ

६४६ श्रुतिं कुरुष्व यत्नं वाचं श्रुतिं प्राप्नुवन्ति यत्नं प्रवृत्तिः
६४७ अथ बलिः । १२ ।

ततोऽहं दुर्मानी कृतकपटधर्मं करचनो

न मे भाग्यं पुण्यं नच नच तपः शौचमपि नो ।

न वैराग्यं धर्मो नहि निगमशास्त्राद्यधिगतिः

परं कृष्णो बन्धुर्जनमपि सखा मे गुरुरपि । ६२ ।

ततोऽहमिति—

ततः कारणात् अहं दुर्मानी दुर्बिषयाभिमानो, सत्कथाया-
मनादरं कृत्वा असत्कथासक्तः, कृता कपटधर्माणां एका केवला रचना
येन सोऽहं मे मम भाग्यं सत्कर्मापूर्वं नीतिः, न पुण्यं नच तपः, शौच-
मपि नास्ति नच वैराग्यं अनासक्तिः, निगमशास्त्रादीनां श्रुतिस्मृतिपुरा-
णानां अधिलक्षितः अध्ययनेना प्राप्तिसिद्धिर्नैव । परं केवलं कृष्णो मे मम
बन्धुः, धनं सखा गुरुश्च । स्मृतिरपि, “धनं त्वमेवापि पिता त्वमेव माता
त्वमेवापि गुरुस्त्वमेव । आयुस्त्वमेवापि सखा त्वमेव त्वमेव सर्वो मम
राधिकेशः” । १२ ।

६४८ श्रुतिं कुरुष्व यत्नं वाचं श्रुतिं प्राप्नुवन्ति यत्नं प्रवृत्तिः,
यत्नं, यत्नः । श्रुतिं कुरुष्व यत्नं, यत्नः । यत्नं कुरुष्व यत्नं
यत्नं, यत्नं । यत्नं कुरुष्व यत्नं, यत्नः । यत्नं कुरुष्व यत्नं, यत्नः ।
यत्नं कुरुष्व यत्नं, यत्नः । यत्नं कुरुष्व यत्नं, यत्नः । यत्नं कुरुष्व यत्नं, यत्नः ।

क बाहं दुर्वृद्धिर्गृहधनसुतेष्वाकुलमना

बुभुक्षा चट् कामादिषु किल सदा सक्तहृदयः ।

कथं राधाकृष्णौ सकलजगतां पारभवन्तौ
शिवब्रह्मागम्यौ स्फुटमिह समीक्ष्येऽहह परौ । ६३ ।

कदाहमिति—

दुर्बुद्धिः मन्दमतिरहं मादृशो जनः वव, गृहधनसुतेष्वाकुलमनाः
 आसक्तबुद्धिः, किल निश्चितं सदा सर्वेस्मिन् काले वुमुक्षा भोजनेच्छा,
 वृत् प्रपासा, कामः अक् चन्दनवनिलादिभोरयजतेहा तदादिषु सक्तहृदयः
 सन्ततं जडितचित्तः कथं केन प्रकारेण इह स सारं अहह खेदे सकल-
 जगतीं अशेषब्रह्माण्डानां पारमबनौ पारे ऊर्द्धं भवनं ययोस्तौ अशेष-
 ब्रह्माण्डोपरि नित्यगोलोकवासिनौ, शिवब्रह्मागम्यौ शिवस्य ब्रह्मणश्च
 अगम्यौ दुष्प्रापौ परौ सर्वोत्कर्षौ एव भूतौ राधाकृष्णौ स्फुटं व्यक्तं यथा-
 'स्यात्तथा कथं समीचे स्वान्तरे द्रक्ष्यामीति । ९३ ।

ସବଦା ବୁଦ୍ଧିଜ୍ଞାନ, ଗୁହ୍ୟନପୁଂସଦି ଚିନ୍ତାରେ ବ୍ୟାକୁଳିତ,
 ଝୁଆ ଭୃଷା ଗ୍ରସ୍ତ, କାମଦୋଷାଦିକ ଅଧୀନ, ମୁଁ କିଏ, ସକଳବୁଦ୍ଧାନ୍ତ-
 ଶେଷରେ ନିତ୍ୟବାସୀ ଶିବବୁଦ୍ଧାଦିଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଅଗୋଚର ସେହି ସ୍ବା-
 କ୍ଷୁଦ୍ର ହାୟ ହାୟ କପର ଦେଖିବି । ୧୩ ।

यदि स्वर्गे वासो भवतु यदि मे ब्रह्मभुवनेऽ
प्यधोदेशे मर्त्ये भवतु चरमे बान्यभुवने ।
मृगे कीटे सर्पे भवतु विहगे जन्म मनुजे
करिष्येऽहं बिष्णो ! तव चरणभक्तिं ददृतरां । ६४

यदिस्वर्गंइति—

यदि मे मम बासः स्वर्गे भवतु अथवा ब्रह्मभुवने ब्रह्मलोके
बासो भवतु अथवा देशे पातालै भवतु मर्त्ये भूमिपटले वा भवतु चरमे

अन्यभुवने जलादौ वा भवतु मृगादिषु यदि मे जन्म भवतु तर्हि हे
विष्णो ! तव चरणयोर्भक्तिं दृढतरां अचलां अहं करिष्ये विधास्ये एवं
आर्त्तां कुरुष्व । ९४ ।

हे प्रबल ! प्रार कायः पुनरेव वा कुरुक्षेत्रे हे
प्राणाल वा प्रक्षिप्तोऽस्येव यथा जलपुच्छोऽस्येव हेतुः, पुनः, काठे,
वा घर्ष, घर्षा, प्रतुष्टास्येव हेतुः । अथवा चरणास्येव दृढतरा
भवति कपल कपल । ९४ ।

अये राधाकान्त ! स्मरतु तव रूपं मम मनो
बचो मे त्वत्कीर्त्तिं वदतु सततं ते करुणया ।
शृणोतु त्वद् गाथां परमशुभदां मे श्रुतिरपि
करोतु त्वत्कर्मविरतमिह गात्रं तव हरे ! १८५ ।

अये राधाकान्तेति—

अये राधाकान्त ! हे कृष्ण ! ते तव करुणया सततं मम मनः,
तव रूपं स्मरतु, मे मम वचः वचनं, त्वत्कीर्त्तिं तव यशः वदतु उच्चार-
यतु मे मम श्रुतिः श्रवणं, परमशुभदां परममङ्गलप्रदां त्वद्गाथां त्वचरितं
शृणोतु, हे हरे ! मम गात्रं देहः, इह संसारे सततं त्वत्कर्म भवत्पूजा-
दिकर्म करोतु विदधातु । ९५ ।

हे राधाकान्त ! अथवा चरणास्येव दृढतरा
भवति कपल कपल । ९४ ।

स्मरन् यं यं भावं मनसि वपुरेतत् त्यजति वै
तदेवाप्नोत्यद्वामरततिमतिं संस्मर मनः ।

ସୁଖରେ ବାସକରେ ସେହୁପରି ହରିବନ୍ଧୁ, ପ୍ରଭୁଆନପୋଗୁଁ ମରଣପରେ
ବେକୁଣ୍ଡବାସ କେତେକାଳ କରି ତା ପରେ ଏହି କର୍ମଭୂମିକୁ ଆସି
ସେହି ହରିବନ୍ଧୁ ଚରଣସେବାକାନ୍ତୀ କରେ (ସେହି ହରିବନ୍ଧୁଗୁଡ଼ରେ
ଜନ୍ମପାଏ) ଅଭକ୍ତମାନଙ୍କପରି ଭକ୍ତର ପୋନିଜକୁ ପାଏନାହିଁ । ୧୮ ।

यथाकाशे चन्द्रः कलशजलमध्ये प्रकटितो
यथा बहिलोके सकलपरिपूरणोऽपि बसति ।
तथा श्रीगोविन्दः परमसुखदः प्रेमबिबशो
निजानां दासीनां वसति पुरतो भावकलितः । १९ ।

यथाकाशइति—

यथाकाशे चन्द्रस्तिष्ठति स एव कलसजलमध्ये प्रकटितो यथा
दृश्यो भवति, अपि पुन रथा लोके बह्निः सकलपरिपूर्णाः स्थावरजङ्गमा-
न्तस्थो वसति, तथा परमसुखदः प्रेमबिबशः श्रीगोविन्दो भावकलितः
आवगृहीतः निजानां दासीनां अतिसिद्धादिकानां सर्वासां दासीनां श्रीगो-
यूथानां पुरतः अग्रे वसति । १९ ।

ଯେପରି ଆକାଶବର୍ତ୍ତୀ ଏକମାତ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର, କଲସମଧ୍ୟଜଳମାନଙ୍କରେ
ସେହି ରୂପେ ପ୍ରକଟ ହୁଅନ୍ତି । ଯେପରି ସ୍ଥାବରଜଙ୍ଗମାନଙ୍କରେ
ହେଉଥିବା ବୃକ୍ଷାଦିରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଅନ୍ତି, ସେହିପରି ପରମାନନ୍ଦରୂପ
ବେକୁଣ୍ଡବାସୀ ଗୋବିନ୍ଦ; ଭକ୍ତସ୍ତେମକର୍ତ୍ତାରୂପହୋଇ ନିଜନିଜପରି-
ଗୁରୁତା ଶ୍ରଦ୍ଧପିତାଦି ଦାସୀମାନଙ୍କ ସମକ୍ଷରେ ଭବଗୁଣ୍ଡାରେ ହୋଇ
ସର୍ବଦା ବାସ କରନ୍ତି । ୧୯ ।

यथा लोके बिष्णुः सकलपरिपूरणो निवसति
तथा कृष्णो नित्यं निखिलसखिबन्धुदे प्रभवति ।

समासां गोपीनां मनसि निजभावं प्रकटयन्
पुरः संस्थो नित्यं विविधरसभावैर्विलसति । १००

यथालोकइति—

यथा लोके संसारे विष्णुः सर्वात्मकः परमात्मस्वरूपेण सकल-
परिपूर्णः सन् निवसति तथा श्रीकृष्णः नित्यं प्रत्नं निखिलसखिवृन्दे
सकलगोपीसमूहे प्रभवति प्रभुभावेन तिष्ठति । सर्वासां गोपीनां मनसि
चित्ते निजभावः स्वमक्तिः प्रकटयन् सन् नित्यं प्रतिक्षणं पुरःसंस्थः अग्रे
स्थितः विविधरसभावैः ताम्बूलञ्जत्र-व्यजनादि सेवापरिग्रहैर्विलसति । १००

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । १०० ।
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । १०० ।
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । १०० ।
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । १०० ।
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । १०० ।
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । १०० ।
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । १०० ।
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । १०० ।
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । १०० ।
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । १०० ।

हरेर्दासी भूत्वा भजति सततं यो मधुरिपुं
स वै बायुद्वारा प्रणयति निजं नित्यपदवीं ।
समारुह्य ध्यात्वा प्रणवगरुडं जिष्णुं महितं
ततो नित्यं चेतो । भज भज तयोरंघ्रिनलिनं । १०१

हरेरिति—

यः कोऽपि भक्तः, हरेः श्रीकृष्णस्य दासीभूत्वा सततं मधुरिपुं
हरिं भजति स बायुद्वारा नित्यपदवीं वैकुण्ठं, निजं दासीमाबापन्नमा-
लमात्रं प्रणयति प्रकटयन् प्रेरयतीत्यर्थः । कथं प्रणयतीत्याह इन्द्रः

ସୁପର୍ଣ୍ଣା ମୂଳା ବାୟୁଦ୍ୱାରା ମାବଜ୍ଜନଂ ଗମୟତି । ଜିଷ୍ଣୁ ବିଷ୍ଣୁ ଋଷୀଶୀଳଂ
 ମହିତଂ ବିଷ୍ଣୁମହନୀୟଂ ପ୍ରାଣବାୟୁଃ ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ୱରୂପଂ ଗର୍ଭଃ ସମୀରଣଂ ଗଚ୍ଛତି
 ତତ୍ତ୍ୱାତ୍ କାରଣାତ୍ ନିତ୍ୟଂ ପ୍ରତିକ୍ଷଣଂ ହେ ଚେତଃ । ତयोः श्रीराधाକृष्णयोः
 ଅଘ୍ନିନାଲିନଂ ପାଦପଦ୍ମଂ ମଜ ମଜ, ଅତିଶୟେନ ଦ୍ୱିରୁକ୍ତିଃ । ୧୦୧ ।

ଏ ଉକ୍ତ, ସନ୍ତତ ଦାସୀ ଭାବରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଭଜନକରେ ।
 ଏ ଉକ୍ତକୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ, କଳକଳାପଦ ବେଦୁଣୁ ନାନ୍ତି । ବସୁରେ
 ପୂଜ୍ୟ, ଭକ୍ତ ପ୍ରଣୟକ, ବସୁବିଜୟୀ ପ୍ରଣବପଦ୍ମ ଉକ୍ତ ଅବସରଣ କର
 ଭକ୍ତ ପାଦ । ତେଣୁ କେ ଚିତ୍ତ ? ସେହି ବାସୁକୀଙ୍କ ପଦପଦ୍ମକୁ
 କଳା ଭଜନ କର । ୧୦୧ ।

यदा विष्णोर्भक्तः पठति हरिपादाब्जमधुपः
 सदा सत्प्रेमाढ्यः सततमिह चोपासनशतं ।
 तदा राधानाथ प्रणयमयमानन्दनिकरं
 स वै गच्छेन्नित्यं परमभुवनं प्राकृतपरं । १०२ ।

यदेति—

यदा विष्णୋर्भक्तः विष्णୁस्वरूपो भक्तः, स एव हरिपादाब्जमधुपः
 श्रीकृष्णचरणपଦ୍ୟ ଭ୍ରମରସଂଶ୍ଳେଷଃ ସତ୍ପ୍ରେମାଢ୍ୟଃ ଶୁଦ୍ଧପ୍ରେମପରିପୂର୍ଣ୍ଣାଃ, ଇହ
 ସଂସାରେ ସତତଃ ବିଷ୍ଣୋଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାୟ ଉପାସନାଶତକଂ ପଠତି । ତଦା ପରମଭୁବନଂ
 ଗଚ୍ଛେତ୍ । ବେ ନିଶ୍ଚିତ, କିମୂତଂ ପରମଭୁବନଂ ରାଧାନାଥପ୍ରଣୟମୟ ରାଧାକାନ୍ତ-
 ଯ୍ୟ ପ୍ରେୟମୟଥଳ, ପୁନଃ କିମୂତଂ ଆନନ୍ଦନିକରଂ ନିଃସୀମସୁଖସନ୍ଦୋହଂ
 ନିତ୍ୟଂ ଭୂତମବିଧ୍ୟଦ୍-ବର୍ତ୍ତମାନେଷୁ ବର୍ତ୍ତମାନଂ, ପୁନଃ କିମୂତଂ ? ପ୍ରାକୃତପରଂ
 ପ୍ରାକୃତାତ୍ ମାୟାରଚିତ୍ତପ୍ରସଂହାତ୍ ପରଂ ଉକ୍ତପ୍ତରଂ । ୧୦୨ ।

ଏ କେହିକି ହୁଏ କେହିକି ପଦ୍ମପଦ୍ମ ଏକାଶ୍ରମିତ

କରେ । ସେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ପ୍ରେମମୟପୁଲ, ଅର୍ଥାତ୍ ନନ୍ଦପଦୋଦ୍ଭବୁଁ,
ମାୟା ପ୍ରପଞ୍ଚାଜାତ, ନିଜୀବେକୁଶୁଧାମକୁ ନିଶ୍ଚୟ ଯାଏ । ୧୦୨ ।

इति श्रीबैष्णवसंमहे श्रीगौतमोक्तं श्रीराधाकृष्णपरमतत्त्वमयमुपासना-
शतकं समाप्तं ॥

मुद्राकर— श्री रत्नाकर कर, न्यासनाल प्रेस, पुरी । १९५४

विष्णुसहस्रनाम ॥ १ ॥
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

